

ปัญหาหลักการสิ้นสิทธิ: ศึกษาเปรียบเทียบ กรณีกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร

Problem of the Exhaustion of Rights: A Comparative Study
Between Copyright Law and Patent Law

ปัญหาหลักการสิ้นสิทธิ: ศึกษาเปรียบเทียบ กรณีกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร

Problem of the Exhaustion of Rights: A Comparative Study
between Copyright Law and Patent Law

การค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ปีการศึกษา 2556

©2557

ณัชพล สุวรรณเวช

สงวนลิขสิทธิ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

เรื่อง ปัญหาหลักการสันสิทธิ ศึกษาเปรียบเทียบ กรณีกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร

ผู้วิจัย ณัชพล สุวรรณเวช

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

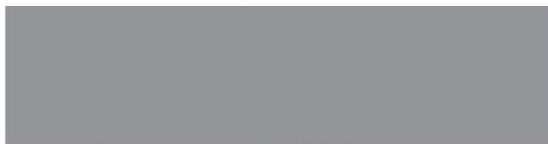
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรยา สิงห์สงบ)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ดร.จุมพล ภิญโญสินวัฒน์)

ผู้เชี่ยวชาญ

(ดร.ใจรัก เอื้อชูเกียรติ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวพร หวังพิพัฒน์วงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

5 กันยายน 2557

ณัชพล สุวรรณเวช. ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต, กันยายน 2557, บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ปัญหาหลักการสิ้นสิทธิ: ศึกษาเปรียบเทียบ กรณีกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร (80 หน้า)

อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรยา สิงห์สงบ

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและแนวคิดของหลักกฎหมายเกี่ยวกับ
หลักสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรและการนำเข้าซ้อน ทฤษฎี และความสัมพันธ์
ของหลักการสิ้นสิทธิโดยศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตร ศึกษาแนวคำ
พิพากษา ศึกษาขอบเขตและความจำเป็นของหลักการสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมาย
สิทธิบัตรของไทยที่มีผลต่อการนำเข้าซ้อนสินค้าอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร

จากการวิจัยพบว่าประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์
นั้น ไม่ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเนื่องจากมีแนวคำพิพากษาวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานว่าการใช้
หรือการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีลิขสิทธิ์ภายหลังจากผู้ทรงสิทธิได้จำหน่ายหรือให้ความยินยอม
ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านั้นไม่เป็นการ ละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ในทางทฤษฎีนั้นยังไม่มีคำตอบ
ว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ งานวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอแนะให้ ประเทศไทยบัญญัติกฎหมายในเรื่อง
หลักการสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์โดยชัดเจน และควรเป็นหลักการสิ้นสิทธิในรูปแบบ International
Exhaustion ซึ่งเหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยแล้ว เพราะประเทศไทยยัง
เป็นประเทศกำลังพัฒนา ที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ส่วนหลักการสิ้นสิทธิในสิทธิบัตร
พบว่าประเทศไทยมีพระราชบัญญัติสิทธิบัตรที่บัญญัติหลักไว้โดยชัดเจนแล้ว แม้ยังไม่มีแนวคำ
พิพากษาในเรื่องนี้ แต่ก็ควรเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายเรื่องหลักการสิ้นสิทธิในกฎหมาย
ลิขสิทธิ์ต่อไปด้วย

คำสำคัญ: หลักสิ้นสิทธิ, การนำเข้าซ้อน, การละเมิดลิขสิทธิ์

Suwanwej, N. LL.M. September 2014, Graduate School, Bangkok University.

Problem of the Exhaustion of Rights: A Comparative Study between Copyright Law and Patent Law (80 pp.)

Advisor: Asst.Prof.Aunya Singsangob, Ph.D.

ABSTRACT

This research work is a study on the historical, background legal principles about the exhaustion of rights concerning with the copyright law, patent law, and the parallel import. Also, theories and major relations between the exhaustion of rights in copyright law and that in the patent law, and the scope and necessity of legal principles about the exhaustion of laws in the copyright and patent laws that reveal their effects on the parallel imports of copyrighted or patented products and the Thai court ruling. The findings from this research shows that the absence of proisim of the exhaustion of rights under copyright law does not cause any practical problem in Thailand because the courts have the precedent that indicate that the use or sales of copyrighted or patented products after the subjects of law have sold or allowed the sales of such products is not the infringement of the laws. However, theoretically, there is no clarification that indicates whether such a case is the infringement of copyrights or not. The findings from this research suggest that Thailand should stipulate clear regulations about the exhaustion of right in the copyright law. This should also be the International Exhaustion which is appropriate to the social and economic conditions of Thailand because Thailand is a developing country, and reliant to technologies from foreign countries. For the principle of the exhaustion of right in the patent law, it finds that Thailand has the Patent Act that clearly euacts all the useful principles although there are no guidelines for court ruling. The principles of the exhaustion of right in the patent law should be applied to the exhaustion of right in the copyright law.

Keywords: Exhaustion Of Rights, The Parallel Imports, Infringement Of Copyrights

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของท่านอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์คือ ท่านอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรยา สิงห์สงบ และท่านอาจารย์ ดร.จุมพล ภิญโญสินวัฒน์ รวมทั้งท่านอาจารย์ท่านอื่น ที่ได้สละเวลาแนะนำและให้ความรู้ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องในงาน ตลอดจนการให้คำปรึกษาซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้เขียน ผู้เขียนจึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านมา ณ ที่นี้ และที่สำคัญคือ คุณพ่อคุณแม่ที่ได้ให้ความสนับสนุนเรื่องทุนการศึกษาและกำลังใจตลอดมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากนี้ ขอขอบคุณ เพื่อน ๆ และรุ่นพี่ชั้นปริญญาโทของมหาวิทยาลัยกรุงเทพที่ให้ข้อเสนอแนะและข้อแนะนำตลอดมา เพื่อให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณครับ

ณัชพล สุวรรณเวช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.4 วิธีการศึกษาวิจัย	5
1.5 สมมติฐานการศึกษา	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 ลักษณะทั่วไปของหลักสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา	
2.1 ประวัติความเป็นมาของหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา	10
2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา	12
2.2.1 ทฤษฎีการอนุญาตโดยปริยาย	12
2.2.2 หลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา	13
2.3 ขอบเขตของหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา	14
2.3.1 หลักดินแดนของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา	14
2.3.1.1 การสิทธิภายในประเทศ	15
2.3.1.2 การสิทธิภายในภูมิภาค	16
2.3.1.3 การสิทธิระหว่างประเทศ	16
2.3.2 ขอบเขตของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่ระงับสิ้นไป	17
2.3.2.1 ขอบเขตของสิทธิตามลิขสิทธิ์ที่ระงับสิ้นไป	17
2.3.2.2 ขอบเขตของสิทธิตามสิทธิบัตรที่ระงับสิ้นไป	17
2.4 เจตนารมณ์ของหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา	17
2.4.1 หลักประกันแก่ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา	17
2.4.2 หลักประกันแก่ผู้ซื้อ	18
2.4.3 หลักประกันแก่บุคคลที่สาม	18

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 กฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่าง ประเทศและตามกฎหมายประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ	
3.1 หลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามข้อตกลงระหว่างประเทศ	19
3.1.1 อนุสัญญาเบอร์น์ว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม	19
3.1.1.1 หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ	19
3.1.1.2 หลักความคุ้มครองโดยอัตโนมัติ	20
3.1.1.3 หลักการคุ้มครองโดยอิสระ	20
3.1.2 ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า	24
3.2 หลักการสิ้นไปซึ่งสิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์	26
3.2.1 การสิ้นไปซึ่งสิทธิตามลิขสิทธิ์ในประเทศ	26
3.2.1.1 การสิ้นไปซึ่งสิทธิตามลิขสิทธิ์ตามกฎหมายประเทศไทย	26
3.2.1.2 การสิ้นไปซึ่งสิทธิตามลิขสิทธิ์ตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา	27
3.2.1.3 การสิ้นไปซึ่งสิทธิตามลิขสิทธิ์ตามกฎหมายประเทศอังกฤษ	34
3.2.2 การนำเข้าชิ้นส่วนงานอันมีลิขสิทธิ์	36
3.2.2.1 การนำเข้าชิ้นส่วนงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา	36
3.2.2.2 การนำเข้าชิ้นส่วนงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายประเทศอังกฤษ	38
3.3 หลักการสิ้นไปซึ่งสิทธิตามกฎหมายสิทธิบัตร	39
3.3.1 การสิ้นไปซึ่งสิทธิตามสิทธิบัตรในประเทศ	39
3.3.1.1 การสิ้นไปซึ่งสิทธิตามสิทธิบัตรตามกฎหมายประเทศไทย	39
3.3.1.2 การสิ้นไปซึ่งสิทธิตามสิทธิบัตรตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา	40

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 (ต่อ) กฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่าง ประเทศและตามกฎหมายประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ	
3.3.1.3 การสิ้นไปซึ่งสิทธิตามสิทธิบัตรตามกฎหมาย	45
ประเทศอังกฤษ	
3.3.2 การนำเข้าซ้อนสินค้าอันมีสิทธิบัตร	46
3.3.2.1 การนำเข้าซ้อนสินค้าอันมีสิทธิบัตรตามกฎหมาย	46
ประเทศสหรัฐอเมริกา	
3.3.2.2 การนำเข้าซ้อนสินค้าอันมีสิทธิบัตรตามกฎหมาย	47
ประเทศอังกฤษ	
บทที่ 4 วิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับหลักสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร	
4.1 วิเคราะห์หลักสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรตามกฎหมายไทย	48
4.1.1 หลักสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย	48
4.1.2 การนำเข้าซ้อนสินค้าอันมีลิขสิทธิ์ไทย	52
4.1.3 หลักสิ้นสิทธิในกฎหมายสิทธิบัตรไทย	54
4.1.3.1 สิทธิบัตรการประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตร	55
4.1.3.2 สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์	56
4.1.4 การนำเข้าซ้อนสินค้าอันมีสิทธิบัตรไทย	57
4.1.5 เปรียบเทียบหลักสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรไทย	58
4.2 การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับหลักสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร	59
4.2.1 ความจำเป็นและแนวทางในการบังคับใช้หลักกฎหมายเกี่ยวกับหลักสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร	59
4.2.1.1 ความจำเป็นของการบังคับใช้หลักกฎหมายเกี่ยวกับ	59
การสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร	
4.2.1.2 แนวทางในการบังคับใช้หลักกฎหมายเกี่ยวกับ	60
หลักสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร	
4.2.1.2.1 ทฤษฎีการอนุญาตโดยปริยาย	60
4.2.1.2.2 ทฤษฎีการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา	60

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 (ต่อ) วิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับหลักสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร	
4.3 ขอบเขตที่เหมาะสมในการบังคับใช้หลักการสิทธิในกฎหมาย ลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร	61
4.3.1 ผลดีของหลักการสิทธิระหว่างประเทศ	61
4.3.2 ผลเสียของหลักการสิทธิระหว่างประเทศ	62
บทที่ 5 บทสรุปและข้อแนะนำ	
5.1 บทสรุป	64
5.2 ข้อเสนอแนะ	66
บรรณานุกรม	68
ภาคผนวก ก คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18294/2555	70
ภาคผนวก ข คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2817/2543	73
ประวัติผู้เขียน	80
เอกสารข้อตกลงว่าด้วยการอนุญาตให้ใช้สิทธิในรายงานการค้นคว้าอิสระ	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ในปัจจุบัน ทรัพย์สินทางปัญญา เป็นเรื่องที่หลายประเทศต่างให้ความสำคัญไม่ว่าจะเป็นประเทศพัฒนาแล้วหรือประเทศกำลังพัฒนา เพราะทรัพย์สินทางปัญญานั้นเอื้อประโยชน์ต่อผู้ทรงสิทธิและประเทศที่มีความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ในด้านคุ้มครองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวและคุ้มครองเรื่องการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

โดยทั่วไป สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีอยู่หลายประการตามที่กฎหมายกำหนดโดยมีอยู่เพียงภายในระยะเวลาความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นเท่านั้นไม่ว่าจะเป็นลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตร เมื่อผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการกระทำการใด ๆ ในทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ผู้ทรงสิทธิจึงได้ใช้สิทธิของตนอย่างเต็มที่เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สูงสุดตลอดระยะเวลาความคุ้มครองที่ได้รับตามกฎหมาย ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักการสิ้นสิทธิ กล่าวคือ เมื่อผู้ทรงสิทธิได้จำหน่ายสินค้าที่มีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไปแล้วนั้น ควรหรือไม่ที่ผู้ทรงสิทธิจะยังคงมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการควบคุมการจำหน่ายสินค้านั้นต่อไปอีกตลอดระยะเวลาการคุ้มครอง และถ้าไม่มีการสิ้นสิทธิดังกล่าว สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิในการจำหน่ายจะมีมากเกินไปหรือไม่

หลักการสิ้นสิทธิ หรือ หลักความระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Exhaustion Doctrine) เกิดขึ้นเมื่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยอยู่รูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีลิขสิทธิ์ หรือ สิทธิบัตร หรือ เครื่องหมายการค้า ได้มีการออกจำหน่ายและเมื่อได้จำหน่ายแล้ว มีผลทำให้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้านั้นระงับสิ้นไป โดยผู้ทรงสิทธิไม่มีสิทธิหวงกัน ห้ามไม่ให้ผู้ซื้อสินค้าดังกล่าว นำออกจำหน่ายต่อไป และไม่มีสิทธิหวงกันไม่ให้ผู้อื่นนำเข้าสินค้าอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวด้วย

ข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาแต่เดิม เช่น อนุสัญญาเบอร์น์ว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม และ อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ต่างก็มิได้มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ส่วนในข้อตกลงทริปส์ นั้น แม้ว่าจะได้กล่าวถึงหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไว้ แต่ก็มีได้มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนแต่อย่างใด โดยความตกลง TRIPS ในข้อ 6 และ ข้อ 28 สำหรับประเด็นหลักการสิ้นสิทธิ โดยฉันทามติ ประเทศสมาชิกในองค์การการค้าโลกได้สรุปไว้ว่าหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นให้ประเทศสมาชิก กำหนดไว้ในกฎหมายของตนอย่างไรก็ได้

แต่เมื่อเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. 2013 มีคดีระหว่าง Kirtsaeng v. John Wiley & Sons¹ โดยบริษัท จอห์น ไวลีย์แอนด์ซันส์ สำนักพิมพ์ชื่อดังของอเมริกา ได้ยื่นฟ้องนาย สุภาพ เกิดแสง อาจารย์ของมหาวิทยาลัยชื่อดังในประเทศไทย ขณะไปศึกษาต่อปริญญาโท ที่อเมริกา เมื่อปี ค.ศ.1997 ในระดับปริญญาตรี สาขาคณิตศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยคอร์เนล และศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยเซาธ์เทิร์น แคลิฟอร์เนีย ในข้อหาละเมิดลิขสิทธิ์ จากการนำตำราเรียน 8 ปก ที่พิมพ์และจำหน่ายในประเทศไทยสิงคโปร์กลับเข้ามาขายในประเทศสหรัฐอเมริกา ผ่านเว็บไซต์ อีเบย์ ในราคาถูกกว่าขายในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ของอเมริกา ได้พิพากษาให้ บริษัทจอห์น ไวลีย์แอนด์ ซันส์ ชนะคดี ต่อมาในชั้นศาลฎีกา ได้มีคำพิพากษา โดยมติ 6 ต่อ 3 เสียง โดยถือตามหลัก สิทธิของผู้บริโภค ที่สามารถทำการซื้อขายสินค้าในโลกออนไลน์ได้ มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยว่า นายสุภาพ เกิดแสง สามารถซื้อสินค้าอันมีลิขสิทธิ์โดยถูกต้องตามกฎหมายจากผู้ทรงสิทธิซึ่งเป็นเจ้าของอยู่ในสหรัฐอเมริกาซึ่งผลิตจากต่างประเทศเข้ามาขายต่อในประเทศสหรัฐอเมริกาได้หรือไม่ โดยศาลฎีกา มีความเห็นว่า มาตรา 109(a) ของกฎหมายลิขสิทธิ์ ไม่ได้ระบุว่าสินค้าต้องผลิตในประเทศอเมริกาเท่านั้น ถึงจะอ้างหลักการสิ้นสิทธิหลังจากการขายครั้งแรกได้ ศาลฎีกาเห็นว่า Lawfully made under this title หมายถึง การผลิตถูกต้องตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา ไม่จำเป็นต้องผลิตอยู่ภายในประเทศสหรัฐอเมริกา จึงได้รับความคุ้มครองตามหลักการสิ้นสิทธิหลังจากการขายครั้งแรก เมื่อสำนักพิมพ์ขายสินค้าที่มีลิขสิทธิ์ไปแล้ว ผู้ซื้อที่มีสิทธิที่จะนำสินค้านั้นไปขายได้ในภายหลัง เจตนารมณ์ของกฎหมายเพียงต้องการแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกฎหมายกับสิ่งที่ผิดกฎหมายเท่านั้น จึงตัดสินให้ ดร.สุภาพ ชนะคดี² จากแนวฎีกานี้เป็นกรณีที่น่าเข้าสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาขายภายในประเทศแข่งกับผู้ทรงสิทธิในผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีทรัพย์สินทางปัญญา หรือเรียกว่าการนำเข้าซ้อน

การนำเข้าซ้อนกลายเป็นปัญหาในทางปฏิบัติและทางกฎหมายก็เพราะการนำเข้าซ้อนนั้นทำให้ผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ได้กำไรสูงและง่ายกว่าโดยไม่ต้องทำโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้านั้นแต่อย่างใด เนื่องจากภาระดังกล่าวเป็นภาระของผู้ทรงสิทธิหรือผู้ได้รับอนุญาตที่จะต้องโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้านั้นอยู่แล้ว ผู้นำเข้าจึงมักจะอาศัยประโยชน์จากชื่อเสียงในตัวสินค้าที่ผู้ทรงสิทธิหรือผู้ได้รับอนุญาตสร้างสมเอาไว้เป็นประโยชน์ในทางการค้าของตน การค้าแข่งโดยอาศัยการนำเข้าซ้อนจึงเกิดขึ้นโดยทั่วไป³

¹ Kirtsaeng v. John Wiley & Sons Inc. (Docket No. 11-697, Opinion entered March 19, 2013).

² คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รายงานผลเสวนา เรื่อง คดี ดร.สุภาพ เกิดแสง (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2556), 3.

³ Cornish W.R., Intellectual Property: Patents, Copyright Trade Marks and Allied Rights (London: Sweet & Maxwell), 38, อ้างถึงใน ศรียา กาฬสินธุ์, หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์ มหามบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), 3.

อย่างไรก็ดี การนำเข้าซื้อสินค้าซึ่งผลิตในต่างประเทศโดยได้รับอนุญาตหรือได้รับความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา (Grey Market Goods) นี้แม้จะก่อให้เกิดการแข่งขันทางการค้าโดยเสรีและเอื้อประโยชน์แก่ผู้บริโภค ก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ของผู้ประกอบการแต่ละรายด้วย โดยมีประเด็นข้อถกเถียงกันเกี่ยวกับปัญหาการนำเข้าซื้อในแง่คุณภาพของสินค้า การแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม และการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา⁴

หลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ หลักการสิทธิในภายในประเทศ, ระหว่างประเทศ เช่น ประเทศไทย ญี่ปุ่น, ภายในภูมิภาค เช่น สหภาพยุโรป

หลักการสิทธิในนั้น เป็นหลักการที่กำหนดว่าสิทธิในการจำหน่ายของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นจะสิ้นสุดหรือไม่ หากสิ้นสุดจะสิ้นสุดลงเมื่อใด ดังนี้จึงมีผลต่อการบริหารสิทธิของผู้ทรงสิทธิ กล่าวคือ เมื่อการจำหน่ายในครั้งต่อ ๆ ไปนั้น ไม่ถูกควบคุมโดยผู้ทรงสิทธิแล้ว บุคคลทั่วไปสามารถนำสินค้านั้นออกจำหน่ายต่อไปได้ โดยไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิ จึงมีการนำสินค้านั้นมาจำหน่ายต่อไปในราคาถูกกว่าหรือราคาเท่ากัน ดังนั้นเมื่อมีการจำหน่ายสินค้าเดียวกันในราคาที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดปัญหาในการตีความขอบเขตของสิทธิในการจำหน่ายขึ้น ว่าผู้ทรงสิทธิสามารถควบคุมการจำหน่ายต่อไปได้หรือไม่ เพียงใดตัวอย่างเช่น นาย ก มีลิขสิทธิ์ในตัวสินค้า โมเดลตัวการ์ตูนชายหัวเราะ ในประเทศไทย และได้นำสินค้านั้นออกจำหน่ายในประเทศไทยและในต่างประเทศโดยตั้งตัวแทนจำหน่ายในประเทศเวียดนามและประเทศอื่น ๆ ต่อมา นาย ข ได้นำสินค้าที่วางจำหน่ายโดยตัวแทนจำหน่ายในเวียดนามของนาย ก นั้นเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยในราคาที่ถูกลงเล็กน้อยเพราะไม่ต้องทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้านั้นอีกเนื่องจากนาย ก ได้ดำเนินการดังกล่าวจนเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปแล้ว การกระทำของนาย ข ย่อมมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของนาย ก เพราะนาย ก ไม่สามารถควบคุมการจำหน่ายสินค้านั้นได้อีกต่อไป นาย ก จึงพยายามขัดขวางการนำเข้าซื้อสินค้านั้น เพราะถือว่าตนเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการจำหน่ายสินค้าของตน ต้องได้รับอนุญาตจากนาย ก ก่อน ส่วนนาย ข อ้างว่า นาย ก ได้จำหน่ายสินค้านั้นไปแล้ว ไม่ควรมีสิทธิในการควบคุมการจำหน่ายสินค้าที่ตนวางจำหน่ายไปแล้วได้อีก อีกทั้งการกระทำของนาย ข ก็เป็นการประกอบธุรกิจในการการค้าโดยปกติ จึงไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิของนาย ก และเมื่อเป็นเช่นนี้ จึงต้องพิจารณาว่า สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการจำหน่ายของนาย ก นั้นมีเพียงใดเพื่อที่จะบอกได้ว่า การกระทำของนาย ข เป็นการกระทำละเมิดสิทธิของนาย ก หรือไม่ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการนำเข้าซื้อเป็นปัญหาสำคัญที่ผู้ทรงสิทธิพยายามปกป้องให้สิทธิในการนำเข้าเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของตน

⁴ อรรยา สิงห์สงบ, “ปัญหาของการใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ในการกีดกันสินค้าตลาดเกรย์”, วารสารกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ, (2555), 143.

จึงอาจกล่าวได้ว่าการนำเข้าซ้อนกับหลักการสิ้นสิทธิไปในทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความเกี่ยวข้องกัน ในลักษณะที่หลักการสิ้นสิทธินี้เป็นหลักการที่กำหนดว่าสิทธิในการจำหน่ายของผู้ทรงสิทธิจะจบหรือไม่เมื่อใด เป็นหลักที่กำหนดว่าการนำเข้าซ้อนนั้นเกิดได้หรือไม่ หากนำหลักการนี้มาใช้จะส่งผลโดยตรงต่อการบริหารสิทธิในการจำหน่าย กล่าวคือ จะเป็นการแก้ไขปัญหาการนำเข้าซ้อนและปัญหาเรื่องราคาสินค้าในการจำหน่ายสินค้าของผู้ทรงสิทธิ

จากสภาพปัญหาและการที่มีหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาบัญญัติไว้ในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของไทยนั้นจะช่วยขจัดปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการจำหน่าย ว่าควรถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิ หรือไม่ บุคคลอื่นควรมีสิทธิในการจำหน่ายเมื่อใด เป็นการผูกขาดทางตลาดหรือไม่ การนำเข้าซ้อนสามารถทำได้หรือไม่ โดยประเทศไทย ในกรณีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ปัจจุบันยังไม่มีบทกฎหมายเรื่องหลักสิ้นสิทธิบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง แต่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในเรื่องหลักสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์ วางแนวไว้เป็นบรรทัดฐานใน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18294/2555⁵ โดยแนวฎีกานี้ไม่ได้วินิจฉัยและไม่มีประเด็นในเรื่องการนำเข้าซ้อน ส่วนในกรณีสิทธิบัตร ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 ปัจจุบันได้มีบทกฎหมายเรื่องหลักสิ้นสิทธิบัญญัติไว้แล้ว ในมาตรา 36 วรรคสอง (7) ที่บัญญัติว่า การใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งผลิตภัณฑ์ตาม สิทธิบัตร หากผู้ทรงสิทธิบัตรได้อนุญาต หรือยินยอมให้ผลิต หรือขายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแล้ว (โดยแก้ไขโดยมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542) ดังนั้น ในเรื่องการนำเข้าซ้อนนั้นควรพิจารณาและควรมีแนวทางและขอบเขตอย่างไร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความจำเป็นและเหมาะสมต่อประโยชน์ของผู้ทรงสิทธิกับผู้บริโภคในประเทศไทยและต้องศึกษาถึงผลกระทบต่อผู้ประกอบการว่าเป็นอย่างไร

แต่อย่างไรก็ตามแม้การจำหน่ายในครั้งต่อไปนั้น ไม่ถูกควบคุมโดยผู้ทรงสิทธิแล้ว บุคคลทั่วไปสามารถนำสินค้านั้นออกจำหน่ายต่อไปได้ โดยไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิ แต่อาจเป็นกระทำละเมิดตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้ ถ้าเป็นกรณีนำแผ่นซีดีออกขายหรือให้เช่าโดยไม่ได้ออใบอนุญาตจากนายทะเบียนก่อน เพราะตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ต้องไปขออนุญาตจำหน่ายที่กระทรวงวัฒนธรรม พร้อมเสียค่าธรรมเนียมก่อน ดังนั้นในกรณี การขายหรือให้เช่าแผ่นซีดี แม้จะซื้อมาโดยชอบด้วยกฎหมายและเป็นแผ่นซีดีที่ถูกตัดด้วยลิขสิทธิ์แล้วนำออกขาย แม้จะกระทำได้ตามหลักสิ้นสิทธิ แต่ถ้าไม่ได้ขอใบอนุญาตจากนายทะเบียนก่อน ก็ผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้ โดยกฎหมายฉบับนี้มีเจตนารมณ์จะเอาผิดกับผู้ประกอบการค้าภาพยนตร์ที่ไม่ได้รับอนุญาต โดยเฉพาะต้องการที่จะควบคุมไม่ให้มีการลักลอบบันทึกภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์เพื่อออกไปจำหน่าย

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18294/2555.

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและแนวคิดของหลักกฎหมายเกี่ยวกับหลักสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรและการนำเข้าสู่ข้อ

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงทฤษฎีและความสัมพันธ์ระหว่างหลักการสิทธิเปรียบเทียบกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตร

1.2.3 เพื่อศึกษาขอบเขตและความจำเป็นของหลักกฎหมายเกี่ยวกับการสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรของไทย และศึกษาว่าหลักการสิทธิที่เกี่ยวกับการนำเข้าสู่ข้อสินค้าอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรนั้นว่า ศาลไทยควรมีแนวคำพิพากษาคำวินิจฉัยในเรื่องนี้อย่างไรและหลักการใดที่มีความเหมาะสมเป็นธรรมและสอดคล้องกันกับนโยบายทางเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบัน ซึ่งสมควรที่จะนำมาเป็นบรรทัดฐานในการแก้ไขตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาจากตัวบทกฎหมาย คำสั่ง แนวปฏิบัติ คำพิพากษาและคำวินิจฉัยของศาล พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 อนุสัญญากรุงเบอร์ลิน ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) กฎหมายลิขสิทธิ์ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายสิทธิบัตรประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายลิขสิทธิ์ประเทศอังกฤษ กฎหมายสิทธิบัตรประเทศอังกฤษ

1.4 วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้จะใช้การวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) โดยบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 คำพิพากษาศาลฎีกาของประเทศไทย กฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรของต่างประเทศ และคำพิพากษาศาลฎีกาต่างประเทศ หนังสือ บทความ ตำราทางวิชาการ วารสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลที่ได้ทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือตามเว็บไซต์ต่าง ๆ

1.5 สมมติฐานการศึกษา

สำหรับประเทศไทย กฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิทธิในลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในขณะนี้ไม่ปรากฏว่าได้มีการบัญญัติหลักการสิทธิในลิขสิทธิ์ไว้โดยชัดแจ้ง มีแต่บัญญัติไว้ในมาตรา 36วรรคสอง (7) ของกฎหมายสิทธิบัตร ดังนั้นเมื่อผู้ทรงสิทธิได้จำหน่ายหรือให้ความยินยอมในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นจะระงับหรือไม่ และมีขอบเขตหรือเงื่อนไขเพียงใด เมื่อหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา มิได้ใช้บังคับกับกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทย ซึ่ง

นำไปสู่ผลสรุปของการวิจัยว่า ประเทศไทยมีความจำเป็นหรือไม่ที่จะนำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติในกฎหมายลิขสิทธิ์และถ้ามีความจำเป็นควรมีขอบเขตหรือเงื่อนไขอย่างไร

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1.6.1 ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาและแนวคิดของหลักกฎหมายเกี่ยวกับหลักสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรและการนำเข้าซ้อน

1.6.2 ทำให้ทราบถึงทฤษฎีและความสัมพันธ์ระหว่างหลักการสิทธิเปรียบเทียบกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตร

1.6.3 ทำให้ทราบถึงขอบเขตและความจำเป็นของหลักกฎหมายเกี่ยวกับการสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรของไทย และทำให้ทราบถึงหลักการสิทธิที่เกี่ยวกับการนำเข้าซ้อนสินค้าอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรนั้น ศาลไทยควรมีแนวคำพิพากษาคำวินิจฉัยในเรื่องนี้อย่างไรและหลักการใดที่มีความเหมาะสมเป็นธรรมและสอดคล้องกันกับนโยบายทางเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบัน ซึ่งสมควรที่จะนำมาเป็นบรรทัดฐานในการแก้ไขตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว

บทที่ 2

ลักษณะทั่วไปของหลักความระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

เนื่องจากกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญามีวัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งคือ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ทรงสิทธิ แสวงหาประโยชน์ อันเป็นการตอบสนองต่อการคิดค้นสร้างสรรค์ผลงานทางปัญญา ดังนั้น เมื่อผู้ทรงสิทธิได้นำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่าย หรือใช้สิทธิดังกล่าวด้วยการยินยอมให้ผู้อื่นนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่าย ก็ต้องถือว่าผู้ทรงสิทธิได้ทำการแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์นั้นแล้ว สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเหนือผลิตภัณฑ์นั้นจึงควรระงับสิ้นไป¹

หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานี้ ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในราว คริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยศาลสูงของประเทศสหพันธรัฐเยอรมนี ก่อนหน้านั้น กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศเยอรมนีใช้หลักการอนุญาโตโดยปริยาย เช่นเดียวกับกฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษ แต่การใช้หลักการอนุญาโตโดยปริยายนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ทรงสิทธิใช้สิทธิของตนเกินเลยไปจากสิทธิผูกขาดตามกฎหมาย ด้วยการกำหนดห้ามการใช้ประโยชน์ในสินค้าที่ ได้ออกจำหน่ายแก่สาธารณชนแล้ว อันเป็นการจำกัดและกีดขวางการแข่งขันทางการค้า ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลสูงเยอรมันจึงได้นำหลักกฎหมายว่าด้วยการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาใช้ เพื่อป้องกันการกระทำที่เป็นการหน่วงเหนี่ยวและกีดขวางการค้าเสรีดังกล่าว²

หลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาถือว่าเป็นหลักการที่ช่วยในการรับรองสิทธิของผู้ทรงสิทธิ และคุ้มครองประโยชน์อันชอบธรรมของบุคคลภายนอก กล่าวคือ ตราบไต่ที่ผู้ทรงสิทธิยังมีได้นำผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาออกจำหน่าย ผู้ทรงสิทธิย่อมมีสิทธิที่จะแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นแต่เพียงผู้เดียว ในทำนองกลับกัน หลักการนี้ก็เป็นหลักประกันแก่บุคคลผู้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาว่า เมื่อได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมาโดยชอบ บุคคลนั้นย่อมสามารถที่จะใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์สินค้านั้นได้โดยเสรี โดยไม่ต้องกลัวว่าการใช้ประโยชน์ของตนจะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้น

แม้ว่าหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจะได้รับการยอมรับโดยกฎหมายของประเทศต่าง ๆ เกือบทุกประเทศทั่วโลก โดยนานาประเทศได้ให้การรับรองหลักกฎหมายนี้ในรูปแบบของบทบัญญัติกฎหมายหรือแนวคำพิพากษา อย่างไรก็ตาม การใช้หลักกฎหมายนี้ก็ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่แน่นอน โดยเฉพาะในเรื่องขอบเขตและความเหมาะสมในการใช้บังคับ

¹ จักรกฤษณ์ ครอบพจน์, *กฎหมายสิทธิบัตร แนวความคิดและบทวิเคราะห์*, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2543), 326.

² เรื่องเดียวกัน, 328.

สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิตามกฎหมายอันมีอยู่เหนือสิ่ง ต่างๆ ที่เป็นผลผลิตจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ เช่น ความคิด (Ideas) การประดิษฐ์ (Inventions) การออกแบบ (Designs) เครื่องหมายที่ใช้กับสินค้าหรือบริการ(Trade and Service Marks) เป็นต้น³ โดยการได้มาซึ่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นแตกต่างกัน โดยผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทมีสิทธิที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้ทรงสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยให้สิทธิแต่ผู้เดียว (Exclusive Right) ต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ ไว้ในมาตรา 15 ของ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ในเรื่องการ ทำซ้ำ ดัดแปลง งานอันมีลิขสิทธิ์ หรือ เผยแพร่งานดังกล่าวต่อสาธารณชนได้ และ ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรม คอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง และอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิดังกล่าว ในกรณีกฎหมายลิขสิทธิ์โดยศาลฎีกาของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2556 ในคดีระหว่าง Kirtsaeng v. John Wiley & Sons โดยศาลฎีกา ได้มีคำพิพากษาอันเป็นการกลับหลักสิทธิเดิมของอเมริกา จากหลักสิทธิภายในประเทศ เป็นหลักสิทธิระหว่าง ประเทศ โดยมี 6 ต่อ 3 เสียง ว่าสินค้าที่ผลิตถูกต้องตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาไม่จำเป็นต้องผลิตในสหรัฐอเมริกาเท่านั้น⁴ โดยถือตาม สิทธิของผู้บริโภค ที่สามารถทำการซื้อขายสินค้าในโลกออนไลน์ได้ โดยให้ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในสินค้า (Copies) ที่ผลิตขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายภายใต้กฎหมาย The Copyright Act (lawfully made under this title) สามารถจำหน่ายหรือดำเนินการใด ๆ กับสินค้านั้นอย่างไรก็ได้ โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิ และสามารถใช้นิติกรรมที่ผลิตและได้มาจากต่างประเทศโดยชอบด้วยกฎหมายรวมถึงการนำเข้าในสหรัฐอเมริกาด้วย⁵ ส่วนในกรณีผู้ทรงสิทธิบัตรนั้น (Exclusive Right) มีสิทธิในการผลิต ใช้ ขาย จำหน่าย และนำเข้าในราชอาณาจักร ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 36 วรรคหนึ่ง โดยกรณีนำเข้าในราชอาณาจักร ซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรนั้น หากผู้ทรงสิทธิบัตรอนุญาต หรือยินยอมให้ผลิต หรือขายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแล้ว ทำให้ผู้ทรงสิทธิบัตรสิ้นสิทธิ ในผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรนั้นทันที ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 36 วรรคสอง เมื่อเปรียบเทียบคดีในเดือนพฤษภาคม 2556 ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกา ได้พิพากษาในคดีเมล์ดพันซ์พีช กรณีกฎหมายสิทธิบัตร คดีเลขที่ 11-796 ระหว่าง Mr. Bowman v. Monsanto กรณีสิทธิบัตรถั่วเหลือง GMO ในสหรัฐอเมริกา โดยศาลฎีกาได้ตัดสินว่า การที่ใครซื้อเมล็ดพันธ์ที่จดสิทธิบัตรไป ไม่สามารถจะเอา

³ จักรกฤษณ์ ครอบพจน์, ความสัมพันธ์ระหว่างหลักกฎหมายว่าด้วยการ ระบุถิ่นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญากับการค้าเสรีระหว่างประเทศ, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2537), 101.

⁴ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รายงานผลเสวนา เรื่อง คดี ดร.สุภาพ เกิดแสง, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556), 1.

⁵ อรรยา สิงห์สงบ, “ปัญหาของการใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ในการกีดกันสินค้าตลาดเสรี”, วารสารกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ, (2555), 143.

ไปทำซ้ำใหม่ (Reproduce) ด้วยการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของ สิทธิบัตร⁶ ศาลฎีกามีหมายเหตุไว้อย่างชัดเจนว่า "จำกัดเฉพาะสถานการณ์ที่มาปรากฏในศาลเท่านั้น ไม่ได้ใช้สำหรับทุกรายที่เกี่ยวข้องกับสินค้าทำซ้ำใหม่ด้วยตัวเอง (Self-replicating) คำถามที่ตามมาคือ ศาลอื่นจะตีความคำสั่งศาลฎีกานี้อย่างไร เนื่องจากศาลฎีการะมัดระวังมากในการจำกัดการตัดสิน โดยเสนอแนะว่า คำตัดสินนี้ไม่ควรครอบคลุมไปถึง สินค้าที่เกิดซ้ำขึ้นใหม่ (Self-replication) ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้ที่ซื้อเมล็ดพันธุ์ไป

การนำเข้าซ้อน (Parallel Import) หมายถึง การที่ผู้ประกอบการรายหนึ่งนำสินค้าที่ชอบด้วยกฎหมายในประเทศหนึ่งโดยมากมักจะเป็นประเทศที่มีราคาถูกกว่ามาขายในอีกประเทศหนึ่งซึ่งมักเป็นประเทศที่สินค้านั้นมีราคาแพงกว่า หรือ หมายถึงสถานการณ์ที่มีการนำสินค้าจากรัฐหนึ่งเข้าไปจำหน่ายในอีกรัฐหนึ่ง โดยภายในรัฐที่มีการนำสินค้าเข้าไปจำหน่ายนั้นได้มี ผู้ประกอบการรายอื่นจำหน่ายสินค้าประเภทเดียวกันนั้นอยู่แล้ว⁷

Parallel Import หรือการนำเข้าซ้อน เป็นกลไกที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมาย เพื่อแก้ปัญหาการไม่สามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ที่จำเป็น ข้อตกลง เอฟทีเอ เรื่องการจำกัดการนำเข้าซ้อน การนำเข้าซ้อนคือการนำสินค้าที่จำหน่ายในต่างประเทศเข้ามาขายแข่งขันกับสินค้าของผู้ทรงสิทธิในประเทศ โดยทั่วไปบริษัทข้ามชาติมักจะขายสินค้าในประเทศต่าง ๆ ในราคาที่แตกต่างกัน บุคคลที่สามอาจนำเข้าสินค้าของผู้ทรงสิทธิที่จำหน่ายในราคาที่ถูกลงกว่าในต่างประเทศเข้ามาขายในประเทศ อันเป็นการตัดราคา ซึ่งจะทำให้ผู้ทรงสิทธิต้องขายสินค้าในประเทศในราคาที่ถูกลง การนำเข้าซ้อนจึงเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค เนื่องจากก่อให้เกิดการแข่งขัน และการลดการผูกขาด ด้วยเหตุที่ผู้ผลิตสินค้าที่ต้องการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตนในต่างประเทศ มักจะจำหน่ายสินค้าโดยผ่านตัวแทนจำหน่าย ซึ่งตัวแทนจำหน่ายจะมีความคุ้นเคยกับตลาดในประเทศ นั้นๆ และมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และจะสั่งซื้อสินค้าจากผู้ผลิตเพื่อนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศในราคาที่ต่ำกว่าให้แก่นั่น การที่การตลาดของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน จึงทำให้สินค้าชนิดเดียวกันที่จำหน่ายโดยตัวแทนจำหน่ายในประเทศต่าง ๆ มีราคาที่แตกต่างกัน และด้วยความแตกต่างของราคาสินค้าเช่นนี้ จึงทำให้บุคคลที่มองเห็นช่องทางทำกำไร ซื้อสินค้าจากประเทศที่มีราคาถูกไปจำหน่ายในประเทศที่มีราคาแพง เพื่อหากำไรจากส่วนต่างของราคา การนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศมาขายแข่งกับตัวแทนจำหน่ายในลักษณะนี้เรียกว่า การนำเข้าซ้อน (Parallel Import) โดยผู้นำเข้าซ้อนสามารถที่จะเสนอขายสินค้าชนิดเดียวกันในราคาที่ต่ำกว่าสินค้าที่จำหน่ายโดยตัวแทนจำหน่าย เนื่องจากผู้นำเข้าซ้อนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการโฆษณาสินค้า ความจริงสินค้านำเข้าซ้อนนั้น ในความเป็นจริงก็คือ สินค้าที่ผลิต

⁶ สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครนิวยอร์ก, ศักสิทธิ์บัตรถั่วเหลือง GMO ในสหรัฐฯ, (กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., 2556).

⁷ จักรกฤษณ์ ครอบพจน์, กฎหมายสิทธิบัตร แนวความคิดและบทวิเคราะห์, 319.

โดยผู้ผลิตรายเดียวกันกับสินค้าที่จำหน่ายโดยตัวแทนจำหน่าย หรือเป็นสินค้าที่ผลิตด้วยการรู้เห็นยินยอมของผู้ผลิตนั่นเอง⁸

2.1 ประวัติความเป็นมาของหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

แนวคิดหลักการระงับสิ้นไปในทรัพย์สินทางปัญญา เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1873 โดยศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ตัดสินในคดีละเมิดสิทธิบัตร ซึ่งผู้รับโอนสิทธิบัตรในมลรัฐหนึ่ง พยายามที่จะขอให้ศาลห้ามมิให้ผู้ซื้อในอีกมลรัฐหนึ่งนำผลิตภัณฑ์สินค้านั้นเข้ามาจำหน่ายในเขตพื้นที่ที่ตนได้รับความคุ้มครองว่า เมื่อผู้รับโอนสิทธิบัตรได้นำสินค้าออกจำหน่ายแล้ว ผู้ซื้อสินค้าสามารถนำสินค้านั้นออกจำหน่ายได้ทุกพื้นที่ในประเทศสหรัฐอเมริกา⁹ โดยมีเหตุผลว่าเมื่อผู้รับโอนสิทธิบัตรได้นำผลิตภัณฑ์สินค้าออกจำหน่ายและได้เงินค่าตอบแทนแล้ว ผู้ซื้อสินค้านั้นย่อมสามารถนำผลิตภัณฑ์สินค้านั้นออกจำหน่ายต่อไปได้โดยไม่ต้องถือว่าการจำหน่ายดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิบัตร โดยศาลมองว่าเมื่อผู้รับโอนสิทธิบัตรได้รับค่าตอบแทนหรือได้รับประโยชน์จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าแล้ว ผู้รับโอนสิทธิบัตรไม่มีสิทธิหวงห้ามไม่ให้ผู้ซื้อนำสินค้านั้นออกจำหน่ายอีกแต่อย่างไรก็ตาม ศาลก็ไม่ได้ให้เหตุผลโดยชัดแจ้งว่า การนำผลิตภัณฑ์สินค้าออกจำหน่ายและได้เงินค่าตอบแทนแล้ว เป็นการละเมิดสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิ

ต่อมาราว ค.ศ. 1902 ศาลสูงของประเทศเยอรมนี โดยกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศเยอรมนีก่อนหน้านั้น มีกฎหมายที่มีการเปิดโอกาสให้ผู้ทรงสิทธิใช้สิทธิของตนเกินเลยไปจากสิทธิผูกขาดตามกฎหมาย ด้วยการกำหนดห้ามการใช้ประโยชน์ในสินค้าที่ ได้ออกจำหน่ายแก่สาธารณชนแล้ว อันเป็นการจำกัดและกีดขวางการ แข่งขันทางการค้า ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลสูงเยอรมันจึงได้นำหลักกฎหมายว่าด้วยการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาใช้ เพื่อป้องกันการกระทำที่เป็น การหน่วงเหนี่ยวและกีดขวางการค้าเสรีดังกล่าว¹⁰ และหลักการสินค้านั้นดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในหลาย ประเทศทั่วโลก โดยถูกนำไปใช้ในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็น กฎหมาย ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า การออกแบบผลิตภัณฑ์

⁸ ตำรงค์วิฑูรย์ รัตนพวงศ์, **Parallel import หรือการนำเข้าซ้อน คืออะไร** [Online], 2555. แหล่งที่มา <http://okmart.igetweb.com/index.php?mo=59&action=page&id=278911>.

⁹ Adams v. Burke, 84 US (17Wall.) 453 (1873), อ้างถึงใน นันทน อินทนนท์, **ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา** (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541), 10 - 11.

¹⁰ จักรกฤษณ์ ควรวจน์, **กฎหมายสิทธิบัตร แนวความคิดและบทวิเคราะห์**, 328.

โดยหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกิดขึ้นเมื่อมีการจำหน่ายครั้งแรก โดยการจำหน่ายนั้นต้องเกิดขึ้นในพื้นที่เดียวกัน คือ ภายในประเทศเท่านั้น ดังนั้น หากมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าออกนอกพื้นที่ คือ ออกนอกประเทศ ตัวอย่างเช่น บริษัท ก. ผลิตสินค้าและมีการจำหน่ายสินค้า โดยต้องจำหน่ายภายในประเทศ A ซึ่งเป็นที่ตั้งของบริษัท ก. เท่านั้น ดังนั้นหากมีบริษัท ข. ซึ่งผลิตสินค้าและจำหน่ายในประเทศ B แต่ได้นำสินค้านี้มาจำหน่ายในประเทศ A หรือ บริษัท ก. ได้นำสินค้ามาจำหน่ายในประเทศ B ก็ไม่มีผลทำให้สิทธิของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้านั้นระงับสิ้นไป เพราะไม่ได้จำหน่ายหรือมีการซื้อภายในพื้นที่หรือภายในประเทศ

ต่อมาได้มีการก่อตั้งประชาคมยุโรป (The European Community) เมื่อปี ค.ศ.1985 นักกฎหมายชาวเยอรมันสองคน คือ Koch และ Froschmaier ได้มีแนวคิดว่า ผู้ทรงสิทธิบัตรควรแสวงหาประโยชน์จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าในครั้งแรก แต่เพียงครั้งเดียวเท่านั้น เพราะมิฉะนั้นจะถือว่าผู้ทรงสิทธิบัตรได้รับประโยชน์ซ้ำซ้อนกัน หาก ผู้ทรงสิทธิยังมีสิทธิหรือถือเอาประโยชน์ในผลิตภัณฑ์สินค้านั้นได้อีก ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการค้าเสรีในภูมิภาค จึงได้มีการขยายหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ให้มีผลทั่วภูมิภาคยุโรป มิใช่จำกัดอยู่ภายในดินแดนของประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น

โดยศาลยุโรปได้นำหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาใช้ทั่วภูมิภาคยุโรป เพื่อประสานความขัดแย้งระหว่างการใช้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญากับหลักการเคลื่อนย้ายสินค้าโดยเสรีระหว่างรัฐ ซึ่งเป็นหลักการและนโยบายพื้นฐานของประชาคมยุโรป¹¹ โดยศาลยุโรปถือว่า เมื่อมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีทรัพย์สินทางปัญญาไม่ว่าที่ใด ในภูมิภาคยุโรปแล้ว สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของผลิตภัณฑ์นั้น ระงับสิ้นไป เรียกหลักนี้ว่า หลักการสิทธิภายในภูมิภาค (Regional or Community Exhaustion of Right) โดยนำมาใช้กับประเทศสมาชิกในกลุ่ม European Free Trade Area (EFTA)

กรณีเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย ในเรื่องหลักการสิทธิในสินค้านั้น มีทั้งกรณีเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า โดยปัจจุบันมีหลักกฎหมายเฉพาะในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และแนวคำพิพากษาอยู่ 2 เรื่อง โดยมีเหตุผลในแนวทางเดียวกัน โดยจะนำมาพิจารณาเปรียบเทียบโดยละเอียดต่อไป

¹¹ ดาราวรรณ ปักกาแสง, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิ้นไปซึ่งสิทธิในเครื่องหมายการค้าและการนำเข้าซึ่งสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้า (การค้นคว้าอิสระ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2551), 15.

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักการสันนิษฐานในทรัพย์สินทางปัญญา

กฎหมายของประเทศต่าง ๆ มีแนวคิดที่เกี่ยวกับหลักการสันนิษฐานในทรัพย์สินทางปัญญาแตกต่างกันออกไป โดยอาจแบ่งได้เป็น 2 แนว คือ

2.2.1 ทฤษฎีการอนุญาตโดยปริยาย (Implied License)

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ใช้กันในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เช่น ออสเตรเลีย แคนาดา นิวซีแลนด์ และสหราชอาณาจักร ตามทฤษฎีนี้ถือว่า หากผู้ทรงสิทธิได้จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีทรัพย์สินทางปัญญา โดยไม่ได้กำหนดข้อจำกัดในการใช้ หรือในการนำผลิตภัณฑ์นั้นออกจำหน่ายต่อไป ผู้ซื้อสามารถที่จะนำผลิตภัณฑ์สินค้าออกจำหน่ายโดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิก่อน และไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เพราะถือว่า ผู้ทรงสิทธิได้อนุญาตให้ผู้ซื้อสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าต่อไปได้โดยปริยาย ในทางกลับกัน หากผู้ทรงสิทธิได้กำหนดเงื่อนไขในการใช้หรือจำหน่าย ผลิตภัณฑ์นั้น เอาไว้ในฉลากของสินค้าที่นำมาจำหน่าย โดยต้องถือว่าผู้ซื้อเมื่อซื้อสินค้าที่เป็นไปตามเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในฉลากเท่านั้น หากผู้ซื้อฝ่าฝืนเงื่อนไขดังกล่าว ถือว่าเป็นการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แต่หากไม่มีเงื่อนไขกำหนดไว้ ผู้ซื้อย่อมสามารถนำผลิตภัณฑ์สินค้าออกจำหน่ายต่อไปได้ โดยถือว่าผู้ทรงสิทธิอนุญาตให้จำหน่ายต่อไปโดยปริยาย¹²

สำหรับกรณี ลิขสิทธิ์ เมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ได้ นำ โมเดล ตุ๊กตาหรือหุ่นยนต์ ที่ดัดแปลงมาจากหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่น ออกจำหน่าย เช่นนี้ถือว่า เจ้าของลิขสิทธิ์ได้ยินยอมให้ผู้ซื้อสามารถแสวงหาประโยชน์จาก โมเดล ตุ๊กตาหรือหุ่นยนต์ นั้นได้ แต่ถ้าหาก เจ้าของลิขสิทธิ์ได้กำหนดเงื่อนไขในการจำหน่ายไว้ เช่น ห้ามนำไปจำหน่ายต่อไป หรือ ห้ามนำไปจำหน่ายกับเข้าไปในบางประเทศ ถ้าผู้ซื้อฝ่าฝืนเงื่อนไขดังกล่าว ถือว่าผู้ซื้อละเมิดลิขสิทธิ์¹³

สำหรับกรณี สิทธิบัตรก็เช่นเดียวกัน เมื่อผู้ทรงสิทธิบัตรได้จำหน่าย ผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีสิทธิบัตร โดยเจ้าของสิทธิบัตร ได้กำหนดเงื่อนไขในการจำหน่ายไว้ เช่น ห้ามนำไปจำหน่ายต่อไป หรือ ห้ามนำไปจำหน่ายกับเข้าไปในบางประเทศ ถ้าผู้ซื้อฝ่าฝืนเงื่อนไขดังกล่าว ถือว่าผู้ซื้อละเมิดสิทธิบัตร แต่ถ้าไม่ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ ผู้ซื้อย่อมสามารถนำสินค้าอันมีสิทธิบัตร ออกจำหน่ายต่อไปได้ โดยถือว่าผู้ทรงสิทธิบัตรได้อนุญาตให้จำหน่ายโดยปริยาย

โดยภายใต้ทฤษฎีการอนุญาตโดยปริยายนี้ การใช้ประโยชน์ในผลิตภัณฑ์สินค้ายังอยู่ในอำนาจการควบคุมของผู้ทรงสิทธิ ผู้ทรงสิทธิมีสิทธิที่จะเลือกและสงวนมิให้ผู้ซื้อกระทำการบางอย่างตามที่ผู้ทรงสิทธิกำหนดไว้ได้ ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้กล่าวว่า ทฤษฎีความยินยอมโดยปริยายนี้ในความเป็นจริงก็คือ

¹² เรื่องเดียวกัน, 18.

¹³ นันทน อินทนนท์, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสันนิษฐานในทรัพย์สินทางปัญญา, 17.

หลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่ผู้ทรงสิทธิยังคงมีสิทธิที่จะเลือกให้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาสิ้นไปหรือไม่ (Optional Exhaustion) นั้นเอง¹⁴

2.2.2 ทฤษฎีการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Exhaustion of Intellectual Property Rights)

ตามทฤษฎีนี้ เมื่อมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งกรณี ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ในครั้งแรก โดยผู้ทรงสิทธิหรือด้วยความยินยอมของผู้ทรงสิทธิแล้ว สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่เหนือผลิตภัณฑ์สินค้าที่วางจำหน่ายสิ้นสิทธิลงทันที (Automatic Exhaustion) แต่สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่สิ้นไปนั้นจะจำกัดเฉพาะแต่สิทธิเหนือผลิตภัณฑ์สินค้าที่จำหน่ายไปแล้วเท่านั้น มิได้หมายความถึงสิทธิเหนือผลิตภัณฑ์สินค้าชนิดนั้นทั้งหมดที่มีการวางจำหน่ายในตลาด (Meaning an Individual Item, Not a Type of Product)¹⁵

หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานี้ ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในราวคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยศาลสูงของประเทศสหพันธรัฐเยอรมนี โดยกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศเยอรมนีก่อนหน้านั้น มีกฎหมายที่มีการเปิดโอกาสให้ผู้ทรงสิทธิใช้สิทธิของตนเกินเลยไปจากสิทธิผูกขาดตามกฎหมาย ด้วยการกำหนดห้ามการใช้ประโยชน์ในสินค้าที่ได้ออกจำหน่ายแก่สาธารณชนแล้ว อันเป็นการจำกัดและกีดขวางการแข่งขันทางการค้า ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลสูงเยอรมันจึงได้นำหลักกฎหมายว่าด้วยการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาใช้ เพื่อป้องกันการกระทำที่เป็นการหน่วงเหนี่ยวและกีดขวางการค้าเสรีดังกล่าว

หลักการสิ้นสิทธิ หรือ หลักความระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Exhaustion Doctrine) เกิดขึ้นเมื่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาโดยอยู่รูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีลิขสิทธิ์ หรือ สิทธิบัตร หรือเครื่องหมายการค้า ได้มีการออกจำหน่ายและเมื่อได้จำหน่ายแล้ว มีผลทำให้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้านั้นระงับสิ้นไป โดยผู้ทรงสิทธิไม่มีสิทธิหวงกัน ห้ามไม่ให้ผู้ซื้อสินค้าดังกล่าว นำออกจำหน่ายต่อไป และไม่มีสิทธิหวงกันไม่ให้ผู้อื่นนำเข้าสินค้าอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวด้วย

หลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีความแตกต่างกับทฤษฎีการอนุญาตโดยปริยาย กล่าวคือ ตามทฤษฎีการอนุญาตโดยปริยาย สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเหนือผลิตภัณฑ์จะสิ้นไปหรือไม่ย่อมอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ทรงสิทธิ ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีสิทธิเหนือผลิตภัณฑ์สินค้า ผู้ทรง

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, 19.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 20.

สิทธิ มีสิทธิที่จะจำหน่าย หรือรู้เห็นยินยอมในการจำหน่ายหรือไม่ก็ตาม¹⁶ แต่ตามหลักการสันนิษฐานสิทธิ สิทธิ กระทบทันที ที่มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยไม่ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขใดๆของผู้ทรงสิทธิเลย

โดยทั่วไปแล้ว หลักการสันนิษฐานสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานำไปใช้กับทรัพย์สินทางปัญญาทุก ประเภท แม้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทจะให้ความคุ้มครองแตกต่างกัน และอำนาจในการ ผูกขาดในการประกอบธุรกิจการค้าของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทก็มีความแตกต่าง กัน กล่าวคือ ผู้ทรงสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยให้สิทธิแต่ผู้เดียว (Exclusive Right) ในเรื่องการ ทำซ้ำ ดัดแปลง งานอันมีลิขสิทธิ์ หรือ เผยแพร่งานดังกล่าวต่อสาธารณชนได้ และ ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนา งาน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง และอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิดังกล่าว แต่เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่สิทธิห้ามไม่ให้ผู้อื่นใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ เช่น อ่านงานวรรณกรรม ชมภาพยนตร์อันมี ลิขสิทธิ์ และในกรณีผู้ทรงสิทธิบัตรนั้น (Exclusive Right) นอกจากมีสิทธิใช้งานอันมีลิขสิทธิ์แล้ว ก็มีสิทธิ ในการผลิต ใช้ ขาย จำหน่าย และนำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยกรณีนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่ง ผลิตภัณท์ตามสิทธิบัตรนั้น หากผู้ทรงสิทธิบัตรอนุญาต หรือยินยอมให้ผลิต หรือขายผลิตภัณท์ดังกล่าว แล้ว ทำให้ผู้ทรงสิทธิบัตรสันนิษฐาน ในผลิตภัณท์ตามสิทธิบัตรนั้นทันที ส่วนเจ้าของเครื่องหมายการค้า (Exclusive Right) ซึ่งได้จดทะเบียน เป็นผู้ที่มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้า นั้น สำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้

สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทแตกต่างกัน ทำให้ขอบเขตของหลักการสันนิษฐานสิทธิใน ทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทแตกต่างกันไป โดยขอบเขตของการสันนิษฐานสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามี ความสำคัญ โดยพิจารณาว่าเมื่อมีการจำหน่ายผลิตภัณท์สินค้าแล้ว สิทธิของผู้ทรงสิทธิแต่ละประเภท ใดบ้าง กระทบกันไป และกระทบภายใต้ขอบเขตใด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการวินิจฉัยและพิจารณาในเรื่องของ หลักการสันนิษฐาน

2.3 ขอบเขตของหลักการสันนิษฐานสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

แนวคิดของหลักการสันนิษฐานสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้น แม้มีการยอมรับภายใต้กฎหมายอยู่หลาย ประเทศ แต่หลักการสันนิษฐานสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ภายใต้ข้อจำกัด 2 ประการคือ 1) ภายใต้หลัก ดินแดนของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และ 2) ขอบเขตของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา มีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 หลักดินแดนของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (territorial Principle)

ตามหลักดินแดนของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สิน ทางปัญญาประเทศหนึ่ง หากกระทำนอกดินแดนของประเทศดังกล่าว ก็ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิใน

¹⁶ จักรกฤษณ์ ครอบงำ, กฎหมายสิทธิบัตร แนวความคิดและบทวิเคราะห์, 327.

ทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมายประเทศนั้น¹⁷ ดังนั้น เมื่อนำหลักดินแดนของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา มากำกับหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาก็จะมีผลทำให้การสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ถูกจำกัดอยู่เพียงภายในดินแดนของประเทศที่ให้ความคุ้มครองเท่านั้น¹⁸

โดยบางประเทศไม่ได้นำหลักดินแดนมาใช้บังคับกับการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยถือว่า สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาระงับสิ้นไปเมื่อมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านอกประเทศโดยความยินยอมของผู้ทรงสิทธิ จึงมีการแบ่งหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.3.1.1 การสิ้นสิทธิภายในประเทศ (National หรือ Domestic Exhaustion of Rights)

หลักการนี้วางอยู่บนพื้นฐานของหลักดินแดน (Territoriality Principle) กล่าวคือ สิทธิของเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้รับในแต่ละประเทศ ย่อมมีอยู่อย่างสมบูรณ์ในดินแดนของแต่ละประเทศนั้นเท่านั้น และการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในดินแดนของประเทศดังกล่าวย่อมไม่กระทบถึงการใช้ในทรัพย์สินทางปัญญานั้นในประเทศอื่น ๆ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสิ้นสิทธิภายในประเทศ จึงขอยกตัวอย่างในเรื่องของสิทธิบัตรดังนี้คือ ในกรณีที่ผู้ทรงสิทธิบัตรได้จดทะเบียนสิทธิบัตรเอาไว้ในหลายประเทศ และได้ทำการผลิตสินค้าตามที่ได้รับสิทธิบัตรนั้นเพื่อจำหน่ายในประเทศใดประเทศหนึ่ง สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรที่จะหวงกันและห้ามไม่ให้ผู้อื่นจำหน่ายสินค้าดังกล่าวต่อไปนั้น ย่อมหมดสิ้นไปเฉพาะในประเทศที่ผู้ทรงสิทธิบัตรได้วางจำหน่ายสินค้านั้นเท่านั้น หากผู้ที่ซื้อสินค้าดังกล่าว มีความประสงค์ที่จะส่งสินค้าดังกล่าวเข้าไปจำหน่ายในประเทศอื่นใดที่ผู้ทรงสิทธิบัตรยังไม่ได้วางจำหน่ายสินค้านั้น บุคคลดังกล่าวจะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตรเสียก่อน มิฉะนั้น อาจถือได้ว่าการนำเข้าและจำหน่ายสินค้านั้นเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรในประเทศนั้นก็ได้¹⁹ หรือสรุปได้ว่า กรณีที่เจ้าของสิทธิได้จำหน่ายสินค้าของตนในประเทศใดประเทศหนึ่ง สิทธิของเจ้าของสิทธิจะหมดสิ้นไปเฉพาะในประเทศนั้น²⁰

¹⁷ นันทน อินทนนท์, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับ หลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา, 25.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, 25.

¹⁹ ภัทรวัตร นครานุรักษ์, การสิ้นสิทธิ (Exhaustion of Rights) กับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ฐูป [Online], 1 มิถุนายน 2550. แหล่งที่มา www.l3nr.org/posts/236843.

²⁰ ฝ่ายพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 2, การสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา, (กรุงเทพฯ: ม.ป.พ. 2556).

2.3.1.2 การสิ้นสิทธิภายในภูมิภาค (Regional or Community Exhaustion of Rights)

หลักการนี้กล่าวคือ เมื่อเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้ยินยอมให้มีการจำหน่ายสินค้าในประเทศใดประเทศหนึ่งในภูมิภาคนั้นแล้ว ผู้ที่ได้รับสินค้าดังกล่าวมาโดยชอบย่อมมีสิทธิที่จะจำหน่ายสินค้านั้นต่อไปในประเทศอื่นใดในภูมิภาคนั้นได้โดยอิสระ หลักการสิ้นสิทธิภายในภูมิภาคนี้จะช่วยส่งเสริมให้นโยบายการรวมกลุ่มกันทางการค้า และเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคเดียวกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น กลุ่มประเทศใน สหภาพยุโรป เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้การนำเข้าและส่งออกสินค้าข้ามพรมแดนระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกันเป็นไปอย่างเสรีและปราศจากข้อจำกัดใด ๆ²¹ หรือสรุปได้ว่า กรณีที่เจ้าของสิทธิได้จำหน่ายสินค้าของตนในประเทศใดประเทศหนึ่งในภูมิภาค สิทธิของเจ้าของสิทธิจะหมดสิ้นไปเฉพาะในภูมิภาค²² ถ้าต่อไปประเทศไทยเข้าเป็น AEC ไทยควรใช้หลักการสิ้นสิทธิภายในภูมิภาคหรือไม่ เห็นประเทศไทยควรใช้หลักการสิ้นสิทธิภายในภูมิภาค เพราะจะช่วยให้การนำเข้าและส่งออกสินค้าข้ามพรมแดนระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกันเป็นไปอย่างเสรีและปราศจากข้อจำกัดใด ๆ

2.3.1.3 การสิ้นสิทธิระหว่างประเทศ (International Exhaustion of Rights)

หลักการนี้เป็นหลักการที่ได้รับการสนับสนุนจากหลายประเทศในเวทีการเจรจาการค้ารอบอูรุกวัย เช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น แม้ประเทศไทยเองจะไม่แสดงท่าทีอย่างชัดเจนในขณะที่มีการเจรจาดังกล่าวว่าจะให้การสนับสนุนหลักการสิ้นสิทธิประเภทใด แต่ในภายหลังก็ได้ให้การยอมรับหลักการสิ้นสิทธิระหว่างประเทศนี้ โดยจะเห็นได้จากการแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรครั้งล่าสุดที่ได้มีการเพิ่มเติมหลักการในเรื่องนี้เข้าไป ตัวอย่างของการสิ้นสิทธิระหว่างประเทศ เช่น หากผู้ทรงสิทธิบัตรได้จำหน่ายสินค้าที่ผลิตขึ้นตามสิทธิบัตรในประเทศใดประเทศหนึ่งแล้ว ผู้ที่ได้สินค้านั้นมาโดยชอบ (เช่น ซื้อสินค้าจากท้องตลาด เป็นต้น) ย่อมมีสิทธิที่จะนำสินค้านั้นไปยังประเทศใดเพื่อจำหน่ายในประเทศนั้นได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของสิทธิบัตรก่อน²³ หรือสรุปได้ว่า กรณีที่เจ้าของสิทธิได้จำหน่ายสินค้าของตนในประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่สิทธิของเจ้าของสิทธิจะหมดสิ้นไปทั่วโลก²⁴

²¹ ภัทรวัตร นครานุรักษ์, การสิ้นสิทธิ (Exhaustion of Rights) กับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา.

²² ฝ่ายพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 2, การสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา.

²³ ภัทรวัตร นครานุรักษ์, การสิ้นสิทธิ (Exhaustion of Rights) กับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา.

²⁴ ฝ่ายพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 2, การสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา.

2.3.2 ขอบเขตของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่ระงับสิ้นไป

ตามหลักการสิ้นสุดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกิดขึ้นเมื่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาโดยอยู่รูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีลิขสิทธิ์ หรือสิทธิบัตร หรือเครื่องหมายการค้า ได้มีการออกจำหน่ายและเมื่อได้จำหน่ายแล้ว มีผลทำให้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้านั้นระงับสิ้นไป โดยผู้ทรงสิทธิไม่มีสิทธิหวงกัน ห้ามไม่ให้ผู้ซื้อสินค้าดังกล่าวนำออกจำหน่ายต่อไป และไม่มีสิทธิหวงกันไม่ให้ผู้อื่นนำเข้าสินค้าอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวด้วย และการนำออกจำหน่ายดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

2.3.2.1 ขอบเขตของสิทธิตามลิขสิทธิ์ที่ระงับสิ้นไป

ในกรณีของลิขสิทธิ์นั้น เมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ได้จำหน่ายงานอันมีลิขสิทธิ์แล้ว สิทธิในการจำหน่ายงานอันมีลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชนก็สิ้นไป เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่สามารถห้ามมิให้ผู้ซื้องานอันมีลิขสิทธิ์นั้นออกจำหน่ายต่อไปได้ แต่สิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชนประเภทอื่น เช่น สิทธิในการแสดง หรือสิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพ ซึ่งมีใช้การจำหน่ายงานอันมีลิขสิทธิ์สิทธิในการทำซ้ำ สิทธิในการให้เช่า และสิทธิทางศีลธรรมของผู้สร้างสรรค์ ไม่ได้ระงับสิ้นไปด้วย

2.3.2.2 ขอบเขตของสิทธิตามสิทธิบัตรที่ระงับสิ้นไป

ในกรณีของสิทธิบัตรนั้น ขอบเขตของการสิ้นสุดสิทธินั้นก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน กล่าวคือเมื่อผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีสิทธิบัตรได้ถูกวางจำหน่ายโดยผู้ทรงสิทธิหรือด้วยความยินยอมของผู้ทรงสิทธิ สิทธิตามสิทธิบัตรเหนือสินค้าที่ถูกวางจำหน่ายนั้นย่อมสิ้นไป แต่สิทธิที่สิ้นไปจะจำกัดอยู่เฉพาะเพียงสิทธิในการใช้และสิทธิในการจำหน่ายสินค้าอันมีสิทธิบัตรเท่านั้น ส่วนสิทธิในการผลิตอันมีสิทธิบัตรนั้นไม่ระงับสิ้นไป

2.4 เจตนารมณ์ของหลักการสิ้นสุดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการสิ้นสุดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีเจตนารมณ์ที่สำคัญ 3 ประการคือ เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้ทรงสิทธิ ผู้รับโอน และบุคคลที่สาม ดังนี้

2.4.1 หลักประกันแก่ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

หลักการสิ้นสุดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นหลักประกันแก่ผู้ทรงสิทธิว่า เมื่อผู้ทรงสิทธิยังไม่ได้นำผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีทรัพย์สินทางปัญญาออกจำหน่ายในครั้งแรก ผู้ทรงสิทธิยังไม่สิ้นสุดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับผลิตภัณฑ์สินค้านั้น โดยยังสามารถแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์สินค้านั้นได้อยู่ และหากไม่มีหลักการสิ้นสุดสิทธิ เชื่อได้เลยว่า จะไม่มีผู้ใด ซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าที่ตนไม่สามารถแสวงหา

ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์สินค้านั้น เว้นแต่ผู้ทรงสิทธิไม่มีความประสงค์จะใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา²⁵

2.4.2 หลักประกันแก่ผู้ซื้อ

หลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นหลักประกันในการคุ้มครองผู้รับโอนสิทธิ เพื่อที่จะสามารถแสวงหาประโยชน์ซึ่งสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับผลิตภัณฑ์สินค้านั้นอย่างเต็มที่ หากไม่มีหลักการสิทธิ การที่ผู้ซื้อแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์สินค้าดังกล่าว ถือเป็น การละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เพราะการใช้หรือจำหน่าย เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิ ดังนั้น เมื่อนำหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาใช้ ผู้ซื้อก็สามารถแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์สินค้านั้นได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะการใช้หรือนำออกจำหน่าย

2.4.3 หลักประกันแก่บุคคลที่สาม

หลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นหลักประกันในการคุ้มครองบุคคลที่สามและผู้บริโภค เพื่อที่จะสามารถแสวงหาประโยชน์ซึ่งสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับผลิตภัณฑ์สินค้านั้นอย่างเต็มที่ หากไม่มีหลักการสิทธิ บุคคลที่สามและผู้บริโภคไม่สามารถแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์สินค้าดังกล่าว ถือเป็น การละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เพราะการใช้หรือจำหน่าย เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิ ดังนั้น เมื่อนำหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาใช้ บุคคลที่สามและผู้บริโภคก็สามารถแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์สินค้านั้นได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะการใช้หรือนำออกจำหน่าย เพราะสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นได้ระงับสิ้นแล้ว

อย่างไรก็ตาม ในกรณีนี้ นักกฎหมายคอมมอนลอว์ได้โต้แย้งว่า หลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นไม่ใช่สิ่งจำเป็น เพราะ เมื่อผู้ทรงสิทธิได้จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าให้แก่ผู้รับโอนไปแล้ว ถือว่าผู้รับโอนได้รับความยินยอมโดยปริยายในการนำผลิตภัณฑ์สินค้านั้นออกจำหน่ายและหากต่อมาผู้ซื้อได้

จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านั้นให้แก่บุคคลที่สามแล้ว ในกรณีนี้ถือว่าผู้ทรงสิทธิกับบุคคลที่สามมีสัญญาต่อกันโดยปริยาย (Implied Contract) ว่า ผู้ทรงสิทธิได้อนุญาตให้บุคคลที่สาม สามารถนำผลิตภัณฑ์สินค้าออกจำหน่ายได้²⁶

²⁵ ดาราวรรณ ปีกกาแสง, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิ้นไปซึ่งสิทธิในเครื่องหมายการค้าและการนำเข้าซื้องซึ่งสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้า, 17.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, 18.

บทที่ 3

กฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศและตามกฎหมายประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ

หลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักการที่นำมาใช้ในการจำกัดขอบเขตของการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อมิให้ผู้ทรงสิทธิบังคับใช้สิทธิเกินกว่าขอบเขตที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศต่าง ๆ และอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยส่วนใหญ่จะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา หรือมีแนวคำพิพากษาที่แสดงให้เห็นถึงขอบเขตของการบังคับใช้สิทธินั้น ในบทนี้จะได้กล่าวถึงบทบัญญัติและแนวคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่เกี่ยวกับหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทยังมีความแตกต่างกัน โดยมีลักษณะดังนี้

3.1 หลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ

3.1.1 อนุสัญญาเบอร์นว่ด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม

(Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (1886))

Berne Convention เป็นอนุสัญญาพื้นฐานที่กำหนดความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ อันได้แก่ วรรณกรรมและศิลปกรรม งานในแผนกวรรณคดี วิทยาศาสตร์และแผนกศิลปะ ไม่ว่าจะแสดงออกมาในรูปแบบใด เช่น คำปาฐกถา ภาพยนตร์ แผนที่ งานสถาปัตยกรรม เป็นต้น โดยประเทศภาคีสมาชิกได้ตกลงกันที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์ในประเทศภาคีสมาชิกเหมือนกับผู้สร้างสรรค์ที่เป็นคนชาติของตน และในขณะเดียวกันก็มุ่งหมายที่จะทำให้กฎหมายลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศที่มีลักษณะแตกต่างกันให้ลักษณะคล้ายคลึงกัน¹ อนุสัญญานี้มีหลักการพื้นฐานสำคัญ 2 ประการ โดยได้กำหนดบทบัญญัติว่าต้องมีความคุ้มครองขั้นต่ำ และบทบัญญัติพิเศษสำหรับประเทศกำลังพัฒนา ดังนี้²

3.1.1.1 หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (Principle of National Treatment)

มีหลักว่าประเทศสมาชิกต้องให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์แก่คนชาติของภาคีสมาชิกเช่นเดียวกับคนชาติของตนเอง ดังบัญญัติไว้ในข้อ 3³

¹ ไซยยศ เหมะรัชตะ, รายงานผลการวิจัยปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์, (กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., 2539), 227.

² สรียา กาฬสินธุ์, หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), 26.

³ Article 3 บัญญัติว่า (1) The protection of this Convention shall apply to:

3.1.1.2 หลักความคุ้มครองโดยอัตโนมัติ (Principle of Automatic Protection)

ความคุ้มครองนั้นต้องปราศจากเงื่อนไขและรูปแบบใด ๆ ทั้งสิ้น ดังบัญญัติไว้ในข้อ 5(2)⁴ หลักความคุ้มครองนี้ เป็นกรณีที่คุ้มครองที่มีหลักว่า ลิขสิทธิ์นั้นไม่จำเป็นต้องมีการจดทะเบียนหรือกระทำตามแบบพิธีใด ๆ⁵ เป็นการคุ้มครองที่มีผลทันทีที่มีการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์เกิดขึ้น ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นหลักที่ใช้กันในกฎหมายลิขสิทธิ์ หลายประเทศทั่วโลก

3.1.1.3 หลักการคุ้มครองโดยอิสระ (Principle of Independence of Protection)

ความคุ้มครองนั้นต้องเป็นอิสระจากความคุ้มครองของประเทศที่เป็นต้นกำเนิดของงาน

(a) authors who are nationals of one of the countries of the Union, for their works, whether published or not;

(b) authors who are not nationals of one of the countries of the Union, for their works first published in one of those countries, or simultaneously in a country outside the Union and in a country of the Union.

(2) Authors who are not nationals of one of the countries of the Union but who have their habitual residence in one of them shall, for the purposes of this Convention, be assimilated to nationals of that country.

(3) The expression “published works” means works published with the consent of their authors, whatever may be the means of manufacture of the copies, provided that the availability of such copies has been such as to satisfy the reasonable requirements of the public, having regard to the nature of the work. The performance of a dramatic, dramatico-musical, cinematographic or musical work, the public recitation of a literary work, the communication by wire or the broadcasting of literary or artistic works, the exhibition of a work of art and the construction of a work of architecture shall not constitute publication.

(4) A work shall be considered as having been published simultaneously in several countries if it has been published in two or more countries within thirty days of its first publication.

⁴ Article 5(2) บัญญัติว่า The enjoyment and the exercise of these rights shall not be subject to any formality; such enjoyment and such exercise shall be independent of the existence of protection in the country of origin of the work. Consequently, apart from the provisions of this Convention, the extent of protection, as well as the means of redress afforded to the author to protect his rights, shall be governed exclusively by the laws of the country where protection is claimed.

⁵ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กฎกติกา WTO เล่มที่ห้า: ทรัพย์สินทางปัญญา โครงการ WTO Watch (จับกระแสสงครามการค้าโลก), (กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., 2552), 30.

สร้างสรรค์ กล่าวคือ ต้องให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าความคุ้มครองที่เจ้าของได้รับในประเทศที่งานเกิดขึ้นนั้น จะสมบูรณ์หรือไม่ ดังบัญญัติไว้ในข้อ 5(1)⁶

ความคุ้มครองขั้นต่ำ นั้นเป็นบทบัญญัติที่กำหนดลักษณะงานและสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง รวมทั้งระยะเวลาความคุ้มครองด้วย งานที่จะต้องได้รับความคุ้มครองตามมาตรฐานความคุ้มครองขั้นต่ำที่รวมถึงการผลิตงาน วรรณกรรม วิทยาศาสตร์ ศิลปะศาสตร์ไม่ว่าจะแสดงออกมาในรูปแบบใด ดังบัญญัติไว้ในข้อ 2(1)⁷ โดยอนุสัญญาได้กำหนดสิทธิเด็ดขาดในงานแต่ละประเภทไว้ด้วย

นอกจากนี้ Berne Convention ยังได้บัญญัติรวมถึง ธรรมชาติ อันได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการอ้างอิงชื่อเจ้าของผลงานและสิทธิที่ห้ามการกระทำใดๆในทางมิชอบ การตัดทอนตัดแปลงงาน หรือการกระทำอื่นใดอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของเจ้าของผลงานด้วย ดังบัญญัติไว้ในข้อ 6 ทวิ⁸

⁶ Article 5(1) บัญญัติว่า Authors shall enjoy, in respect of works for which they are protected under this Convention, in countries of the Union other than the country of origin, the rights which their respective laws do now or may hereafter grant to their nationals, as well as the rights specially granted by this Convention.

⁷ Article 2(1) บัญญัติว่า The expression “literary and artistic works” shall include every production in the literary, scientific and artistic domain, whatever may be the mode or form of its expression, such as books, pamphlets and other writings; lectures, addresses, sermons and other works of the same nature; dramatic or dramatico-musical works; choreographic works and entertainments in dumb show; musical compositions with or without words; cinematographic works to which are assimilated works expressed by a process analogous to cinematography; works of drawing, painting, architecture, sculpture, engraving and lithography; photographic works to which are assimilated works expressed by a process analogous to photography; works of applied art; illustrations, maps, plans, sketches and three-dimensional works relative to geography, topography, architecture or science.

⁸ Article 6bis บัญญัติว่า (1) Independently of the author's economic rights, and even after the transfer of the said rights, the author shall have the right to claim authorship of the work and to object to any distortion, mutilation or other modification of, or other derogatory action in relation to, the said work, which would be prejudicial to his honor or reputation.

(2) The rights granted to the author in accordance with the preceding paragraph shall, after his death, be maintained, at least until the expiry of the economic rights, and shall be exercisable by the persons or institutions authorized by the legislation of the country where protection is claimed. However, those countries whose legislation, at the moment of their ratification of or accession to this Act, does not provide for the protection after the death of the author of all the

สำหรับระยะเวลาความคุ้มครอง หลักทั่วไปแล้วความคุ้มครองนั้นต้องมีอยู่ตลอดชีวิตของผู้สร้างสรรค์และรวมอีก 50 ปี ภายหลังจากที่ผู้สร้างสรรค์เสียชีวิต อย่างไรก็ตาม ก็มีข้อยกเว้นหลักทั่วไปกำหนดไว้เช่นกัน เช่น ในกรณีงานที่ใช้นามแฝงความคุ้มครองงานนั้นจะมีอยู่ 50 ปี ภายหลังจากเปิดเผยต่อสาธารณชน เว้นแต่ว่างานที่ใช้นามแฝงนั้นปราศจากซึ่งข้อสงสัยเกี่ยวกับลักษณะของเจ้าของผลงาน แต่หากเจ้าของผลงานได้เปิดเผยตนเองในช่วงระยะเวลานั้น ความคุ้มครองจะเป็นไปตามหลักทั่วไป สำหรับงานภาพยนตร์ ระยะเวลาความคุ้มครองต่ำสุด คือ 50 ปี หลังจากได้มีการนำงานนั้นออกสู่สาธารณชน หรือ หลังจากมีการสร้างสรรค์ผลงานนั้นขึ้น ในกรณีที่ไม่มี การเผยแพร่สู่สาธารณชน ในกรณีงานศิลปะประยุกต์และงานภาพถ่าย ระยะเวลาความคุ้มครองต่ำสุด คือ 25 ปี นับจากการสร้างสรรค์ผลงานนั้น⁹ เป็นต้น ดังบัญญัติในข้อ 7¹⁰

rights set out in the preceding paragraph may provide that some of these rights may, after his death, cease to be maintained.

(3) The means of redress for safeguarding the rights granted by this Article shall be governed by the legislation of the country where protection is claimed.

⁹ สรียา กาฬสินธุ์, หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย, 30.

¹⁰ Article 7 บัญญัติว่า ”(1) The term of protection granted by this Convention shall be the life of the author and fifty years after his death.

(2) However, in the case of cinematographic works, the countries of the Union may provide that the term of protection shall expire fifty years after the work has been made available to the public with the consent of the author, or, failing such an event within fifty years from the making of such a work, fifty years after the making.

(3) In the case of anonymous or pseudonymous works, the term of protection granted by this Convention shall expire fifty years after the work has been lawfully made available to the public. However, when the pseudonym adopted by the author leaves no doubt as to his identity, the term of protection shall be that provided in paragraph (1). If the author of an anonymous or pseudonymous work discloses his identity during the above-mentioned period, the term of protection applicable shall be that provided in paragraph (1). The countries of the Union shall not be required to protect anonymous or pseudonymous works in respect of which it is reasonable to presume that their author has been dead for fifty years.

(4) It shall be a matter for legislation in the countries of the Union to determine the term of protection of photographic works and that of works of applied art in so far as they are protected as artistic works; however, this term shall last at least until the end of a period of twenty-five years from the making of such a work.

จากการศึกษาบทบัญญัติของ Berne Convention นั้นพบว่า มีบทบัญญัติว่าด้วย
ประเภทสิทธิ ข้อจำกัด และอายุความคุ้มครองสำหรับงานแต่ละประเภทโดยสิทธิแต่ละประเภทนั้น มี
บทบัญญัติระบุโดยชัดเจนว่าผู้สร้างสรรค์มีสิทธิเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียวในสิทธินั้น เช่น สิทธิในการแปล
ตามข้อ 8¹¹ สิทธิในการทำซ้ำ ตามข้อ 9¹² สิทธิในการเผยแพร่และสิทธิที่เกี่ยวข้อง ตามข้อ 11 ทวิ¹³

อย่างไรก็ดี ไม่มีบทบัญญัติใดใน Berne Convention ที่บัญญัติเกี่ยวกับ หลักการสิ้น
สิทธิในการจำหน่ายสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ไว้ ผู้สร้างสรรค์สามารถบริหารสิทธิของตนได้โดยเด็ดขาดแต่เพียงผู้
เดียว เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นที่อนุสัญญากำหนดให้บุคคลอื่นสามารถใช้สิทธินั้น ๆ ของผู้สร้างสรรค์ได้ใน
เฉพาะกรณีเท่านั้น เช่น การอ้างอิง การนำไปใช้ประกอบการสอน และการระบุแหล่งที่มาและชื่อผู้แต่ง
สามารถกระทำได้ ตามบทบัญญัติในข้อ 10¹⁴ เป็นต้น

(5) The term of protection subsequent to the death of the author and the terms provided by paragraphs (2), (3) and (4) shall run from the date of death or of the event referred to in those paragraphs, but such terms shall always be deemed to begin on the first of January of the year following the death or such event.

....”

¹¹ Article 8 บัญญัติว่า Authors of literary and artistic works protected by this Convention shall enjoy the exclusive right of making and of authorizing the translation of their works throughout the term of protection of their rights in the original works.

¹² Article 9 บัญญัติว่า (1) Authors of literary and artistic works protected by this Convention shall have the exclusive right of authorizing the reproduction of these works, in any manner or form.

...”

¹³ Article 10bis บัญญัติว่า (1) It shall be a matter for legislation in the countries of the Union to permit the reproduction by the press, the broadcasting or the communication to the public by wire of articles published in newspapers or periodicals on current economic, political or religious topics, and of broadcast works of the same character, in cases in which the reproduction, broadcasting or such communication thereof is not expressly reserved. Nevertheless, the source must always be clearly indicated; the legal consequences of a breach of this obligation shall be determined by the legislation of the country where protection is claimed.

¹⁴ Article 10 บัญญัติว่า (1) It shall be permissible to make quotations from a work which has already been lawfully made available to the public, provided that their making is compatible with fair practice, and their extent does not exceed that justified by the purpose, including quotations from newspaper articles and periodicals in the form of press summaries.

แม้ในปี พ.ศ. 2539 สหรัฐอเมริกาได้เสนอให้รวม สิทธิในการนำเข้า ไว้ใน Bern Protocol โดยให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในลักษณะเป็นหลักการขึ้นสิทธิระดับประเทศหรือระดับภูมิภาคในการประชุม WIPO Diplomatic Conference on Certain Copyright and neighboring Rights Questions¹⁵ แต่ได้รับการคัดค้านจากกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมนำโดยออสเตรเลีย แคนาดาและนิวซีแลนด์ และในที่สุดก็ได้รวมเรื่องนี้เข้าไว้ด้วย¹⁶

3.1.2 ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade –Related Aspects of Intellectual Property Rights หรือ TRIPs)

ข้อตกลงทั่วไปเกี่ยวกับพิกัดอัตราศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariff and Trade) หรือที่เรียกกันว่า (GATT) นั้นก็เป็นข้อตกลงอีกฉบับหนึ่งที่สำคัญ โดยในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญานั้นบัญญัติเป็นเพียงหลักการทั่วไปว่ารัฐภาคีสมาชิกสามารถกำหนดมาตรการที่จำเป็นสำหรับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้าได้ โดยที่กฎหมายนั้นต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติของ GATT และต้องไม่เป็นการเลือกปฏิบัติด้วย¹⁷

(2) It shall be a matter for legislation in the countries of the Union, and for special agreements existing or to be concluded between them, to permit the utilization, to the extent justified by the purpose, of literary or artistic works by way of illustration in publications, broadcasts or sound or visual recordings for teaching, provided such utilization is compatible with fair practice.

(3) Where use is made of works in accordance with the preceding paragraphs of this Article, mention shall be made of the source, and of the name of the author if it appears thereon.

¹⁵ Document No.CRNR/DC/82 dated December 20,1996.

¹⁶ สรียา กพลินธุ์, **หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย**, 33

¹⁷ GATT;Article 20(D) บัญญัติว่า Subject to the requirement that such measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination between countries where the same conditions prevail, or a disguised restriction on international trade, nothing in this Agreement shall be construed to prevent the adoption or enforcement by any contracting party of measures:

(a)..

(b)..

(c)...

(d) necessary to secure compliance with laws or regulations which are not inconsistent with the provisions of this Agreement, including those relating to customs enforcement, the enforcement

จากการประชุมและเจรจาการค้าหลาย ๆ ครั้งที่ผ่านมา ประเด็นเรื่องความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งประเด็นเรื่อง หลักการระงับสิ้นไปในทรัพย์สินทางปัญญา เป็นประเด็นที่มีการโต้แย้งกันเป็นอย่างมากและไม่สามารถหาข้อยุติได้ อย่างไรก็ตามในปี ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) ประธานกรรมการเจรจา TRIPs (Chairman of the TRIPs Negotiations) ได้ยื่นร่าง TRIPs ฉบับแก้ไขเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2533 และได้เพิ่มเรื่องใหม่เข้าไปในร่างฉบับนี้ด้วยนั่นคือ หลักการสิ้นสิทธิ (Exhaustion of Rights)¹⁸

TRIPs ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไว้ชัดเจน จะมีแต่เพียง ข้อ 6¹⁹ ซึ่งระบุไว้แต่โดยกว้างเท่านั้นเนื่องจากแต่ละรัฐมีความเห็นต่างกันในกรณีจะนำหลักดังกล่าวมาบัญญัติไว้เป็นมาตรฐาน ประกอบกับประเทศอุตสาหกรรมอาจต้องการพัฒนาการผลิตของตนในประเทศของตน ซึ่งการดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องสามารถป้องกันการนำเข้าช้อนจากประเทศที่สามารถผลิตสินค้าในราคาต่ำกว่ามีให้เข้ามาในประเทศตนได้²⁰ และการจะนำหลักการนี้มาใช้ขึ้นมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ แนวนโยบาย และสภาพเศรษฐกิจของรัฐนั้น ๆ จึงได้บัญญัติหลักเกณฑ์นี้ไว้โดยกว้างเพื่อการเจรจาประสบผลสำเร็จ²¹

บทบัญญัติใน TRIPs ว่าด้วยเรื่องลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า²² ก็ได้บัญญัติในหลักการดังกล่าวไว้โดยเฉพาะ กล่าวคือให้เป็นไปตามข้อ 6 ส่วนสิทธิบัตรนั้นก็เช่นเดียวกันแม้สิทธิเด็ดขาดของผู้

of monopolies operated under paragraph 4 of Article II and Article XVII, the protection of patents, trade marks and copyrights, and the prevention of deceptive practices...”.

¹⁸ ในที่สุดได้บัญญัติความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ไว้ในกรมสารสุดท้าย พร้อมทั้งได้มีการจัดตั้งองค์การการค้าโลก (WTO) ขึ้นด้วยพร้อมกันนั่นเองโดยมีผลบังคับใช้เมื่อ 1 มกราคม พ.ศ. 2538 โดย TRIPs ได้วางหลักพื้นฐานไว้สองประการ คือ

- (1) หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (Principle of National Treatment)
- (2) หลักปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Principle of the Most-Favoured Nation Treatment) quoted in WIPO, Agreement between the WIPO and WTO (1995) etc. (Great Britain: Cavendish Publishing Limited, 1995), 13.

¹⁹ Article 6 บัญญัติว่า For the purposes of dispute settlement under this Agreement, subject to the provisions of Articles 3 and 4 nothing in this Agreement shall be used to address the issue of the exhaustion of intellectual property rights.

²⁰ สรียา ภาพสินธุ์, **หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย**, 37.

²¹ สัมภาษณ์ ยรรยง พวงราช, รองปลัดกระทรวงพาณิชย์, 19 มกราคม 2544, อ้างถึงในเรื่องเดียวกัน, 37.

²² TRIPs Part II Sections 1&2.

ทรงสิทธิบัตรในข้อ 28²³ นั้น จะระบุว่า สิทธิในการนำเข้า เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิบัตร แต่ก็มีเชิงอรรถเขียนไว้ว่า สิทธิในการนำเข้านั้นให้พิจารณาหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามข้อ 6 ประกอบด้วย²⁴

อย่างไรก็ดี หากในแต่ละประเทศจำหน่ายหลักการดังกล่าวมาใช้เป็นกฎหมายภายในก็ถือว่ากระทำ ได้ ไม่ถือว่าต้องห้ามต่อบทบัญญัติดังกล่าว ประเทศภาคีสมาชิกสามารถเลือกใช้หลักการสิทธิได้ตาม เห็นสมควร²⁵

แม้จะมีการอภิปรายและประชุมในเรื่องปัญหาและมาตรการการระงับข้อพิพาทที่ระบุใน TRIPs มาเป็นระยะเวลานานและดูเหมือนว่าไม่มีข้อยุติได้อย่างชัดเจน และแม้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็น ประเทศหนึ่งที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทางของทรัพย์สินทางปัญญาในอนุสัญญาและข้อตกลงระหว่าง ประเทศก็ตาม แต่สหรัฐอเมริกาก็ยังคงใช้มาตรการของตนเองว่าด้วยการนำเข้ากับประเทศคู่ค้าต่อไปหาก พบว่าประเทศคู่ค้ากับตนนั้นกระทำการใด ๆ อันไม่ให้ความสำคัญต่อความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทาง ปัญญาของคนชาติของตน²⁶

3.2 หลักการสิ้นไปซึ่งสิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์

3.2.1 การสิ้นไปซึ่งสิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์ในประเทศ

3.2.1.1 การสิ้นไปซึ่งสิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์ตามกฎหมายประเทศไทย

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ไม่มีหลักการสิ้นสิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์ บัญญัติไว้ ทั้งสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Right) ตามมาตรา 15 ก็บัญญัติเพียงในเรื่องการ ทำซ้ำ

²³ Article 28 บัญญัติว่า 1 A patent shall confer on its owner the following exclusive rights:
(a) where the subject matter of a patent is a product, to prevent third parties not having the owner's consent from the acts of: making, using, offering for sale, selling, or importing (6) for these purposes that product;
(b) where the subject matter of a patent is a process, to prevent third parties not having the owner's consent from the act of using the process, and from the acts of: using, offering for sale, selling, or importing for these purposes at least the product obtained directly by that process.
2. Patent owners shall also have the right to assign, or transfer by succession, the patent and to conclude licensing contracts.

²⁴ This right, like all other rights conferred under this Agreement in respect of the use, sale, importation or other distribution of goods, is subject to provisions of Article 6.

²⁵ สรียา กาฬสินธุ์, หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย, 38.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, 38.

ดัดแปลง งานอันมีลิขสิทธิ์ หรือ เผยแพร่งานดังกล่าวต่อสาธารณชนได้ และ ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางาน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง และอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิดังกล่าว เท่านั้น และมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18294/2555 อันเกี่ยวกับหลักการสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์ (โดยจะวิเคราะห์บทกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง โดยละเอียดในบทถัดไป)²⁷

3.2.1.2 การสิ้นไปซึ่งสิทธิตามลิขสิทธิ์ตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา

การให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ก่อนปี ค.ศ.1976 มีครั้งในรูปแบบของบทบัญญัติกฎหมายและแนวคำพิพากษาของศาล และการให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ไม่ว่าตามกฎหมายคอมมอนลอว์หรือตามบทบัญญัติกฎหมาย มักจะเป็นไปอย่างไม่มีข้อจำกัด เพื่อที่จะจำกัดขอบเขตการใช้สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ ศาลสหรัฐอเมริกา ในคดี Bobbs-Merrill Co.v.Straus²⁸ ได้นำหลักการขายครั้งแรกมาใช้ โดยข้อเท็จจริงในคดีมีอยู่ว่า โจทก์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานบทประพันธ์ โดยได้นำบทประพันธ์ดังกล่าวออกจำหน่าย โดยมีเงื่อนไขในการจำหน่ายว่า ผู้ซื้อจะมีสิทธินำบทประพันธ์ออกจำหน่ายต่อไปได้ แต่ต้องจำหน่ายในราคาที่ไม่ต่ำกว่าโจทก์ กำหนดไว้เท่านั้น จำเลยได้ซื้อบทประพันธ์ดังกล่าวไว้เป็นจำนวนมาก แต่ได้นำไปออกจำหน่ายในราคาที่สูงกว่าโจทก์กำหนด โจทก์จึงฟ้องคดีต่อศาลว่าจำเลยละเมิดลิขสิทธิ์ โดยคดีนี้ศาลเห็นว่าเมื่อโจทก์นำงานออกจำหน่ายครั้งแรกแล้ว โจทก์ย่อมไม่มีสิทธิหวงกัน ห้ามไม่ให้จำเลยนำบทประพันธ์ออกจำหน่ายต่อไป เมื่อจะมีเงื่อนไขบังคับไว้ก็ตาม

หลักการที่ศาลนำมาใช้จำกัดสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์นี้ มีแนวคิดที่ว่า เมื่อได้จำหน่ายงานอันมีลิขสิทธิ์ในครั้งแรกแล้ว สิทธิตามลิขสิทธิ์นั้นย่อมระงับสิ้นไป หลักกฎหมายนี้เรียกว่า “หลักการขายครั้งแรก” (First Sale Doctrine) โดยหลักนี้ศาลสหรัฐอเมริกาได้นำมาใช้ แม้ว่าในขณะนั้นกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา จะไม่มีบัญญัติไว้ โดยศาลได้นำมาใช้ในฐานะหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้ซื้อสินค้า ว่าเมื่อซื้อสินค้าโดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ผู้ซื้อสามารถทำอย่างไรกับสินค้านั้นก็ได้ ตามต้องการ ไม่ว่าเจ้าของลิขสิทธิ์จะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไว้ก็ตาม²⁹

หลักการขายครั้งแรกถือว่ามีผลสำคัญต่อระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ เพราะหลักการขายครั้งแรกยังเป็นหลักประกันแก่บุคคลที่สาม ซึ่งรับโอนสินค้านั้นต่อมาในภายหลัง แล้วได้จำหน่ายสินค้านั้นต่อไป โดยไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ในทำนองกลับกัน หลักกฎหมายนี้ ก็เป็นหลักประกันแก่เจ้าของ

²⁷ โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติม หน้า 48.

²⁸ Bobbs-Merrill Co.v.Straus 210 U.S.339 28 S.Ct. 722(1908), อ้างถึงใน ศรียา กาฬสินธุ์, **หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย**, 66.

²⁹ นันทน อินทนนท์, **ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา** (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541), 65.

ลิขสิทธิ์ด้วย ในอันที่จะกีดกันไม่ให้บุคคลอื่นแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ของตน กล่าวคือ ตรายใดที่เจ้าของลิขสิทธิ์ยังมิได้นำสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ของตนออกจำหน่าย เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิในการกีดกันผู้อื่นจากการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น³⁰

ในปี ค.ศ. 1976 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์ครั้งสำคัญ สภาองเกรสได้ออกกฎหมายลิขสิทธิ์ ฉบับปี ค.ศ.1976 (Copyright Act of 1976) โดยนำหลักตามแนวคำพิพากษาของศาล มาบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น³¹ โดยมาตรา 106(3) ได้บัญญัติถึงสิทธิเด็ดขาดในการจำหน่ายสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ (the exclusive right to distribute) ว่า³² ภายใต้บังคับมาตรา 107 ถึง มาตรา 120 เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการกระทำการหรืออนุญาตให้บุคคลอื่นกระทำการดังต่อไปนี้

...

(3) จำหน่ายสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ต่อสาธารณชน โดยการขาย การโอนด้วยวิธีอื่น ให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือให้ยืม

สิทธิเด็ดขาดในการจำหน่ายสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์นี้ ทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการขาย ให้เช่า ให้เช่าซื้อ ให้ยืม หรือโอนด้วยวิธีอื่น อาจเรียกว่าสิทธิเด็ดขาดในการเผยแพร่ต่อสาธารณชน

แนวคิดของหลักการขายครั้งแรก ได้บัญญัติไว้เป็นข้อจำกัดของสิทธิเด็ดขาด โดยมาตรา 109 (a)³³ บัญญัติว่า เมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ได้นำสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ออกจำหน่ายหรือให้ความยินยอมในการวางจำหน่ายสำเนางานนั้น ผู้ซื้อหรือเจ้าของสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้ถูกผลิตขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น มีสิทธิที่จะนำสำเนางานนั้นออกขายหรือจำหน่ายจ่ายโอนด้วยวิธีอื่นต่อไปได้ โดยไม่ถือว่า

³⁰ เรื่องเดียวกัน, 66.

³¹ เรื่องเดียวกัน, 66.

³² Copyright Act of s.106 บัญญัติว่า Subject to section 107 through 120, the owner of copyright under this title has an exclusive rights to do and to authorize any of the following:

....

(3) to distribute copies or phonorecords of the copied work to the public by sale or other transfer of ownership, or by rental, lease, or lending.

³³ Copyright act of 1976 s.109(a) บัญญัติว่า “Notwithstanding the provisions of section 106(3), the owner of a particular copy or phonorecord lawfully made under this title, or any person authorized by such owner, is entitled, without the authority of the copyright owner, to sell or otherwise dispose of the possession of that copy or phonorecord.”.

เป็นการละเมิดสิทธิเด็ดขาดในการจำหน่ายของเจ้าของลิขสิทธิ์ แม้ว่าการจำหน่ายจะไม่ได้ได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก็ตาม

หลังจากกฎหมายลิขสิทธิ์ ฉบับปี ค.ศ.1976 มีผลใช้บังคับ ศาลสหรัฐอเมริกา ได้อธิบายหลักการขายครั้งแรกว่า³⁴ เมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ได้ออนกรรมสิทธิ์ในสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ให้แก่บุคคลใดแล้วเจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมสูญเสียสิทธิในการจำหน่ายสำเนานั้นอีกต่อไป ผู้ซื้อย่อมมีสิทธิในการจำหน่ายสำเนานั้นต่อไปได้

อย่างไรก็ตาม กฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา ฉบับปี ค.ศ. 1976 ก็มีหลักการที่เป็นข้อยกเว้นของหลักการขายครั้งแรกอยู่หลายประการ กล่าวคือ³⁵

ประการที่หนึ่ง หลักการขายครั้งแรก นำไปใช้เฉพาะกับสำเนาอันชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น หากเป็นงานอันละเมิดลิขสิทธิ์แล้วและได้จำหน่ายงานต่อไป การจำหน่ายงานดังกล่าวถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

ประการที่สอง ในกรณีงานอันมีลิขสิทธิ์เป็นสิ่งบันทึกเสียงหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เจ้าของสำเนาไม่อาจนำออกให้เช่า ให้เช่าซื้อ ให้ยืม หรือกระทำอันมีลักษณะเดียวกัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ หลักนี้เป็นไปตามมาตรา 109(b)(1)(A)³⁶

³⁴ United State v. Wise, 550 F.2d 1180 (9th cir.1977), อ้างถึงใน นันทน อินทนนท์, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการลิขสิทธิ์ในทรัพย์สินทาง, 67.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, 67.

³⁶ Copyright act of 1976 s.109(b)(1)(A) บัญญัติว่า Notwithstanding the provisions of subsection (a), unless authorized by the owners of copyright in the sound recording or the owner of copyright in a computer program (including any tape, disk, or other medium embodying such program), and in the case of a sound recording in the musical works embodied therein, neither the owner of a particular phonorecord nor any person in possession of a particular copy of a computer program (including any tape, disk, or other medium embodying such program), may, for the purposes of direct or indirect commercial advantage, dispose of, or authorize the disposal of, the possession of that phonorecord or computer program (including any tape, disk, or other medium embodying such program) by rental, lease, or lending, or by any other act or practice in the nature of rental, lease, or lending. Nothing in the preceding sentence shall apply to the rental, lease, or lending of a phonorecord for nonprofit purposes by a nonprofit library or nonprofit educational institution. The transfer of possession of a lawfully made copy of a computer program by a nonprofit educational institution to another nonprofit educational institution or to faculty, staff, and students does not constitute rental, lease, or lending for direct or indirect commercial purposes under this subsection.

อย่างไรก็ตาม หลักการนี้มีข้อยกเว้นหากการให้ยืมสำเนานั้นเป็นการกระทำของห้องสมุดหรือสถาบันการศึกษาที่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร นอกจากนี้หลักการนี้ยังมีข้อยกเว้นตามมาตรา 109(b)(1)(B)³⁷ อีก 2 กรณีคือ กรณีแรก หากโปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นส่วนประกอบของเครื่องจักรหรือผลิตภัณฑ์ใด ๆ ซึ่งไม่สามารถที่จะทำซ้ำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ระหว่างการปฏิบัติการหรือการใช้เครื่องจักรหรือผลิตภัณฑ์นั้นตามปกติ เจ้าของเครื่องจักรหรือผลิตภัณฑ์นั้นสามารถนำเครื่องจักรหรือผลิตภัณฑ์นั้นออกให้เขาได้ กรณีที่สองคือ การให้เช่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีวัตถุประสงค์ของการใช้งานอันจำกัด

ประการที่สาม หลักการขายครั้งแรกจะนำไปใช้กับบุคคลที่ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์เท่านั้น ซึ่งหลักการเช่นนี้เป็นไปตามมาตรา 109(d)³⁸

ประการที่สี่ หลักการขายครั้งแรกไม่นำไปใช้กับการนำเข้าสำเนา งานอันมีลิขสิทธิ์ซึ่งได้มาจากนอกประเทศสหรัฐอเมริกาตามมาตรา 602(a)³⁹ ซึ่งกำหนดว่าการนำเข้าสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้มาจากนอกประเทศสหรัฐอเมริกา โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์นั้นถือเป็นการละเมิดสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการจำหน่ายสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ ตามมาตรา 106⁴⁰

³⁷ Copyright act of 1976 s.109(b)(1)(B) บัญญัติว่า This subsection does not apply to—

- (i) a computer program which is embodied in a machine or product and which cannot be copied during the ordinary operation or use of the machine or product; or
- (ii) a computer program embodied in or used in conjunction with a limited purpose computer that is designed for playing video games and may be designed for other purposes.

³⁸ Copyright act of 1976 s.109(d) บัญญัติว่า The privileges prescribed by subsections (a) and (c) do not, unless authorized by the copyright owner, extend to any person who has acquired possession of the copy or phonorecord from the copyright owner, by rental, lease, loan, or otherwise, without acquiring ownership of it.

³⁹ Copyright act of 1976 s.602(a) บัญญัติว่า Importation into the United States, without the authority of the owner of copyright under this title, of copies or phonorecords of a work that have been acquired outside the United States is an infringement of the exclusive right to distribute copies or phonorecords under section 106

⁴⁰ Copyright act of 1976 s.106 บัญญัติว่า Subject to sections 107 through 122, the owner of copyright under this title has the exclusive rights to do and to authorize any of the following:

- (1) to reproduce the copyrighted work in copies or phonorecords;
- (2) to prepare derivative works based upon the copyrighted work;

โดยมาตรา 602 มีข้อยกเว้น การอนุญาตให้มีการนำเข้า สำเนาอันมีลิขสิทธิ์ได้ 3 กรณี ดังนี้⁴¹

- (1) การนำเข้านั้นได้รับอนุญาตจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาหรือเป็นการนำเข้าเพื่อใช้ในกิจการของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา
- (2) การนำเข้าเพื่อใช้สอยส่วนตัว มิใช่เพื่อจำหน่าย
- (3) การนำเข้าโดยองค์กรทางการศึกษาหรือศาสนา ซึ่งไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร คดีตัวอย่างที่น่าสนใจมีดังต่อไปนี้

ในคดีระหว่าง Kirtsaeng v. John Wiley & Sons⁴² โดยบริษัทจอห์น ไวลีย์แอนด์ ซันส์สำนักพิมพ์ชื่อดังของอเมริกา ได้ยื่นฟ้องนาย สุภาพ เกิดแสง อาจารย์ของมหาวิทยาลัยชื่อดังในประเทศไทย ขณะไปศึกษาต่อปริญญาโท ที่อเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1997 ในระดับปริญญาตรี สาขา คณิตศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยคอร์เนล และศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยเซาธ์เทิร์น แคลิฟอร์เนีย ในข้อหาละเมิดลิขสิทธิ์ จากการนำตำราเรียน 8 ปก ที่พิมพ์และจำหน่ายในประเทศสิงคโปร์ กลับเข้ามาขายในประเทศสหรัฐอเมริกา ผ่านเว็บไซต์ อีเบย์ ในราคาถูกกว่าขายในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ของอเมริกา ได้พิพากษาให้ บริษัทจอห์น ไวลีย์ แอนด์ ซันส์ ชนะคดี ต่อมาในชั้นศาลฎีกา ได้มีคำพิพากษา โดยมติ 6 ต่อ 3 เสียง โดยถือตามหลัก สิทธิของผู้บริโภค ที่สามารถทำการซื้อขายสินค้าในโลกออนไลน์ได้ มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยว่า นาย สุภาพ เกิดแสง สามารถซื้อสินค้าอันมีลิขสิทธิ์โดยถูกต้องตามกฎหมายจากผู้ทรงสิทธิซึ่งเป็นเจ้าของอยู่ในสหรัฐอเมริกาซึ่งผลิตจากต่างประเทศ เข้ามาขายต่อในประเทศสหรัฐอเมริกาได้หรือไม่ โดยศาลฎีกา มีความเห็นว่า มาตรา 109(a) ของกฎหมายลิขสิทธิ์ ไม่ได้ระบุว่าสินค้าต้องผลิตในประเทศอเมริกาเท่านั้น ถึงจะอ้างหลักการสิ้นสิทธิหลังจากการขาย

-
- (3) to distribute copies or phonorecords of the copyrighted work to the public by sale or other transfer of ownership, or by rental, lease, or lending;
 - (4) in the case of literary, musical, dramatic, and choreographic works, pantomimes, and motion pictures and other audiovisual works, to perform the copyrighted work publicly;
 - (5) in the case of literary, musical, dramatic, and choreographic works, pantomimes, and pictorial, graphic, or sculptural works, including the individual images of a motion picture or other audiovisual work, to display the copyrighted work publicly; and
 - (6) in the case of sound recordings, to perform the copyrighted work publicly by means of a digital audio transmission.

⁴¹ สรียา กาฬสินธุ์, **หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย**, 70.

⁴² Kirtsaeng v. John Wiley & Sons, Inc. (Docket No. 11-697, Opinion entered March 19, 2013).

ครั้งแรกได้ ศาลฎีกาเห็นว่า Lawfully made under this title หมายถึง การผลิตถูกต้องตามกฎหมาย สหรัฐอเมริกา ไม่จำเป็นต้องผลิตอยู่ภายในประเทศสหรัฐอเมริกา จึงได้รับความคุ้มครองตามหลักการสิทธิหลังจากการขายครั้งแรก เมื่อสำนักพิมพ์ขายสินค้าที่มีลิขสิทธิ์ไปแล้ว ผู้ซื้อที่มีสิทธิ์ที่จะนำสินค้านั้นไปขายได้ในภายหลัง เจตนารมณ์ของกฎหมายเพียงต้องการแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกฎหมายกับสิ่งที่ผิดกฎหมายเท่านั้น จึงตัดสินให้ ดร.สุภาพ ชนะคดี⁴³ ในการพิพากษาคดีนี้ศาลฎีกาได้ทำ survey โดยพิเคราะห์ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหลายประการ หากให้ ดร.สุภาพ แพ้คดี แล้วพิพากษาว่าเป็นสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผลกระทบประการแรก ห้องสมุดในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น นำเข้าหนังสือจากต่างประเทศปีหนึ่ง มากกว่า 200 ล้านเล่ม เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ถ้าจะต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ทุกครั้ง และทั้งหมด จะต้องเกิดปัญหากับห้องสมุดของประเทศสหรัฐอเมริกาแน่ ผลกระทบประการต่อมา คือปัญหาเกี่ยวกับการขายสินค้ามือสองที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี เช่น พวกไอโฟน ไอแพด นาฬิกา ที่ขายในตลาดออนไลน์ เช่น อีเบย์ จะเกิดปัญหาขึ้น และ ปัญหาเกี่ยวกับการขายหนังสือมือสอง ซึ่งมีหลักเกณฑ์เป็น 100 ปีแล้วในประเทศสหรัฐอเมริกา จะเกิดปัญหาขึ้น และ พิพธิภัณฑ์ เช่น รูปภาพ ศิลปะ ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ จะเกิดปัญหาขึ้น และ ปัญหาเกี่ยวกับการค้าปลีก แล้วนำเข้ามาขายต่อในประเทศสหรัฐอเมริกา มีจำหน่ายมาก และมีเงินหมุนเวียน หลายล้านเหรียญ จะเกิดปัญหาขึ้น คดีนี้ศาลฎีกาใช้หลักการสิทธิระหว่างประเทศ อันเป็นกรณีที่ ดร.สุภาพ ได้ซื้อหนังสือจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ที่ต่างประเทศคือประเทศสิงคโปร์ ทำให้สิทธิอันมีลิขสิทธิ์ในหนังสือนั้นระงับสิ้นไปทันทีเมื่อมีการซื้อขาย ดร.สุภาพ(ผู้ซื้อ) มีสิทธิ์ที่จะจำหน่ายหนังสือนั้นต่อไปได้หรือนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้ อันเป็นการกลับหลักเดิมของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่เคยใช้หลักการสิทธิภายในประเทศ โดยก่อนที่ศาลฎีกาจะมีคำพิพากษา ผู้ประกอบการ ในสหรัฐอเมริกาหลายแห่ง แสดงความเห็น ว่า หลักของ First sale doctrine ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่ยิ่งใหญ่ของการค้า (Magna Carta of commerce) โดยเน้นว่า ภาครัฐก็ต้องการความมั่นใจในการซื้อหรือขายสินค้าที่เป็นของแท้ในตลาดของอเมริกาโดยไม่ถูกฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์ไม่ว่าจะเป็นสินค้าภายในประเทศหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศ ดังนั้น การตีความของ First sale doctrine ที่เหมาะสมจะทำให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยกับภาครัฐและบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิในการได้มาและขายต่อไปในสินค้าที่ผลิตโดยเจ้าของลิขสิทธิ์หรือโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ว่าสินค้านั้นจะผลิตในประเทศหรือ

⁴³ คณະนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รายงานผลเสวนา เรื่อง คดี ดร.สุภาพ เกิดแสง, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2556), 3.

นอกประเทศสหรัฐอเมริกาก็ตาม⁴⁴ โดยความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในหลายๆ ประเด็น

คดี L'Anza Research International V. Quality King Distributors, Inc. (98 F.3d 11099 Cir.1996) คดีนี้โจทก์เป็นผู้ผลิตชาวสหรัฐอเมริกาได้ผลิตผลิตภัณฑ์บำรุงเส้นผมและจำหน่ายภายในประเทศผ่านร้านเสริมสวยและส่งจำหน่ายทั่วโลกผ่านตัวแทนจำหน่ายชาวต่างประเทศต่อมามีการนำสินค้าดังกล่าวที่โจทก์จำหน่ายให้ตัวแทนในอังกฤษเข้ามาในสหรัฐอเมริกาและจำหน่ายโดยจำเลย ในร้านค้าปลีก โจทก์อ้างว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดมาตรา 602(a) และศาลตัดสินว่าสถานที่วางจำหน่ายนั้นเป็นประเด็นสำคัญเพื่อพิจารณาว่ามีการขายครั้งแรกตามมาตรา 109(a) หรือไม่ โดยศาล เห็นว่า มาตรา 602(a) ถือเป็นหลักว่าเมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ส่งสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศย่อมไม่ถือว่ามีขายครั้งแรกเกิดขึ้น โดยคำพิพากษานี้ สรุปได้ว่าหลักการระงับสิ้นไปในกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกานั้นเป็นแบบ National Exhaustion⁴⁵

Digital Millennium Copyright Act 1998 (DMCA) DMCA เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดการกับปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะ โดยองค์กรทรัพย์สินทางปัญญาโลก (the World Intellectual Property Organization or WIPO) โดยที่วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของสนธิสัญญา และ DMCA ในฐานะกฎหมายอนุวัติการมิได้มุ่งเน้นเรื่องลิขสิทธิ์โดยตรง หากแต่ว่ามุ่งที่จะพัฒนามาตรการทางเทคโนโลยี เพื่อให้ป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ให้กับผลงานสร้างสรรค์ ในยุคดิจิทัลนี้ ทั้งนี้รวมถึงการความเชื่อถือได้ของการจัดการกับข้อมูลอันมีลิขสิทธิ์ (the integrity of copyright management) โดย DMCA มุ่งเน้นเรื่องการพัฒนามาตรการทางเทคนิค ที่ให้ป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ บัญญัติเรื่อง การห้ามการเจาะระบบป้องกันการทำซ้ำ (Anti Circumvention) และการต่อต้านการลักลอบค้า (Anti Trafficking) งานอันละเมิดลิขสิทธิ์ กลายเป็นเรื่องหลัก หรือตัวเอกใน DMCA ไป โดยมีบทบัญญัติหลักที่กำหนดกฎหมายในเรื่องต่อไปนี้ ดังนี้⁴⁶

มาตรา 1201(a)(1) การห้ามมิให้ทำการเจาะระบบป้องกันการทำซ้ำ เช่น การแครก (crack) หรือ แฮค (hack) ระบบป้องกันการทำซ้ำในซีดี หรือ ดีวีดี บทบัญญัตินี้เน้นเรื่อง ระบบควบคุมการเข้าถึง (access controls) งานอันมีลิขสิทธิ์ หรือการทำให้การทำซ้ำยากขึ้น เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์โดยการทำซ้ำ

⁴⁴ อรรยา สิงห์สงบ, “ปัญหาของการใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ในการกีดกันสินค้าตลาดเกรย์”, วารสารกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ, (2555); 143.

⁴⁵ สรียา กาฬสินธุ์, หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย, 71-72.

⁴⁶ เดชา กิตติวิทยานันท์, การป้องกันการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต [Online] 2552. แหล่งที่มา <http://www.decha.com/main/showTopic.php?id=2123>.

มาตรา 1201(2)(2) การต่อต้านการลักลอบทำซ้ำ (Anti trafficking) มุ่งเน้นเรื่อง access controls เช่นกัน

มาตรา 1201(b)(1) การต่อต้านการลักลอบใช้ (Anti trafficking) มุ่งเน้นเรื่อง ป้องกันการใช้งานที่ถูกละเมิดลิขสิทธิ์ (use controls)

หลัก First sale doctrine เป็นหลักกฎหมายเฉพาะของอเมริกา เป็นหลักที่จำกัดสิทธิของผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในการควบคุมงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนหลังจากที่มีการขายครั้งแรกไปแล้ว ทำให้ผู้ซื้อสินค้านั้นคนแรกมีอิสระที่จะทำการใดๆ กับงานนั้นก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ยืม เอาออกขายต่อไป และ/หรือทำลาย หลักนี้เอามาใช้กับอินเทอร์เน็ตได้ด้วย (ในกรณีของ DMCA) โดยถ้าเจ้าของลิขสิทธิ์อนุญาตให้บางคนคัดลอกงานของเขาแล้ว เช่นให้ดาวน์โหลดได้ ก็จะทำให้ผู้คัดลอกนั้นสามารถนำงานนั้นไปขาย จำหน่ายหรือให้เช่า ได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อจะไม่ให้เกิดลักษณะเช่นนี้ เจ้าของลิขสิทธิ์ต้องกำหนดห้ามมิให้มีการทำสำเนาหรือคัดลอกงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนไว้ในสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ์

โดยมีคดีที่น่าสนใจได้นำเรื่อง First sale doctrine มายกขึ้นเป็นต่อสู้ กรณีการขายสินค้าบนอินเทอร์เน็ต (E-Bay)

คดี Vernor v. Autodesk, Inc.⁴⁷ ระหว่างบริษัท AutoDesk ผู้ผลิตซอฟต์แวร์ AutoCAD ที่ฟ้องร้อง นาย Vernor พ่อค้า E-Bay ที่นำโปรแกรม AutoCAD มาตั้งประกาศขายไว้ในอินเทอร์เน็ต ซอฟต์แวร์ดังกล่าวเป็นของมีลิขสิทธิ์ถูกต้อง ซึ่งนาย Vernor ซื้อต่อมาจากบริษัทที่ยกเลิกการใช้งานซอฟต์แวร์ตัวนี้ เพราะเพิ่งปรับปรุงเป็นเวอร์ชันใหม่ไป แต่ AutoDesk ยืนยันว่า การกระทำนี้เป็น การละเมิดลิขสิทธิ์อย่างชัดเจน เพราะทั้งตัวบริษัท และนาย Vernor ต่างไม่ใช่เจ้าของซอฟต์แวร์ ในขณะที่ฝ่าย Vernor เองก็ยก “หลักการขายครั้งแรก” (First-sale Doctrine) มาโต้ตอบ ซึ่งว่าด้วยสิทธิการใช้งานสินค้า ต่างๆ ทั้งหมดนั้น จะตกอยู่กับผู้บริโภคทันทีหลังเกิดการซื้อขาย นั่นหมายถึง เขาสามารถนำไปใช้งาน ทำลาย ขายต่อ หรือบริจาคก็ได้ ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับเวลาที่เราซื้อรถยนต์ หรือหนังสือ นั่นเอง โดยศาลพิพากษาให้บริษัท AutoDesk ชนะคดี โดยให้ยึดตามข้อตกลงการใช้งานของบริษัท AutoDesk ที่กำหนดไว้ตั้งแต่แรก ว่าการจำหน่ายซอฟต์แวร์ มิใช่การให้สิทธิครอบครอง แต่เป็นสิทธิการใช้งาน เมื่อผู้ซื้อไม่ใช่เจ้าของสินค้า ก็ไม่มีสิทธิในการขายต่อแต่อย่างใด เป็นการผิดข้อตกลงในการใช้งาน และไม่สามารถนำหลักการขายครั้งแรกมาปรับใช้กับกรณีนี้ได้

3.2.1.3 การสิ้นไปซึ่งสิทธิตามลิขสิทธิ์ตามกฎหมายประเทศอังกฤษ

กฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษสองฉบับแรกในปี พ.ศ.2454 และ พ.ศ.2499 (Copyright Design and Patent Act 1911 and 1956) วางหลักว่า การจำหน่ายสำเนางานอันถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ถือเอาเฉพาะสำเนางานอันละเมิดลิขสิทธิ์เท่านั้นไม่รวมถึงสำเนางานอันที่ลิขสิทธิ์โดยชอบด้วย

⁴⁷ Vernor v. Autodesk, Inc.

กฎหมาย⁴⁸ และมีการแก้ไขกฎหมายในปี พ.ศ.2531 (Copyright, Design and Patent Act 1988) โดยได้นำหลักการลิขสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญามาบัญญัติไว้ในมาตรา 18⁴⁹ บัญญัติว่า

(1) การนำสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนถือว่าเป็นการกระทำที่ต้องห้ามโดยลิขสิทธิ์ ซึ่งนำไปบังคับแก่สำเนาอันมีลิขสิทธิ์ทุกประเภท

(2) การนำสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนคือการกระทำแก่สำเนาอันมีลิขสิทธิ์ที่ยังไม่เคยถูกนำออกวางจำหน่ายในสหราชอาณาจักรหรือที่ใดก็ตาม และไม่รวมถึง

- a) การจำหน่าย การขาย การให้เช่า หรือการให้ยืมสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ในภายหลัง หรือ
- b) การนำเข้าสำเนานั้นเข้ามาในสหราชอาณาจักรในภายหลัง

ยกเว้นในกรณีของงานบันทึกเสียง ภาพยนตร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การเผยแพร่ต่อสาธารณชนอันเป็นการกระทำที่ต้องห้ามนั้น ให้รวมถึงการให้เช่าสำเนานั้นต่อสาธารณชนด้วย

อีกทั้งมาตรา 22⁵⁰ ยังได้กำหนดเพิ่มเติมด้วยว่า บุคคลที่นำงานอันละเมิดลิขสิทธิ์ต้องรับผิดชอบเมื่อละเมิดก็ต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลที่นำเข้านั้นรู้งานนั้นเป็นสำเนาอันละเมิดลิขสิทธิ์ นอกจากนี้หากสำเนานั้นผลิตในประเทศอังกฤษ ต้องพิจารณาด้วยว่าเป็นการฝ่าฝืนสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียว หรือไม่ หากเป็นการฝ่าฝืน สำเนานั้นย่อมถือเป็นสำเนาอันละเมิดลิขสิทธิ์ด้วย⁵¹

⁴⁸ สรียา กาฬสินธุ์, **หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย**, 80.

⁴⁹ Section 18 บัญญัติว่า (1) The issue to the public of copies of the work is an act restricted by the copyright in every description of copyright work.

(2) References in this Part to the issue to the public of copies of a work are to the act of putting into circulation copies not previously put into circulation, in the United Kingdom or elsewhere, and not to-

(a) any subsequent distribution, sale, hiring or loan of those copies, or

(b) any subsequent importation of those copies into the United Kingdom; except that in relation to sound recordings, films and computer programs the restricted act of issuing copies to the public includes any rental of copies to the public.

⁵⁰ Section 22 บัญญัติว่า The copyright in a work is infringed by a person who, without the licence of the copyright owner, imports into the United Kingdom, otherwise than for his private and domestic use, an article which is, and which he knows or has reason to believe is, an infringing copy of the work.

⁵¹ Section 27 บัญญัติว่า “...

(2) An article is an infringing copy if its making constituted an infringement of the copyright in the work in question.

สรุปได้ว่า เมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ได้นำสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ออกจำหน่ายแล้ว ไม่ว่า ณ ที่ใด ๆ ก็ตาม เจ้าของสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ย่อมสามารถที่จะนำสำเนางานดังกล่าวออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการนำสำเนางานนั้นออกจำหน่าย ขาย ให้เช่า ให้ยืม หรือนำเข้าสำเนาที่ถูกผลิตขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายจากต่างประเทศได้ โดยเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่สามารถขัดขวางหรือควบคุมการแสวงหาประโยชน์จากสำเนาอันมีลิขสิทธิ์นั้นได้อีกต่อไป⁵²

แต่อย่างไรก็ตาม งานอันมีลิขสิทธิ์ในบางประเภทเช่น งานบันทึกเสียง ภาพยนตร์ หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นงานที่สามารถทำซ้ำสำเนาได้โดยง่าย กฎหมายจึงกำหนดข้อยกเว้นไว้ว่า ห้ามมิให้เจ้าของสำเนาเช่นนี้ นำสำเนางานดังกล่าวออกให้เช่า เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ทั้งนี้เพื่อมิให้เป็นการขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ และเพื่อจูงใจให้บุคคลสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ แต่กรณีเช่นนี้ไม่นำไปใช้กับสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้มาก่อนวันที่ 1 สิงหาคม 1989⁵³

3.2.2 การนำเข้าซ้อนสำเนาอันมีลิขสิทธิ์

กฎหมายลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศต่างๆ มีแนวทางเกี่ยวกับการนำเข้าซ้อนสำเนาอันมีลิขสิทธิ์แตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับขอบเขตของหลักการสันนิษฐานตามลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศ รวมทั้งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความหมายของสำเนาอันละเมิดลิขสิทธิ์ ในส่วนนี้จะได้ศึกษาถึงขอบเขตการนำเข้าซ้อนสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศต่าง ๆ เพื่อที่จะนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยว่ามีขอบเขตที่แตกต่างกันหรือไม่เพียงใด

3.2.2.1 การนำเข้าซ้อนสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา

การนำเข้าซ้อนสำเนาอันมีลิขสิทธิ์อยู่ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1976 มาตรา 602(a)⁵⁴ ซึ่งบัญญัติว่า “การนำเข้าสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้มานอกสหรัฐอเมริกาโดยไม่ได้รับอนุญาต

(3) An article is also an infringing copy if-

(a) it has been or is proposed to be imported into the United Kingdom, and

(b) its making in the United Kingdom would have constituted an infringement of the copyright in the work in question, or a breach of an exclusive licence agreement relating to that work.

(4) ...

(5) Nothing in subsection (3) shall be construed as applying to an article which may lawfully be imported into the United Kingdom by virtue of any enforceable Community right within the meaning of section 2(1) of the European Communities Act 1972.

⁵² นันทน อินทนนท์, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสันนิษฐานในทรัพย์สินทางปัญญา, 75.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, 75.

⁵⁴ Copyright act of 1976 s.602(a) บัญญัติว่า Importation into the United States, without the authority of the owner of copyright under this title, of copies or phonorecords of a work that

จากเจ้าของลิขสิทธิ์ถือว่าการละเมิดสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการจำหน่ายสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ตามมาตรา 106...”

เหตุผลของการออกกฎหมายมาตรา 602 ว่าการนำเข้าสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้มานอกสหรัฐอเมริกาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ถือว่าการละเมิดสิทธิ มาตรา 602 เป็นการวางหลักเกณฑ์โดยค้ำึงถึงว่าสำเนาอันมีลิขสิทธิ์นั้นได้มาจากนอกประเทศสหรัฐอเมริกาหรือไม่เท่านั้น หากนำเข้ามาจากนอกประเทศสหรัฐอเมริกา เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมฟ้องว่ากระทำละเมิดลิขสิทธิ์ได้⁵⁵

แต่ในปี 2013 ได้มีแนวฎีกาที่พิพากษาว่า สำเนาอันมีลิขสิทธิ์นั้น สามารถนำเข้ามาจากนอกประเทศสหรัฐอเมริกาได้ โดยไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้ คดีระหว่าง Kirtsaeng v. John Wiley & Sons โดยบริษัทจอห์น ไวลีย์ แอนด์ ซันส์ สำนักพิมพ์ชื่อดังของอเมริกา ได้ยื่นฟ้องนาย สุภาพ เกิดแสง อาจารย์ของมหาวิทยาลัยชื่อดังในประเทศไทย ขณะไปศึกษาต่อปริญญาโทที่อเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1997 ในระดับปริญญาตรี สาขาคณิตศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยคอร์เนล และศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยเซาท์เทิร์น แคลิฟอร์เนีย ในข้อหาละเมิดลิขสิทธิ์ จากการนำตำราเรียน 8 ปก ที่พิมพ์และจำหน่ายในประเทศสิงคโปร์กลับเข้ามาขายในประเทศสหรัฐอเมริกา ผ่านเว็บไซต์อีเบย์ ในราคาถูกกว่าขายในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ของอเมริกา ได้พิพากษาให้ บริษัทจอห์น ไวลีย์ แอนด์ ซันส์ ชนะคดี ต่อมาในชั้นศาลฎีกา ได้มีคำพิพากษา โดยมติ 6 ต่อ 3 เสียง โดยถือตามหลัก สิทธิของผู้บริโภค ที่สามารถทำการซื้อขายสินค้าในโลกออนไลน์ได้ มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยว่า นาย สุภาพ เกิดแสง สามารถซื้อสินค้าอันมีลิขสิทธิ์โดยถูกต้องตามกฎหมายจากผู้ทรงสิทธิ ซึ่งเป็นเจ้าของอยู่ในสหรัฐอเมริกาซึ่งผลิตจากต่างประเทศเข้ามาขายต่อในประเทศสหรัฐอเมริกาได้หรือไม่ โดยศาลฎีกา มีความเห็นว่า มาตรา 109(a) ของกฎหมายลิขสิทธิ์ ไม่ได้ระบุว่าสินค้าต้องผลิตในประเทศอเมริกาเท่านั้น ถึงจะอ้างหลักการสิ้นสิทธิหลังจากการขายครั้งแรกได้ ศาลฎีกาเห็นว่า Lawfully made under this title หมายถึง การผลิตถูกต้องตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา ไม่จำเป็นต้องผลิตอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา จึงได้รับความคุ้มครองตามหลักการสิ้นสิทธิหลังจากการขายครั้งแรก เมื่อสำนักพิมพ์ขายสินค้าที่มีลิขสิทธิ์ไปแล้ว ผู้ซื้อลิขสิทธิ์ที่จะนำสินค้านั้นไปขายได้ในภายหลัง เจตนารมณ์ของกฎหมายเพียงต้องการแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกฎหมายกับสิ่งที่ผิดกฎหมายเท่านั้น จึงตัดสินให้ ดร.สุภาพ ชนะคดี⁵⁶

have been acquired outside the United States is an infringement of the exclusive right to distribute copies or phonorecords under section 106....

⁵⁵ นันทน อินทนนท์, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา, 86.

⁵⁶ Kirtsaeng v. John Wiley & Sons, Inc. (Docket No. 11-697, Opinion entered March 19, 2013).

จะเห็นได้ว่าการนำสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ตามแนวคำพิพากษากฎีกานี้ นั้นไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยศาลฎีกาสหรัฐอเมริกา ได้นำหลักการขายครั้งแรกมาใช้บังคับหากสำเนาอันมีลิขสิทธิ์นั้นได้มาจากนอกประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้นแม้ว่าสำเนาอันมีลิขสิทธิ์นั้นได้ถูกวางจำหน่ายในต่างประเทศโดยเจ้าของลิขสิทธิ์เองหรือวางจำหน่ายโดยผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิก็ตาม ก็สามารถนำเข้ามาในประเทศสหรัฐอเมริกาได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน ซึ่งอาจจะขัดกับหลักและเหตุผลของการออกกฎหมายมาตรา 602

3.2.2.2 การนำเข้าชิ้นสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายประเทศอังกฤษ

การนำเข้าชิ้นสำเนาอันมีลิขสิทธิ์อยู่ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1988 มาตรา 27⁵⁷

บัญญัติว่า

“... ”

(2) วัตถุที่เป็นสำเนาอันละเมิดลิขสิทธิ์นั้นคือวัตถุที่ผลิตขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์

(3) วัตถุเช่นนี้ให้ถือว่าเป็นสำเนาอันละเมิดลิขสิทธิ์

a) เมื่อวัตถุนั้นได้ถูกนำเข้าหรือถูกเสนอให้มีการนำเข้าในสหราชอาณาจักร และ

b) หากมีการผลิตวัตถุนั้นในสหราชอาณาจักรจะถือว่าการกระทำนั้นเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือฝ่าฝืน

สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียว ”

ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1988 มาตรา 27(3) นั้นการที่จะพิจารณาว่า สำเนาอันมีลิขสิทธิ์สามารถที่จะนำเข้ามาในประเทศอังกฤษได้หรือไม่ จะต้องใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาว่า ผู้ใดเป็นผู้ผลิตสำเนาอันมีลิขสิทธิ์นั้น และสมมติฐานต่อไปว่าหากผู้ผลิตสำเนานั้น ได้ผลิตสำเนาดังกล่าวขึ้นในประเทศอังกฤษ การกระทำดังกล่าวจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือฝ่าฝืนสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวหรือไม่ ซึ่งหากการกระทำนั้นเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือฝ่าฝืนสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียว เจ้าของลิขสิทธิ์หรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวก็จะสามารถห้ามการนำเข้าชิ้นสำเนาอันมีลิขสิทธิ์นั้นได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าการวางจำหน่ายสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ในต่างประเทศนั้นจะเป็นไปด้วยความยินยอมของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือไม่ ทฤษฎีนี้เรียกว่า ทฤษฎีผู้ผลิตที่แท้จริง ซึ่งถือว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษนำหลักการสืบสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจากประเทศมาใช้

⁵⁷ copyright designs and patents act 1988 sec.27 บัญญัติว่า

(2) An article is an infringing copy if its making constituted an infringement of the copyright in the work in question.

(3) An article is also an infringing copy if—

(a) it has been or is proposed to be imported into the United Kingdom, and

(b) its making in the United Kingdom would have constituted an infringement of the copyright in the work in question, or a breach of an exclusive licence agreement relating to that work.

อย่างมีข้อจำกัด เพราะหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศจะถูกนำมาใช้ต่อเมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์หรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในสหราชอาณาจักรกับผู้วางจำหน่ายสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ในต่างประเทศเป็นบุคคลเดียวกัน หรือสำเนาอันมีลิขสิทธิ์นั้นได้ถูกวางจำหน่ายเป็นครั้งแรกในสหภาพยุโรป⁵⁸

3.3. หลักการสิ้นไปซึ่งสิทธิตามกฎหมายสิทธิบัตร

3.3.1 การสิ้นไปซึ่งสิทธิตามกฎหมายสิทธิบัตรในประเทศ

3.3.1.1 การสิ้นไปซึ่งสิทธิตามกฎหมายสิทธิบัตรตามกฎหมายประเทศไทย

บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 (ฉบับแก้ไขเมื่อปี พ.ศ.2535) นั้นมิได้กำหนดหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไว้โดยชัดแจ้ง อย่างไรก็ตาม ในการแก้กฎหมายสิทธิบัตร เมื่อปี พ.ศ.2542 โดยพิจารณาพันธกรณีของไทยต้องปรับบทกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของ TRIPs ประกอบกับเพื่อส่งเสริมให้มีการค้นคว้าและประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีได้ขึ้นใหม่ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้รับความคุ้มครองการประดิษฐ์และแบบผลิตภัณฑ์โดยห้ามมิให้บุคคลอื่นลอกเลียนแบบการประดิษฐ์หรือออกแบบผลิตภัณฑ์นี้โดยมิได้ค่าตอบแทน⁵⁹ จึงได้มีการเพิ่มหลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานี้ขึ้น

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 (ฉบับแก้ไขเมื่อปี พ.ศ. 2535 และ 2542) ได้นำหลักการสิ้นสิทธิในสิทธิบัตรมาบัญญัติไว้โดยพิจารณาตามบทบัญญัติ TRIPs ข้อ 6⁶⁰ ซึ่งกล่าวถึงหลัก Exhaustion of Rights ไว้โดยกว้างประกอบกับบทบัญญัติ TRIPs ข้อ 28⁶¹ ที่ระบุว่าสิทธิในการใช้ ขาย

⁵⁸ นันทน อินทนนท์, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา, 94.

⁵⁹ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา, 2542, เล่ม 116 ตอนที่ 22 ก.

⁶⁰ TRIPs Article 6 บัญญัติว่า For the purposes of dispute settlement under this Agreement, subject to the provisions of Articles 3 and 4 nothing in this Agreement shall be used to address the issue of the exhaustion of intellectual property rights.

⁶¹ TRIPs Article 28 บัญญัติว่า 1. A patent shall confer on its owner the following exclusive rights:

(a) where the subject matter of a patent is a product, to prevent third parties not having the owner's consent from the acts of: making, using, offering for sale, selling, or importing (6) for these purposes that product;

(b) where the subject matter of a patent is a process, to prevent third parties not having the owner's consent from the act of using the process, and from the acts of: using, offering for sale, selling, or importing for these purposes at least the product obtained directly by that process.

นำเข้า หรือการจำหน่ายสินค้าโดยวิธีใดๆ ให้พิจารณาตามบทบัญญัติ TRIPs ข้อ 6 ด้วยกล่าวคือ การจำหน่ายหลักนี้มาใช้หรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของรัฐนั้นๆเอง สรุปได้ว่า หลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นให้ประเทศสมาชิก กำหนดไว้ในกฎหมายของตนอย่างไรก็ได้ และประเทศไทยเห็นควรนำมาปรับใช้เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ นั้นๆ ได้มีการเผยแพร่สู่ตลาด และมีบุคคลอื่นนำไปจำหน่ายต่อซึ่งจะเกิดผลดีต่อผู้บริโภคและการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ⁶² ดังนั้น การนำหลักการสิทธิมาบัญญัติไว้ในมาตรา 36(7) จึงเป็นไปโดยสอดคล้องกับข้อ 6 ข้อ 28 และเชิงอรรถท้ายข้อ 28 ของบทบัญญัติ TRIPs (โดยจะวิเคราะห์บทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยละเอียดในบทถัดไป)⁶³

3.3.1.2 การลื่นไปซึ่งสิทธิตามสิทธิบัตรตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายสิทธิบัตร (Patent Act) มาตรา 271⁶⁴ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมและมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1996 ได้บัญญัติหลักเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิบัตรนั้น โดยมีหลักการว่าบุคคลต้องรับผิดชอบในการละเมิดสิทธิบัตร ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) บุคคลผู้ผลิต ใช้ เสนอขาย หรือขายผลิตภัณฑ์อันมีสิทธิบัตรภายในประเทศสหรัฐอเมริกา หรือนำผลิตภัณฑ์อันมีสิทธิบัตรเข้ามาในประเทศสหรัฐอเมริการะหว่างอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้สิทธิบัตร บุคคลนั้นละเมิดสิทธิบัตรหรือที่เรียกว่าผู้กระทำละเมิดโดยตรง
- (2) บุคคลผู้ใช้ให้ผู้อื่นกระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิบัตร ต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้กระทำละเมิด
- (3) บุคคลผู้เสนอขาย ขายในประเทศสหรัฐอเมริกา หรือนำเข้ามาในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่วนประกอบของเครื่องจักร เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต ส่วนประกอบอันมีสิทธิบัตร วัสดุดิบหรือเครื่องมือสำหรับใช้ในการปฏิบัติการตามกรรมวิธีอันมีสิทธิบัตรหรือประกอบสิ่งอันเป็นสาระสำคัญของสิ่งประดิษฐ์ ... จะต้องรับผิดชอบเป็นผู้ส่วนร่วมในการกระทำผิด
- (4) บุคคลผู้นำเข้า เสนอขาย ขายหรือใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นในต่างประเทศอันได้รับความคุ้มครองตามสิทธิบัตรกรรมวิธีในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตร
- (5) บุคคลผู้ผลิตหรือขายส่วนประกอบของสิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับความคุ้มครองตามสิทธิบัตรเพื่อนำไปประกอบในต่างประเทศ

2. Patent owners shall also have the right to assign, or transfer by succession, the patent and to conclude licensing contracts.

⁶² สัมภาษณ์ สันติ รัตนสุวรรณ, รองอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา, 31 มกราคม 2544, อ้างถึงใน สรียา กาฬสินธุ์, หลักการระงับลื่นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการ, 119.

⁶³ โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติม หน้า 54

⁶⁴ Section 271 บัญญัติว่า whoever without authority ...offers to sell orsells any patented invention ,within the United States or imports into the United States any patented invention during the term of the patent therefore,infringes the patent.

จะเห็นได้ว่าตามกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ผลิต ใช้ ขาย หรือ เสนอขายผลิตภัณฑ์ภายใต้การอนุญาตของผู้ทรงสิทธิ แต่กฎหมายสิทธิบัตรมีความแตกต่างจากกฎหมาย ลิขสิทธิ์ เพราะกฎหมายสิทธิบัตรของสหรัฐอเมริกา ไม่มีบทบัญญัติในการจำกัดสิทธิของผู้ทรงสิทธิ ในกรณี ที่ผู้ทรงสิทธิได้นำผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตรออกจำหน่ายในครั้งแรก เช่นเดียวกับที่ปรากฏในกฎหมาย ลิขสิทธิ์⁶⁵

ประเด็นปัญหาในเรื่องนี้ก็คือ เมื่อผู้ทรงสิทธิบัตรได้นำผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตร ออกจำหน่ายแล้ว ผู้ซื้อจะใช้และนำผลิตภัณฑ์นั้นออกจำหน่ายต่อไปได้ หรือไม่ ในปัญหานี้ศาล สหรัฐอเมริกา ได้วินิจฉัยไว้เช่นเดียวกับศาลอังกฤษว่า เมื่อผู้ทรงสิทธิบัตรได้จำหน่ายหรือให้ความยินยอม ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิแล้วผู้ทรงสิทธิบัตรย่อมสูญเสียสิทธิในการควบคุมการใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ต่อไป โดยถือว่าผู้ซื้อได้รับอนุญาตให้ใช้สอยผลิตภัณฑ์ให้ใช้สอยผลิตภัณฑ์นั้นโดยปริยาย⁶⁶

โดยทฤษฎีการอนุญาตโดยปริยาย ผู้ทรงสิทธิบัตรจึงมีสิทธิกำหนดข้อจำกัดการใช้ ผลิตภัณฑ์ที่ผู้ทรงสิทธิได้ออกจำหน่ายได้⁶⁷ เช่น ผู้ทรงสิทธิสามารถที่จะกำหนดไว้ในสัญญาซื้อขายระหว่าง ผู้ทรงสิทธิกับผู้ซื้อว่า ห้ามมิให้ผู้ซื้อใช้ผลิตภัณฑ์นั้นนอกพื้นที่ที่กำหนดไว้ หากผู้ซื้อฝ่าฝืนข้อสัญญานี้ นอกจากผู้ซื้อจะต้องรับผิดชอบฝ่าฝืนสัญญา (Breach of Contract) แล้ว ผู้ซื้ออาจต้องรับผิดชอบ ละเมิดสิทธิบัตรด้วย

คดีตัวอย่างที่น่าสนใจมีดังต่อไปนี้

ในคดี *Quanta Computer, Inc v. LG Electronics, Inc,*⁶⁸ คดีนี้ LG Electronics เป็นเจ้าของสิทธิบัตรหลายวิธีการและระบบสำหรับการประมวลผลข้อมูล ทำสัญญากับบริษัทอินเทล ให้ ทำและขายผลิตภัณฑ์ของไมโครโปรเซสเซอร์ที่ใช้สิ่งประดิษฐ์ที่จดสิทธิบัตร นอกจากนี้ข้อตกลงใบอนุญาต อย่างชัดเจนระบุว่าใบอนุญาตไม่ได้รับอนุญาตให้บุคคลที่สามใด ๆ สำหรับการรวมผลิตภัณฑ์ที่ได้รับ ใบอนุญาตกับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ (เช่นสำหรับการรวมผลิตภัณฑ์ไมโครโปรเซสเซอร์ของอินเทลกับส่วนอื่น ๆ ของเครื่องคอมพิวเตอร์) โดยบริษัท ควอนตัมคอมพิวเตอร์ที่ซื้อใบอนุญาตผลิตภัณฑ์ไมโครโปรเซสเซอร์ ของบริษัทอินเทลและดำเนินการผลิตคอมพิวเตอร์ที่มีพวกเขา ในการทำเช่นบริษัทควอนตัมทำตาม ข้อกำหนดของอินเทลซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติของวิธีการจดสิทธิบัตรและทำให้ระบบการจดสิทธิบัตรที่ บริษัทแอลจีได้รับอนุญาตให้บริษัทอินเทล) โดยบริษัทแอลจีแล้วได้ฟ้องบริษัทควอนตัมสำหรับการละเมิด สิทธิบัตร โดยศาลฎีกาพิพากษาให้บริษัทควอนตัมชนะ ซึ่งศาลที่พิพากษาเป็นไปตามหลักการสิ้นสุดสิทธิ

⁶⁵ นันทน อินทนนท์, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิ้นสุดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา, 105.

⁶⁶ *United State v. Univis Lens Co.*, 316 U.S.241 (1942), อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, 106.

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, 106.

⁶⁸ *Quanta Computer, Inc v. LG Electronics, Inc*, 553 US 617 (2008).

ดังนั้นผลิตภัณฑ์ไมโครโปรเซสเซอร์ของบริษัท LG Electronics ซึ่งได้จดสิทธิบัตรเทคโนโลยี แล้วขายผลิตภัณฑ์ไมโครโปรเซสเซอร์ ดังกล่าวให้กับบริษัทอินเทลและต่อมาบริษัทอินเทล ได้ขายให้กับบริษัทควอนตัมแล้วเพราะฉะนั้นบริษัท LG Electronics ไม่สามารถควบคุมว่าบริษัทควอนตัมจะนำผลิตภัณฑ์ไมโครโปรเซสเซอร์ไปใช้ในทางใดได้ ดังนั้นจากคำพิพากษาศาลข้างต้นจะเห็นได้ศาลพิพากษาเป็นไปตามหลักการสิ้นสิทธิในกฎหมายสิทธิบัตร

ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาได้วางหลักการขายครั้งแรก (First Sale Doctrine) ในคดี Adams V. Burke⁶⁹ ว่า หากผู้ทรงสิทธิบัตรได้จำหน่ายสินค้าเป็นครั้งแรกภายใต้สิทธิในสิทธิบัตรของตนแล้วผู้ทรงสิทธิบัตร ไม่มีสิทธิหวงห้ามไม่ให้ผู้อื่นจำหน่ายสินค้าอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศสหรัฐอเมริกาได้อีก และในคดี Boesch V. Graff⁷⁰ ในอีกยี่สิบปีต่อมาศาลฎีกาพิพากษาว่า Graff โจทก์มีสิทธิ์ห้าม Boesch จำเลยซึ่งซื้อสินค้าหัวตะเกียงไฟ จาก Hecht บริษัทที่ได้รับมอบอำนาจในการขายสินค้าภายใต้สิทธิบัตรนั้นโดยชอบ จากโจทก์ในประเทศเยอรมันนี้ มิให้นำเข้ามาจำหน่ายในประเทศสหรัฐอเมริกาถึงแม้ว่าการประดิษฐ์นั้นจะได้รับสิทธิบัตรและได้รับความคุ้มครองในทั้งสองประเทศและไม่ว่าผู้ทรงสิทธิจะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม โดยศาลวางหลักว่าผู้จำหน่ายสินค้าปลีก ที่อยู่ในสหรัฐอเมริกานั้นไม่มีสิทธิ สั่งซื้อ นำเข้า หรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตร Hecht บุคคลผู้รับมอบอำนาจโดยจำหน่ายสินค้าปลีกนั้นไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตรในสหรัฐอเมริกาไม่ได้ กล่าวได้ว่าศาลฎีกาปฏิเสธที่จะใช้หลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญากับการขายสินค้าภายใต้สิทธิบัตรนอกประเทศสหรัฐอเมริกา⁷¹

ดังนั้นจากคำพิพากษาศาลข้างต้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายสิทธิบัตรสหรัฐอเมริกาได้วางหลักสำคัญไว้ดังนี้

- (1) สิทธิบัตรสหรัฐอเมริกาเป็นไปตามกฎหมายสิทธิบัตรสหรัฐอเมริกาเท่านั้นและจะไม่ถูกควบคุมโดยกฎหมายสิทธิบัตรของต่างประเทศ
- (2) สิทธิเหนือผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตรจะสิ้นไปเฉพาะเมื่อมีการจำหน่ายในประเทศอเมริกาเท่านั้น กล่าวคือเป็นการใช้หลักการสิ้นสิทธิในระดับ National Exhaustion นั่นเอง⁷² และเมื่อเดือนพฤษภาคม 2556 ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกา ได้พิพากษาในคดีเมล็ดพันธ์พีช คดีเลขที่ 11-796 ระหว่าง

⁶⁹ Adams V. Burke 84 US (17Wall) 453 (1873), อ้างถึงใน สรียา กาฬสินธุ์, **หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย**, 64.

⁷⁰ Boesch V. Graff, 133 US 697 (1890), อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, 64.

⁷¹ เรื่องเดียวกัน, 64.

⁷² เรื่องเดียวกัน, 65.

Mr. Bowman v. Monsanto⁷³ กรณีสิทธิบัตรถั่วเหลือง GMO ในสหรัฐอเมริกา สังเกตกร Indiana Vernon Hugh Bowman อายุ 75 ปี ต้องจ่ายเงินให้กับ Monsanto มากกว่า 84,000 เหรียญสำหรับการละเมิดสิทธิบัตรในการใช้เมล็ดพันธุ์รุ่นที่สองของ Monsanto ที่ซื้อเมื่อสอง คดีนี้มีผลกระทบในวงกว้างสำหรับ กรรมสิทธิ์ของ “ชีวิต” และสิทธิของเกษตรกรในอนาคต ในคดี Bowman ซื้อเมล็ดถั่วเหลืองจาก grain elevator ที่เมล็ดพันธุ์มีราคาถูกกว่าเมล็ดพันธุ์ใหม่ของ Monsanto GE (ดัดแปลงพันธุกรรม) ใหม่ และเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้โดยทั่วไปสำหรับอาหารสัตว์มากกว่าการเพาะปลูก แหล่งซื้อเมล็ดพันธุ์ของ Bowman ได้ผสมและไม่ได้ติดฉลาก อย่างไรก็ตาม บางส่วนเป็นเมล็ด Monsanto จดสิทธิบัตร “พร้อมปลูก” ศาลชั้นต้นโดยผู้พิพากษาในรัฐอินเดียนา มีคำสั่งตัดสินให้ Mr. Bowman ชำระค่าปรับให้แก่บริษัท Monsanto มากกว่า 84,000 เหรียญสหรัฐ ศาลอุทธรณ์กลาง (The United States Court of Appeals for the Federal Circuit) ที่มีความเชี่ยวชาญในคดีสิทธิบัตร ยืนตามศาลชั้นต้น กล่าวว่า การที่ Mr. Bowman ได้เพาะปลูกเมล็ดพันธุ์นั้น เขาล่วงละเมิดสิทธิบัตรของบริษัท Monsanto จริง ต่อมาโดยศาลฎีกาได้ตัดสินว่า การที่ใครซื้อเมล็ดพันธุ์ที่จดสิทธิบัตรไป ไม่สามารถจะเอาไปทำซ้ำใหม่ (reproduce) ด้วยการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของสิทธิบัตร ซึ่งเป็นการพิพากษาว่าไม่ใช่สิทธิของผู้บริโภคแต่เป็นสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของสิทธิบัตรก่อน แต่แทนที่จะทำให้คำสั่งดังกล่าวเป็นกฎหมายโดยทั่วไป ศาลฎีกามีเหตุข้อขัดแย้งชัดเจนว่า “จำกัดเฉพาะสถานการณ์ที่ปรากฏในศาลเท่านั้น ไม่ได้ใช้สำหรับทุกรายที่เกี่ยวข้องกับสินค้าทำซ้ำใหม่ด้วยตัวเอง (self-replicating) คำถามที่ตามมาคือ ศาลอื่น ๆ จะตีความคำสั่งศาลฎีกานี้อย่างไร เนื่องจากศาลฎีการะมัดระวังมากในการจำกัดการตัดสิน โดยเสนอแนะว่า คำตัดสินนี้ไม่ควรครอบคลุมไปถึง สินค้าที่เกิดซ้ำขึ้นใหม่ (self-replication) ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้ที่ซื้อเมล็ดพันธุ์ไป⁷⁴

โดยคดีนี้มีข้อโต้แย้งและต่อต้านพืชที่มีการดัดแปลงพันธุกรรมที่มีอยู่มากมาย จึงทำให้การตัดสินคดีความในครั้งนี้กระทำได้โดยยากและอาจจะอยู่บนความซับซ้อนของกฎหมายสิทธิบัตร ข้อโต้แย้งหลักที่ Mr. Bowman ใช้คือ “Patent Exhaustion” คือแนวคิดที่ว่าเมื่อวัตถุที่จดสิทธิบัตรได้ถูกขายไปแล้ว ผู้ที่ถือสิทธิบัตรไม่สามารถควบคุมวิธีการที่จะนำไปใช้ต่อได้ ศาลฎีกายืนยันกฎข้อบังคับนี้เกี่ยวข้องกับคดีเมื่อปี 2008 ชิปคอมพิวเตอร์ของบริษัท LG Electronics ซึ่งได้จดสิทธิบัตรเทคโนโลยีแล้วขายชิป (chip) ดังกล่าวให้กับบริษัท Intel และต่อมาบริษัท Intel ได้ขายให้กับบริษัทผู้ผลิตคอมพิวเตอร์อื่น ๆ ที่ใช้ชิป (chip) ดังกล่าว เพราะฉะนั้นบริษัท LG Electronics ไม่สามารถควบคุมว่า

⁷³ Bowman V. Monsanto Co. (2013).

⁷⁴ สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครนิวยอร์ก, ศักสิทธิบัตรถั่วเหลือง GMO ในสหรัฐอเมริกา, (กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., 2556).

บริษัทผู้ผลิตเหล่านั้นจะนาชิบ (chip) ไปใช้ในทางใด และในกรณีเมล็ดพันธุ์ Mr. Bowman ได้แย้งต่อบริษัท Monsanto ว่า บริษัทไม่มีสิทธิในเมล็ดพันธุ์ที่ได้ขายให้กับโรงเก็บเมล็ดพันธุ์พืชไปแล้ว⁷⁵

ผลลัพธ์จากปี 1995-2011 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อการปลูกถั่วเหลือง 1 เอเคอร์ ปรับตัวเพิ่มขึ้น 325% AP รายงานว่า มากกว่าร้อยละ 90 ของฟาร์มถั่วเหลืองอเมริกันใช้ Monsanto “พร้อมปลูก” (Roundup Ready) ซึ่งเมล็ดแรกที่เข้ามาในตลาดในปี 1996 Vandana Shiva ผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิบัตรเมล็ดและผลกระทบต่อเกษตรกรทั่วโลกได้เขียนไว้เมื่อเร็ว ๆ นี้ การควบคุมความเข้มข้นของ Monsanto เหนือภาคเมล็ดพันธุ์ในประเทศอินเดียเช่นเดียวกับที่ทั่วโลกเป็นที่กังวลมาก สิ่งนี้คือสิ่งที่เชื่อมกับการฆ่าตัวตายของเกษตรกรในประเทศอินเดียไปสู่ Monsanto กับ Percy Schmeiser ในแคนาดา ไปสู่ Monsanto กับ Bowman ในสหรัฐ และให้กับเกษตรกรในประเทศบราซิลฟ้องร้อง Monsanto เป็นเงิน 2.2 พันล้านเหรียญ ในการจัดเก็บที่ไม่เป็นธรรมของค่าสิทธิบัตร ผ่านการจดสิทธิบัตรเมล็ด Monsanto ได้กลายเป็น “พระเจ้ามีชีวิตร” ของโลกของเรา เก็บค่าเช่าสำหรับการต่ออายุการปลูกจากเกษตรกร พ่อพันธุ์แม่พันธุ์เดิม

แต่ดูเหมือนว่าศาลยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา จะอยู่ฝ่ายบริษัท Monsanto ซึ่งไม่ยินยอมให้เกษตรกรอินเดียมาใช้เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่จดสิทธิบัตรของบริษัท Monsanto โดยไม่จ่ายค่าธรรมเนียมให้กับทางบริษัท คำถามในคดีนี้ ระหว่าง Mr. Bowman กับบริษัท Monsanto ผู้ถือสิทธิของสิทธิบัตรของเมล็ดพันธุ์และสิ่งอื่น ๆ ที่เมล็ดพันธุ์เหล่านั้นสามารถเพาะปลูกและเติบโตนั้น ครอบคลุมไปถึงการเพาะในครั้งต่อไปหรือไม่ ทั้งนี้ศาลตระหนักว่าผลการพิจารณาคดีนี้ ไม่เพียงแต่จะกระทบต่อกรณีสิทธิบัตรถั่วเหลืองของบริษัท Monsanto เท่านั้น แต่ยังกระทบไปถึงเกษตรกรยุคใหม่และภาคส่วนอื่น ๆ เช่น สิทธิบัตรวัคซีนและซอฟต์แวร์ เป็นต้น⁷⁶

ผู้พิพากษา Stephen G. Breyer กล่าวว่า ยังมีอีกหลายอย่างที่ Mr. Bowman สามารถทำกับเมล็ดพันธุ์ที่เขาได้ซื้อ และเขาได้เปรียบเทียบว่า จะมีอยู่ 2 สิ่งที่เขาไม่สามารถทำได้ คือ คุณไม่สามารถนาเมล็ดพันธุ์ที่คุณซื้อแล้วไปใส่หน้าเด็ก ๆ ได้ เพราะมีกฎหมายที่บอกว่าคุณไม่สามารถทานมันได้ พอมาถึงตอนนี้ ยังมีอีกกฎหมายหนึ่งระบุว่าคุณไม่สามารถขายพันธุ์ได้จากเมล็ดพันธุ์เดิมที่เขาได้มีการคิดค้นไว้แล้ว⁷⁷

ผู้พิพากษา Sonia Sotomayor กล่าวว่า รายละเอียดในสิทธิบัตรเพียงแค่อนุญาตให้คุณได้ใช้ในสิ่งที่คุณซื้อ แต่ไม่ได้หมายความว่า คุณสามารถเพาะใหม่ได้จากเมล็ดพันธุ์ที่คุณซื้อ⁷⁸

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน.

3.3.1.3 การล้นไปซึ่งสิทธิตามสิทธิบัตรตามกฎหมายประเทศอังกฤษ

โดยทั่วไปแล้ว สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้นก็มักจะมีลักษณะเช่นเดียวกับสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามกฎหมายของประเทศอื่นทั่วโลก กล่าวคือ ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการ ผลิต ใช้ จำหน่าย หรือ นำเข้าผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตร ดังนั้น หากบุคคลใดฝ่าฝืนสิทธิเช่นว่านี้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตร การกระทำของบุคคลนั้นย่อมเป็นการละเมิดสิทธิบัตร เมื่อผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิกีดกันมิให้ผู้อื่นใช้หรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตร ปัญหาที่ควรพิจารณาก็คือ สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรจะครอบคลุมถึงผลิตภัณฑ์ประเภทใด กล่าวคือ สิทธิตามสิทธิบัตรนั้นจะมีอยู่เหนือผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตรทุกประเภท หรือจำกัดแต่เพียงผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นละเมิดสิทธิบัตรเท่านั้น⁷⁹

หากเปรียบเทียบระบบกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศอังกฤษกับระบบกฎหมายของประเทศอื่นๆในทวีปยุโรป จะเห็นได้ว่าประเทศในทวีปยุโรปถือว่า เมื่อผู้ทรงสิทธิบัตรนำผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตรของตนออกจำหน่าย ผู้ทรงสิทธิบัตรจะไม่มรสิทธิควบคุมการใช้ผลิตภัณฑ์ หรือห้ามมิให้ผู้ซื้อนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายต่อไปตามหลักการล้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา แต่ระบบสิทธิบัตรของประเทศอังกฤษมีหลักการที่แตกต่างออกไป กฎหมายอังกฤษไม่ได้รับเอาหลักการล้นสิทธิมาใช้ โดยถือว่าแม้ผู้ทรงสิทธิบัตรจะเป็นผู้นำผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตรออกจำหน่ายด้วยตนเองก็ตามผู้ทรงสิทธิบัตรก็ยังคงมีสิทธิในการควบคุมการใช้และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้นได้⁸⁰

ในปี พ.ศ. 2414 ศาลได้วางหลักการอนุญาตโดยปริยาย ในคดี *Betts v. Willmott*⁸¹ คดีนี้ โจทก์เป็นผู้ทรงสิทธิบัตรในประเทศอังกฤษได้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตรนั้นในประเทศฝรั่งเศส ต่อมาจำเลยได้นำผลิตภัณฑ์นั้นเข้าจำหน่ายในประเทศอังกฤษ โจทก์ฟ้องศาลห้ามจำเลยนำผลิตภัณฑ์สินค้าของโจทก์เข้ามาจำหน่ายในอังกฤษ ศาลพิพากษาว่าจำเลยไม่ได้ละเมิดสิทธิของโจทก์ และสามารถนำผลิตภัณฑ์นั้นเข้ามาจำหน่ายในอังกฤษได้เพราะโจทก์มิได้มีข้อตกลงที่ขัดแย้งห้ามมิให้จำเลยทำเช่นนั้น และต่อมาอีก 12 ปีศาลยังคงนำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้ในคดี *Manufactures de Glaces v. Tilghman's patent Sand Blast Co.*⁸² โดยพิพากษาว่าผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตรที่ถูกจำหน่ายโดยไม่มี

⁷⁹ สรียา กาฬสินธุ์, **หลักการระงับล้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย**, 102.

⁸⁰ นันทน อินทนนท์, **ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการล้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา**, 102.

⁸¹ *Betts v. Willmott* (1871) LR 6Ch.A, 239, อ้างถึงใน สรียา กาฬสินธุ์, **หลักการระงับล้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย**, 78.

⁸² *Manufactures de Glaces v. Tilghman's patent Sand Blast Co.* (1883) 25 Ch.D.1, อ้างถึงในเรื่องเดียวกัน, 80.

ข้อจำกัดสิทธิผู้ซื้อ ย่อมถือว่าผู้ขายได้มอบสิทธิเด็ดขาดให้ผู้ซื้อที่จะทำประการใดกับผลิตภัณฑ์นั้นก็ไม่ได้เป็นการละเมิด

และในคดี *Sterling Drug V.Beck*⁸³ มีข้อเท็จจริงในคดีว่า โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิบัตรในประเทศอังกฤษได้นำผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตรออกจำหน่าย โดยได้กำหนดเงื่อนไขห้ามมิให้ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์นั้นส่งออกผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายยังต่างประเทศ จำเลยได้ซื้อผลิตภัณฑ์ของโจทก์ แต่ได้ฝ่าฝืนโดยส่งผลิตภัณฑ์นั้นออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ศาลพิพากษาว่า เมื่อโจทก์ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ในขณะที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ห้ามมิให้ผู้ซื้อนำออกจำหน่ายยังต่างประเทศ และจำเลยได้ทราบข้อห้ามนั้นแล้ว การกระทำของจำเลยจึงเป็นการกระทำอันละเมิดสิทธิบัตรของโจทก์

3.3.2 การนำเข้าซอสสินค้าอันมีสิทธิบัตร

ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงการนำเข้าซอสผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีสิทธิบัตรตามกฎหมายของประเทศต่างๆ ในส่วนนี้จะได้ศึกษาถึงขอบเขตการนำเข้าซอสสินค้าอันมีสิทธิบัตรตามกฎหมายของประเทศต่างๆ เพื่อที่จะนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยว่ามีขอบเขตที่แตกต่างกันหรือไม่เพียงใด

3.3.2.1 การนำเข้าซอสสินค้าอันมีสิทธิบัตรตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา

การนำเข้าผลิตภัณฑ์สินค้าอันได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรในประเทศสหรัฐอเมริกา ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตร ดังนั้นหากมีการนำผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีสิทธิบัตรเข้ามาจำหน่ายในประเทศสหรัฐอเมริกา การกระทำนั้นย่อมเป็นการละเมิดสิทธิบัตร โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าผลิตภัณฑ์สินค้านั้นจะผลิตขึ้นในต่างประเทศโดยผู้ทรงสิทธิบัตรเองหรือด้วยความยินยอมของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือไม่

โดยมีคำพิพากษาในคดี *Boesch v. Graff*⁸⁴ มีข้อเท็จจริงว่า บริษัท Graff เป็นผู้ทรงสิทธิบัตรในประเทศสหรัฐอเมริกาและในประเทศเยอรมนี บริษัท Graff ได้แต่งตั้งให้บริษัท Hecht เป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าของตนในประเทศเยอรมนี บริษัท Boesch ได้ซื้อผลิตภัณฑ์จากบริษัท Hecht ในประเทศเยอรมนีและได้เข้ามาจำหน่ายในประเทศสหรัฐอเมริกา บริษัท Graff ขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามการนำเข้าสินค้าดังกล่าว ศาลสูงของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พิพากษาว่า บริษัท Graff มีสิทธิห้ามการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านั้นในประเทศสหรัฐอเมริกาภายใต้สิทธิตามสิทธิบัตร โดยให้เหตุผลว่า กรณีนี้อาจถือได้ว่าผู้ทรงสิทธิบัตรในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ยินยอมให้ผู้ซื้อนำผลิตภัณฑ์สินค้านั้นเข้ามาจำหน่ายในประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วย การกระทำดังกล่าวจึงเป็นการละเมิดต่อสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรในประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะว่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีสิทธิบัตรที่ได้จดทะเบียนไว้ในประเทศ

⁸³ *Sterling Drug V.Beck* (1973) R.P.C. 915, อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, 79.

⁸⁴ *Boesch v. Graff*, อ้างถึงใน นันทน อินทนนท์, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสินค้าในทรัพย์สินทางปัญญา, 116.

สหรัฐอเมริกา นั้น ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมตามกฎหมายต่างประเทศ ไม่ว่าผู้ทรงสิทธิจะได้รับค่าตอบแทน การใช้ประโยชน์ในผลิตภัณฑ์สินค้านั้นหรือไม่ก็ตาม

และสรุปได้ว่า ตามกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศสหรัฐอเมริกา การจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านั้นมีสิทธิบัตรในต่างประเทศ จะไม่มีผลทางกฎหมายหรือกระทบสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรในประเทศสหรัฐอเมริกา สิทธิตามสิทธิบัตรเหนือผลิตภัณฑ์สินค้าที่ผู้ทรงสิทธิได้นำออกจำหน่ายนั้นจะสิ้นไปเฉพาะ เมื่อมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านั้นในดินแดนของประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น

3.3.2.2 การนำเข้าซ้อนสินค้านั้นมีสิทธิบัตรตามกฎหมายประเทศอังกฤษ

กฎหมายสิทธิบัตรของอังกฤษกำหนดว่า ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการนำเข้าผลิตภัณฑ์สินค้านั้นมีสิทธิบัตร การนำเข้าผลิตภัณฑ์สินค้านั้นมีสิทธิบัตรต้องได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิบัตร แต่จากแนวคำพิพากษาของศาลผู้ทรงสิทธิบัตรไม่อาจห้ามการนำเข้าซ้อนผลิตภัณฑ์สินค้านั้นมีสิทธิบัตรได้ทุกกรณี แม้กฎหมายสิทธิบัตรของอังกฤษจะให้สิทธิเด็ดขาดในการนำเข้าแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรก็ตาม แต่จากแนวคำพิพากษาของศาลอังกฤษ กรณีที่ผู้ทรงสิทธิเป็นผู้นำผลิตภัณฑ์สินค้านั้นมีสิทธิบัตรออกจำหน่ายในต่างประเทศผู้ทรงสิทธิบัตรจะห้ามการนำเข้าผลิตภัณฑ์สินค้านั้นเข้ามาจำหน่ายในสหราชอาณาจักรได้ก็ต่อเมื่อผู้ทรงสิทธิบัตรได้กำหนดข้อห้ามมิให้ผู้ซื้อนำผลิตภัณฑ์สินค้านั้นเข้ามาในสหราชอาณาจักรโดยชัดแจ้ง⁸⁵

โดยมีแนวคำพิพากษา ในคดี *Betts v. Willmott*⁸⁶ มีข้อเท็จจริงในคดีว่า โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิบัตรในประเทศอังกฤษได้นำผลิตภัณฑ์สินค้านั้นมีสิทธิบัตรออกจำหน่ายที่ประเทศฝรั่งเศส จำเลยได้ซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าของโจทก์และนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศอังกฤษ โจทก์จึงฟ้องต่อศาลว่าการกระทำเช่นนี้เป็นการละเมิดสิทธิบัตรของโจทก์ และขอให้ศาลห้ามจำเลยมิให้นำผลิตภัณฑ์สินค้านั้นเข้ามาจำหน่ายในประเทศอังกฤษ แต่ศาลพิพากษาว่า เมื่อโจทก์ไม่มีข้อตกลงที่ชัดแจ้งกำหนดห้ามมิให้จำเลยนำผลิตภัณฑ์สินค้านั้นเข้ามาจำหน่ายในประเทศอังกฤษ จำเลยจึงสามารถที่จะนำผลิตภัณฑ์สินค้านั้นมีสิทธิบัตรของโจทก์เข้ามาจำหน่ายในประเทศอังกฤษได้

จึงสรุปได้ว่า หากผู้ทรงสิทธิบัตรได้จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านั้นมีสิทธิบัตรในต่างประเทศแล้ว ศาลก็จะถือว่าผู้ทรงสิทธิบัตร ได้ยินยอมให้ผู้ซื้อใช้ จำหน่าย หรือนำเข้าผลิตภัณฑ์สินค้านั้นโดยปริยาย ไม่ถือเป็นการ

⁸⁵ เรื่องเดียวกัน, 118.

⁸⁶ *Betts v. Willmott* อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, 118.

บทที่ 4

วิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับหลักสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร

4.1. วิเคราะห์หลักสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรตามกฎหมายไทย

4.1.1 หลักสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ไม่มีหลักการสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์ บัญญัติไว้ ทั้งสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Right) ตามมาตรา 15 ก็บัญญัติเพียงในเรื่องการ ทำซ้ำ ดัดแปลง งานอันมีลิขสิทธิ์ หรือ เผยแพร่งานดังกล่าวต่อสาธารณชนได้ และ ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง และอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิดังกล่าวเท่านั้น ดังนั้น การสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์ สามารถตีความหรือเทียบเคียงตามบทมาตราอื่นในกฎหมายลิขสิทธิ์ ได้หรือไม่ และประเด็นตัวอย่างของหลักการสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ควรศึกษา มี สอง ประการ โดย **ประการที่หนึ่ง** มีประเด็นว่า เมื่อมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีลิขสิทธิ์ภายในประเทศ แล้วต่อมา มีผู้ซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าดังกล่าวไปแล้ว ผู้ที่ซื้อนั้นสามารถนำสินค้าดังกล่าวออกจำหน่ายต่อไปได้หรือไม่ **ประการที่สอง** ถ้ามีการซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าดังกล่าวจากต่างประเทศ ผู้ซื้อสามารถนำสินค้าดังกล่าวเข้ามาจำหน่ายภายในประเทศ ได้หรือไม่

โดยมีหลักกฎหมายตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ต้องวินิจฉัยหลักดังกล่าวดังนี้ ตามมาตรา 15¹ ภายใต้บังคับ มาตรา 9 มาตรา 10 และ มาตรา 14 เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิแต่ผู้เดียวดังต่อไปนี้

- (1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง
- (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน
- (3) ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่ง

บันทึกเสียง

- (4) ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น

(5) อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตาม (1) (2) หรือ (3) โดยจะกำหนด เงื่อนไขอย่างใดหรือไม่ก็ได้ แต่เงื่อนไขดังกล่าวจะกำหนดในลักษณะที่เป็นการจำกัด การแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมไม่ได้

การพิจารณาว่าเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง (5) จะเป็นการจำกัดการแข่งขัน โดยไม่เป็นธรรมหรือไม่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ซึ่ง มาตรา 15 เป็นเรื่องสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งมีสิทธิในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะกระทำได้ ตามมาตรา 15 (1) - (5) โดยตาม อนุมาตรา (1) เรื่องการทำซ้ำหรือดัดแปลงนั้น ก็ไม่รวมถึง

¹ พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

ความหมายในเรื่องการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้า เพราะการทำซ้ำ มีความหมายเพียง คัดลอกไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ เลียนแบบ ทำสำเนา ทำแม่พิมพ์ บันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกเสียงและภาพ จากต้นฉบับจากสำเนา หรือจากการโฆษณาในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ และหมายความถึง คัดลอกหรือทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์จากสื่อบันทึกใด ไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ ในส่วนอันเป็นสาระสำคัญเท่านั้น ส่วนการดัดแปลง หมายความว่า ทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปใหม่ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม หรือจำลองงานต้นฉบับในส่วนอันเป็นสาระสำคัญโดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำงานขึ้นใหม่ ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน และตามอนุมาตรา (3) เรื่องการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนา ก็ไม่มีความหมายรวมถึงในเรื่องการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าเช่นกัน ส่วนตามอนุมาตรา (2) เรื่องการเผยแพร่ต่อสาธารณชน ถือว่าเป็นเรื่องของการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้า เพราะการเผยแพร่ต่อสาธารณชน ตามมาตรา 4 มีความหมายว่า ทำให้ปรากฏต่อสาธารณชน โดยการแสดง การบรรยาย การสวด การบรรเลง การทำให้ปรากฏด้วยเสียงและ หรือภาพ การก่อสร้าง การจำหน่าย หรือโดยวิธีอื่นใดซึ่งงานที่ได้จัดทำขึ้น

ดังนั้นตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 นั้น แสดงให้เห็นว่า การเผยแพร่ต่อสาธารณชนนั้น มีความหมายรวมถึง การจำหน่าย ด้วย ทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการจำหน่ายด้วย โดยประเด็นทั้งสองประการที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัย ตามบทกฎหมาย มาตรา 15 มีสองแนวทางดังนี้

แนวที่หนึ่ง เห็นว่า ผู้ซื้อแต่เพียงกรรมสิทธิ์ในสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์นั้นเท่านั้นแต่ไม่มีสิทธิในการนำสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ออกจำหน่ายต่อไป

แนวที่สอง เห็นว่า หลักการสิ้นสิทธิ เกิดขึ้นเมื่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยอยู่รูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีลิขสิทธิ์ ได้มีการออกจำหน่ายและเมื่อได้จำหน่ายแล้ว มีผลทำให้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้านั้นระงับสิ้นไป โดยผู้ทรงสิทธิไม่มีสิทธิหวงกัน ห้ามไม่ให้ผู้ซื้อสินค้าดังกล่าว นำออกจำหน่ายต่อไป และไม่มีสิทธิหวงกันไม่ให้ผู้อื่นนำเข้าสินค้าอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา แม้ผู้ซื้อจะนำผลิตภัณฑ์สินค้าดังกล่าวจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายต่อไปภายในประเทศก็ตาม การจำหน่ายต่อไปของผู้ซื้อก็ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

บทกฎหมายที่จะต้องนำมาวิเคราะห์ต่อไปคือ ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ มีดังนี้

มาตรา 32² การกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ หากไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์และ ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร มิให้ถือว่า เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

ภายใต้บังคับบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งาน อันมีลิขสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งมิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำดังต่อไปนี้

² พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

- (1) วิจัยหรือศึกษางานนั้น อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร
 - (2) ใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่น ในครอบครัวหรือญาติสนิท
 - (3) ดิชม วิจารณ์ หรือแนะนำผลงานโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ในงานนั้น
 - (4) เสนอรายงานข่าวทางสื่อสารมวลชนโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของ ลิขสิทธิ์ในงานนั้น
 - (5) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏ เพื่อประโยชน์ในการ พิจารณาของศาลหรือเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย หรือในการรายงานผลการ พิจารณาดังกล่าว
 - (6) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏโดยผู้สอน เพื่อประโยชน์ ในการสอนของตน อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร
 - (7) ทำซ้ำ ดัดแปลงบางส่วนของงาน หรือตัดทอนหรือทำบทสรุปโดยผู้สอน หรือสถาบันศึกษา เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนหรือในสถาบันศึกษา ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อหากำไร
 - (8) นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามและตอบในการสอบ
- ดังนั้น หากพิจารณาเฉพาะแต่มาตรา 32 วรรคหนึ่ง จะเห็นได้ว่าการจำหน่ายสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ที่ผลิตขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายภายหลังจากที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้นำสำเนานั้นออกจำหน่ายแล้ว ย่อมไม่เป็นการขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์และไม่เป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควรด้วย เพราะเมื่อเจ้าของได้จำหน่ายหรือให้ความยินยอมในการจำหน่ายสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์แล้ว แสดงว่าเจ้าของลิขสิทธิ์ได้แสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น ด้วยการรับค่าตอบแทนจากราคาหรือค่าสิทธิที่ได้รับนั้นแล้ว³
- และตามมาตรา 32 วรรคสอง ได้ระบุการกระทำไว้จาก อนุมาตรา (1)-(8) โดยทุกอนุมาตรา ไม่อาจพิจารณา แยกออกจากมาตรา 32 วรรคหนึ่งได้ โดยต้องพิจารณาประกอบกัน ดังนั้น ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง ต้องเป็นการกระทำที่ระบุไว้ในมาตรา 32 วรรคสอง ซึ่งเป็นกรณีพิเศษเฉพาะเรื่อง (Certain Special Cases) เท่านั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้ข้อยกเว้นที่กว้างเกินไป⁴
- ดังนั้น เมื่อไม่เข้าข้อยกเว้นอนุใดอนุหนึ่ง ตามมาตรา 32 วรรคสอง อนุมาตรา (1) - (8) แล้ว การกระทำดังกล่าวจึงเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

³ นันทน อินทนนท์, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสันนิษฐานในทรัพย์สินทางปัญญา (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541), 176.

⁴ ธัชชัย ศุภผลศิริ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2539), 203.

แต่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18294/2555⁵ ในเรื่องความผิดต่อพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ซึ่ง เป็นกรณีที่ บริษัท พูจีโกะ-เอฟ-พูจีโอะ โปร จำกัด โจทก์ร่วม (ผู้เสียหาย) และ นางสาวดวงพร เอกพรผดุง จำเลย โดย โจทก์ร่วมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในฐานะผู้สร้างสรรค์งานศิลปกรรม ลักษณะงานจิตรกรรมภาพ การ์ตูนโดราเอมอน โดยบริษัทแอนิเมชันอินเตอร์เนชันแนล (ประเทศไทย) จำกัด ได้อนุญาตให้บริษัท เซียนหัวไท่ จำกัด ใช้สิทธิในภาพการ์ตูนโดราเอมอน เพื่อนำไปผลิตซ้ำ เพื่อส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ห้อย มิสทีน โดยมีเงื่อนไขว่า ในการซื้อผลิตภัณฑ์ดังกล่าวคราวหนึ่งคราวใดในราคา 300 บาท ลูกค้านำมาซื้อซ้ำได้ ในราคา 59 บาท คดีนี้โจทก์ฟ้องจำเลยว่า จำเลยละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์ร่วมด้วยการนำ สินค้าร่วม 19 ชิ้น ที่มีภาพการ์ตูนโดราเอมอน ซึ่งมีผู้ทำซ้ำหรือดัดแปลงขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์ร่วม ออกขาย เสนอขายหรือมีไว้เพื่อขายแก่บุคคลทั่วไปเพื่อแสวงหากำไรทางการค้า แต่เมื่อความปรากฏว่า ภาพการ์ตูนโดราเอมอน ที่อยู่บนร่มของกลางเป็นภาพที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ได้เพื่อส่งเสริมการขาย ผลิตภัณฑ์ ห้อยมิสทีนโดยถูกต้องแล้ว ร่มของกลางจึงไม่ใช่สินค้าที่มีภาพการ์ตูนที่มีผู้กระทำความผิดโดยละเมิด ลิขสิทธิ์ของโจทก์ร่วม ดังนั้น เมื่อจำเลยซื้อสินค้าห้อยมิสทีน พร้อมร่มของกลาง จำเลยย่อมสามารถนำร่ม ของกลางไปขาย เสนอขายหรือมีไว้เพื่อขายแก่บุคคลอื่นได้ โดยไม่เป็นความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ของ โจทก์ร่วมตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 31(1) เพราะเมื่อจำเลยได้ซื้อร่มของกลาง พร้อม สินค้าห้อยมิสทีนแล้ว ทำให้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้า (ร่มรูปโดราเอมอน) ของผู้ทรงสิทธิระงับสิ้นไป เมื่อได้จำหน่ายสินค้าแล้ว โดยผู้ทรงสิทธิไม่มีสิทธิหวงห้าม ห้ามไม่ให้ผู้ซื้อสินค้า ดังกล่าวนำออกจำหน่ายต่อไป และการนำออกจำหน่ายของจำเลยดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นการละเมิด ทรัพย์สินทางปัญญา โดยคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว ถือเป็นการวินิจฉัยในเรื่องหลักการสันนิษฐานใน กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศ

โดยจะนำแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18294/2555 ในเรื่องความผิดต่อพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ซึ่งมีประเด็นเรื่องหลักการสันนิษฐาน มาวิเคราะห์ ดังนี้

1. มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยว่า คดีนี้ใครเป็นผู้สร้างสรรค์และสร้างสรรค์งานประเภทใด เห็นว่า บริษัท พูจีโกะ-เอฟ-พูจีโอะ โปร จำกัดเป็นผู้สร้างสรรค์ เพราะเป็นผู้ก่อให้เกิดงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยเป็น งานศิลปกรรมประเภทจิตรกรรม เพราะเป็นภาพวาด การ์ตูน โดราเอมอน โดยได้มีการโฆษณาครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2512 บริษัท พูจีโกะ-เอฟ-พูจีโอะ โปร จำกัดจึงเป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ และเมื่อนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้าจึงเป็นงานศิลปะประยุกต์
2. มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า รูปการ์ตูนโดราเอมอนที่อยู่บนร่ม เป็นงานศิลปะประยุกต์ที่ ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เห็นว่า รูปดังกล่าวได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์แล้ว เพื่อใช้ส่งเสริมการขาย ผลิตภัณฑ์ห้อยมิสทีนโดยถูกต้องแล้ว จึงเป็นงานศิลปะประยุกต์ที่ชอบด้วยกฎหมาย

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18294/2555.

3. มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า เมื่อมีการจำหน่ายรูปการ์ตูนโอราเอมอนไปแล้ว สิทธิในรูปที่มีสิทธิภายใต้ทรัพย์สินทางปัญญา จะระงับไปหรือไม่ เห็นว่า เมื่อมีการจำหน่ายสินค้ารูปไปแล้วในการขายครั้งแรก ทำให้สิทธิของผู้ทรงสิทธิระงับไปทันทีเมื่อมีการจำหน่ายครั้งแรก ผู้ทรงสิทธิไม่มีสิทธิหวงกันไม่ให้จำหน่ายสินค้าดังกล่าวจำหน่ายต่อไป เนื่องจากผู้ทรงสิทธิได้แสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นด้วยการรับค่าตอบแทนจากราคาหรือค่าสิทธิที่ได้รับนั้นแล้ว

4. มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า เมื่อจำเลยผู้ซื้อสินค้ารูปโด้ราเอมอนดังกล่าว มีสิทธิจำหน่ายสินค้าต่อไปหรือไม่ เห็นว่า ผู้ทรงสิทธิย่อมมีสิทธิที่จะแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นแต่เพียงผู้เดียว ในทำนองกลับกัน หลักการนี้ก็เป็นหลักประกันแก่จำเลยผู้ซื้อ บุคคลผู้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาว่า เมื่อได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมาโดยชอบแล้ว จำเลยย่อมสามารถที่จะใช้ประโยชน์โดยการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านั้นต่อไปได้โดยเสรี โดยไม่ต้องกลัวว่าการใช้ประโยชน์ของตนเองจะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้น

จากแนววิเคราะห์ฎีกาทั้ง 4 ข้อ แสดงให้เห็นถึงเรื่องหลักการสิ้นสิทธิ แม้ตามบทกฎหมายประเทศไทยจะยังไม่ได้บัญญัติโดยชัดแจ้ง แต่ถือเป็นแนวคำพิพากษาที่วินิจฉัยเรื่องหลักการสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยเคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2817/2543⁶ ในคดีที่โจทก์เป็นผู้ผลิตสินค้า ปัตตะเลียน ในชื่อเครื่องหมายการค้า WAHL วินิจฉัยในเรื่องเครื่องหมายการค้า โดยศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า เมื่อผู้ผลิตสินค้าที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้จำหน่ายสินค้าของตนในครั้งแรก ซึ่งได้รับประโยชน์จากการใช้เครื่องหมายการค้า นั้นจากราคาสินค้าที่จำหน่ายไปเสร็จสิ้นแล้ว จึงไม่มีสิทธิหวงกันไม่ให้ผู้ซื้อสินค้าซึ่งประกอบการค้าปกติสินค้านั้นออกจำหน่ายอีกต่อไป ผู้ขาย ไม่มีสิทธิหวงกันไม่ให้ผู้ซื้อนำเข้าซึ่งสินค้า ปัตตะเลียน ที่มีเครื่องหมายการค้าที่แท้จริงที่ผู้ซื้อ ซื้อจากตัวแทนจำหน่ายสินค้าของผู้ขาย ในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์มาจำหน่ายในประเทศไทยได้ โดยทั้งสองฎีกา วินิจฉัยประเด็นสำคัญว่า เมื่อผู้ซื้อได้ซื้อสินค้าจากผู้ทรงสิทธิแล้ว ทำให้สิทธิภายใต้ทรัพย์สินทางปัญญาของผลิตภัณฑ์สินค้านั้น ระงับสิ้นไปทันทีเมื่อมีการจำหน่าย ผู้ทรงสิทธิไม่มีสิทธิหวงกันห้ามไม่ให้ผู้ซื้อนำสินค้านั้นออกจำหน่ายต่อไป และผลกระทบจากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว อาจมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการอื่น ๆ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ไม่มากเท่าไรนัก เมื่อเทียบกับคำพิพากษาศาลฎีกาในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา

4.1.2 การนำเข้าซ้สินค้าอันมีลิขสิทธิ์ประเทศไทย

ในเรื่องการนำเข้าซ้สินค้าอันมีลิขสิทธิ์นี้ ยังไม่มีบัญญัติกฎหมายโดยชัดแจ้ง ดังนั้น จึงมีนักกฎหมายหลายท่านมีความเห็นอยู่หลายแนวทาง ทั้งบอกว่า เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์และอื่น ๆ หลายแนวทางด้วยกัน

⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2817/2543.

แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าสินค้าอันมีลิขสิทธิ์ไว้ในมาตรา 31(4)⁷ โดยบัญญัติดังนี้

ผู้ใดรู้อยู่แล้วหรือมีเหตุอันควรรู้ว่างานใดทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานนั้นเพื่อหากำไร ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการอันละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำดังต่อไปนี้

...

(4) นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร

จากบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว ท่านอาจารย์ นันทน อินทนนท์ ให้ความเห็นว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย ในส่วนนี้ไม่ได้สร้างความกระจ่างชัดเจน ให้แก่ผู้ศึกษากฎหมายและประชาชนทั่วไปแม้แต่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำตามมาตรา 31 นั้นถือว่าเป็นความผิดทางอาญาตามมาตรา 70 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ การตีความบทบัญญัติมาตรา 31 จึงต้องเป็นไปโดยเคร่งครัดและไม่ตีความโดยขยายความตัวบทกฎหมาย เมื่อการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยได้กระทำในฐานะที่เป็นกฎหมายอาญาโดยตลอด กรณีจึงมีความเป็นไปได้ว่า เมื่อมีคดีความขึ้นสู่การพิจารณาของศาล ศาลอาจตีความคำว่า งานที่ทำโดยละเมิดลิขสิทธิ์ ตามมาตรา 31(4) ให้ความหมายถึงเฉพาะแต่เพียงงานที่สร้างขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทยเท่านั้น ส่วนงานที่สร้างขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายในต่างประเทศ แม้งานนั้นหากถูกทำขึ้นในประเทศไทยจะถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ก็ไม่ถือว่างานนั้นเป็นงานที่สร้างขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ได้ จึงเห็นว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยในส่วนนี้จะต้องมีความชัดเจน⁸

โดยผู้เขียนเห็นว่า เมื่อพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติรองรับสิทธิแต่เพียงเดียวไว้หลายประการตามมาตรา 15 แต่ไม่มีการบัญญัติเกี่ยวกับการรับรองสิทธิในการนำเข้าไว้ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น เช่น สิทธิบัตรที่บัญญัติรองรับสิทธิในการนำเข้าไว้อย่างชัดเจน จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่กฎหมายลิขสิทธิ์ไม่ได้บัญญัติรองรับสิทธิในการนำเข้าไว้ เจ้าของลิขสิทธิ์จึงไม่มีสิทธิในการควบคุมหรือห้ามการนำเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งสินค้าที่มีลิขสิทธิ์ถูกต้องจากต่างประเทศไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ และในเรื่องการนำเข้าซื้องานอันมีลิขสิทธิ์นี้ยังไม่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐานไว้

โดยสรุป จึงบอกได้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยในเรื่องนี้ ยังไม่มีความชัดเจนของตัวบทกฎหมายหรือแนวคำพิพากษาว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ไทยนั้น ห้ามหรืออนุญาตให้มีการนำเข้าซื้องานอันมีลิขสิทธิ์ได้ และด้วยเหตุผลประการใด

⁷ พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

⁸ นันทน อินทนนท์, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสันนิษฐานในทรัพย์สินทางปัญญา, 185.

4.1.3 หลักสันนิษฐานในกฎหมายสิทธิบัตรประเทศไทย

ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 ได้บัญญัติเรื่องผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว ใน มาตรา 36 วรรคแรก และได้มีบทกฎหมายเรื่องหลักสันนิษฐานสิทธิบัตรไว้แล้วในมาตรา 36 วรรคสอง(7) (โดย แก้ไขโดยมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542) ดังต่อไปนี้

มาตรา 36⁹ ผู้ทรงสิทธิบัตรเท่านั้นมีสิทธิดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ สิทธิในการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร

(2) ในกรณีสิทธิบัตรกรรมวิธี สิทธิในการใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร ผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับแก่

...

(7) การใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่ง ผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร หากผู้ทรงสิทธิบัตรได้อนุญาต หรือยินยอมให้ผลิต หรือขายผลิตภัณฑ์ ดังกล่าวแล้ว

ดังนั้นตามมาตรา 36 วรรคแรก จะเห็นได้ว่าสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรเป็นสิทธิที่มีขอบเขต กว้างขวางมาก เพราะสิทธิของผู้ทรง สิทธิบัตรนั้นครอบคลุมถึงผลิตภัณฑ์สินค้าทุกชิ้นที่ผลิตหรือใช้ กรรมวิธีตามสิทธิบัตร ไม่ว่าจะผลิตภัณฑ์สินค้านั้นจะเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ผู้ทรงสิทธิบัตรผลิตขึ้นเอง ผลิตภัณฑ์สินค้าที่ผู้ทรงสิทธิบัตรอนุญาตให้ผู้อื่นผลิตขึ้น หรือเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ผลิตขึ้นโดยละเมิด สิทธิบัตรก็ตาม¹⁰ การกระทำใด ๆ แก่ผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอ ขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ ทรงสิทธิบัตร

และตามมาตรา 36 วรรคสอง อนุมาตรา(7) สำหรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตรนี้ กฎหมายบัญญัติให้ผู้ทรงสิทธิบัตรการประดิษฐ์และผู้ทรงอนุสิทธิบัตรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย หรือเสนอขาย รวมทั้งนำเข้าผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร โดยมีข้อยกเว้นสิทธิว่าหากผู้ทรง สิทธิบัตรได้อนุญาตหรือยินยอมให้ผลิตหรือขายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแล้ว บุคคลอื่นก็ย่อมมีสิทธิที่จะใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรได้ โดยไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร อีกต่อไป แม้การบัญญัติดังกล่าวจะมีได้ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรโดยชัดแจ้งว่าเป็นหลักการระงับสิทธิ ระดับใด ก็ได้รับการตีความจากนักกฎหมายหลายท่านว่าการอนุญาตหรือยินยอมของผู้ทรงสิทธิบัตร

⁹ พระราชบัญญัติ สิทธิบัตร พ.ศ. 2522.

¹⁰ ยรรยง พวงราช, สิทธิบัตร:กฎหมายและวิธีปฏิบัติ, (กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์, 2533), 98.

หมายความรวมถึงกรณีอนุญาตหรือยินยอมทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศด้วยหรือเรียกได้ว่าเป็นหลักการระดับสิทธิระดับ International Exhaustion นั้นเอง¹¹

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 (ฉบับแก้ไขเมื่อปี พ.ศ. 2535 และ 2542) ได้คุ้มครองสิทธิบัตรการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยได้บัญญัติ สิทธิแต่ผู้เดียวและข้อยกเว้นในสิทธิบัตร และหลักสิ้นสิทธิในสิทธิบัตรเอาไว้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1.3.1 สิทธิบัตรการประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตร

หลักการสิ้นสิทธิตามมาตรา 36 (7) นี้เป็นหลักการสิ้นสิทธิระหว่างประเทศ (International Exhaustion of Rights) กล่าวคือ เมื่อผู้ทรงสิทธิบัตรได้ขาย อนุญาตหรือยินยอมให้ขาย สินค้าที่ได้รับสิทธิบัตรไม่ว่าจะในประเทศไทยหรือประเทศอื่นใดแล้ว ผู้ที่ซื้อสินค้านั้นจากท้องตลาดย่อมมีสิทธิที่จะนำสินค้าดังกล่าวเข้ามาในประเทศไทยเพื่อขายต่อไปได้ โดยไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรแต่อย่างใด และผู้ทรงสิทธิบัตรไม่มีสิทธิที่จะควบคุมหรือติดตามบังคับเอาแก่สินค้านั้นได้อีกต่อไป¹²

การตีความว่าเป็นหลักการระดับ (International Exhaustion of Rights) นั้นเป็นการตีความตามตัวอักษร กล่าวคือ มาตรา 36(7) ไม่ได้ระบุเป็นการอนุญาตหรือยินยอมให้ผลิตหรือขายผลิตภัณฑ์ในอาณาเขตใด จึงอนุมานได้ว่าเป็นการอนุญาตหรือยินยอมให้ผลิตหรือขายในที่ใดก็ได้ ไม่จำกัดเฉพาะในประเทศไทย¹³ อย่างไรก็ตาม หากจะตีความว่าการผลิตหรือขายนั้นเป็นการอนุญาตหรือยินยอมให้กระทำในประเทศไทย ก็ไม่จำเป็นต้องมีมาตรานี้เลย เพราะการอนุญาตหรือยินยอมภายในประเทศนั้นเป็นสิทธิโดยชอบที่ผู้ทรงสิทธิจะกระทำได้อยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องนำมาบัญญัติไว้เป็นข้อยกเว้นในมาตรานี้เลย แต่การบัญญัติอนุมาตรานี้เป็นการนำหลัก Exhaustion of Rights มาบัญญัติไว้¹⁴ โดยประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ก็มักจะเลือกหลักการ International Exhaustion เพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศ การพิจารณาเรื่องหลักการสิ้นสิทธิมีจะต้องพิจารณาควบคู่ไปกับเครื่องหมายการค้าด้วยเพราะผลิตภัณฑ์ที่ได้รับสิทธิบัตรนั้นโดยมากแล้วจะมีเครื่องหมายการค้าติดอยู่ด้วย ดังนั้นการนำหลักนี้มาใช้จึงต้องสอดคล้องกัน

¹¹ สรียา กาฬสินธุ์, **หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย** (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), 121.

¹² ภัทรวัตร นครานุรักษ์, **การสิ้นสิทธิ (Exhaustion of Rights) กับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา** [Online], 1 มิถุนายน 2550. แหล่งที่มา www.l3nr.org/posts/236843.

¹³ สัมภาษณ์ สันติ รัตนสุวรรณ, รองอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา, 31 มกราคม 2544, อ้างถึงใน สรียา กาฬสินธุ์, **หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย**, 122.

¹⁴ รายงานการประชุมคณะกรรมการร่างกฎหมาย, 2542.

ทั้งกฎหมายสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า โดยสรุป จึงเห็นได้ว่า การตีความว่ากฎหมายสิทธิบัตรนำหลัก International Exhaustion มาใช้จึงชอบแล้ว¹⁵

ในกรณีอนุสิทธิบัตร กฎหมายให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิบัตรเช่นเดียวกับผู้ทรงสิทธิบัตรทุกประการ ไว้ในบทบัญญัติมาตรา 65 ทศ¹⁶

สำหรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตรนั้นยังไม่มีแนวคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องในเรื่องหลักการสิ้นสิทธิเอาไว้ในที่นี้ด้วย

4.1.3.2. สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

หลักการสิ้นสิทธิ ตามมาตรา 36 (7) นั้นอาจจะใช้บังคับแต่เฉพาะในเรื่องของสิทธิบัตรการประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตรโดยไม่ครอบคลุมถึงสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์แต่อย่างใด โดยจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา 63 ซึ่งกำหนดถึงสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรแบบผลิตภัณฑ์รวมถึงข้อยกเว้นสิทธิเอาไว้เป็นการเฉพาะในลักษณะเดียวกับมาตรา 36 ประกอบกับมาตรา 65¹⁷ ซึ่งกำหนดให้นำเอาบทบัญญัติในเรื่องของสิทธิบัตรการประดิษฐ์มาใช้บังคับกับเรื่องของสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยอนุโลมนั้น ก็ไม่ได้กำหนดให้นำเอามาตรา 36 มาปรับใช้บังคับกับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์แต่อย่างใด ดังนั้น เมื่อการแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรครั้งล่าสุดได้เพิ่มเติมหลักการสิ้นสิทธิเอาไว้แต่เพียงในมาตรา 36 โดยไม่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 63 แต่อย่างใด ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ต่อไปก็คือ หลักการสิ้นสิทธิระหว่างประเทศจะใช้บังคับกับกรณีของสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วยหรือไม่¹⁸

¹⁵ สรียา กาฬสินธุ์, หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย, 122.

¹⁶ มาตรา 65 ทศ บัญญัติว่า ให้นำบทบัญญัติ มาตรา 6 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 มาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 15 มาตรา 16 มาตรา 17 มาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 19 ทวิ มาตรา 20 มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 35 ทวิ มาตรา 36 มาตรา 36 ทวิ มาตรา 38 มาตรา 39 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 43 มาตรา 44 มาตรา 45 มาตรา 46 มาตรา 47 มาตรา 47 ทวิ มาตรา 48 มาตรา 49 มาตรา 50 มาตรา 50 ทวิ มาตรา 51 มาตรา 52 มาตรา 53 และ มาตรา 55 ในหมวด 2 ว่าด้วยสิทธิบัตรการประดิษฐ์ มาใช้บังคับ ในหมวด 3 ทวิ ว่าด้วยอนุสิทธิบัตรโดยอนุโลม

¹⁷ มาตรา 65 ให้นำบทบัญญัติ มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 มาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 15 มาตรา 16 มาตรา 19 มาตรา 20 มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 37 มาตรา 38 มาตรา 39 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 43 มาตรา 44 และ มาตรา 53 ในหมวด 2 ว่าด้วยสิทธิบัตรการประดิษฐ์มาใช้ บังคับในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยอนุโลม.

¹⁸ ภัทรวัตร นครานุรักษ์, การสิ้นสิทธิ (Exhaustion of Rights) กับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา.

สำหรับในประเด็นปัญหาข้างต้นนี้ อาจสรุปความเห็นออกได้เป็นสองแนวทางคือ

แนวทางแรก ได้แก่ ควรตีความบทบัญญัติของกฎหมายตามตัวอักษรหรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น ๆ อย่างเคร่งครัด กล่าวคือ เมื่อการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายสิทธิบัตรในครั้งดังกล่าวมีการเพิ่มเติมหลักการสิทธิเอาไว้แต่เพียงในมาตรา 36 ซึ่งใช้บังคับแต่เฉพาะในเรื่องของสิทธิบัตร การประดิษฐ์และอนุสิทธิบัตรโดยไม่นำไปใช้บังคับโดย อนุโลมกับบทบัญญัติในเรื่องของสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ จึงน่าจะแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายว่า ไม่ได้มีความประสงค์ ที่จะให้หลักการสิทธิมีผลใช้บังคับกับเรื่องสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วย ดังนั้น การตีความตามแนวทางนี้จึงมีผลทำให้ผู้ทรงสิทธิบัตรยังคงเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ใช้แบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับสิทธิบัตร และบุคคลอื่นใดที่ประสงค์จะนำเข้าและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ซึ่งแม้จะซื้อมาจากท้องตลาดโดยผู้ทรงสิทธิบัตรเป็นผู้วางจำหน่ายเองก็ตาม ก็จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตรก่อน¹⁹

แนวทางที่สอง ได้แก่ ควรตีความโดยอาศัยเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง เนื่องจากกรณีปัญหาดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นกรณีที่ไม่มีบทกฎหมายหรือจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นที่จะยกมาปรับแก้คดีได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องนำบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งอันได้แก่ บทบัญญัติแห่งมาตรา 36 (7) ในเรื่องของสิทธิบัตรการประดิษฐ์ มาปรับใช้กับกรณีปัญหาข้างต้น ดังนั้น การตีความตามแนวทางนี้จึงมีผลทำให้ผู้ทรงสิทธิบัตรไม่มีสิทธิที่จะควบคุมหรือติดตามบังคับเอาแก่สินค้าที่ตนนำออกวางจำหน่ายไปแล้วอีกต่อไป กล่าวคือ บุคคลที่ได้สินค้านั้นมาโดยชอบย่อมมีสิทธิที่จะนำเข้าและจำหน่ายซึ่งสินค้าดังกล่าวในประเทศไทยได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตรอีก²⁰

สำหรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นยังไม่มีแนวคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องในเรื่องหลักการสิทธิเอาไว้ในที่นี้ด้วย

4.1.4 การนำเข้าซ้สินค้านั้นมีสิทธิบัตรประเทศไทย

เมื่อปี 2542 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสิทธิบัตรพ.ศ. 2522 โดยได้บัญญัติรองรับการสิทธิในกฎหมายสิทธิบัตรว่าการใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร ไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิหากผู้ทรงสิทธิบัตรได้อนุญาตหรือยินยอมให้ผลิตหรือขายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแล้ว (มาตรา 36 วรรคสอง (7))

มาตรา 36²¹ ผู้ทรงสิทธิบัตรเท่านั้นมีสิทธิดังต่อไปนี้

¹⁹ เรื่องเดียวกัน.

²⁰ เรื่องเดียวกัน.

²¹ พระราชบัญญัติ สิทธิบัตร พ.ศ. 2522.

(1) ในกรณีสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ สิทธิในการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร

(2) ในกรณีสิทธิบัตรกรรมวิธี สิทธิในการใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร ผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร

ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับแก่

...

(7) การใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่ง ผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร หากผู้ทรงสิทธิบัตรได้อนุญาต หรือยินยอมให้ผลิต หรือขายผลิตภัณฑ์ ดังกล่าวแล้ว

หลักการสิ้นสิทธิตามมาตรา 36 (7) นี้เป็นหลักการสิ้นสิทธิระหว่างประเทศ (International Exhaustion of Rights) กล่าวคือ เมื่อผู้ทรงสิทธิบัตรได้ขาย อนุญาตหรือยินยอมให้ขายสินค้าที่ได้รับสิทธิบัตรไม่ว่าจะในประเทศไทยหรือประเทศอื่นใดแล้ว ผู้ที่ซื้อสินค้านั้นจากท้องตลาดย่อมมีสิทธิที่จะนำสินค้านั้นเข้ามาในประเทศไทยเพื่อขายต่อไปได้ โดยไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรแต่อย่างใด และผู้ทรงสิทธิบัตรไม่มีสิทธิที่จะควบคุมหรือติดตามบังคับเอาแก่สินค้านั้นได้อีกต่อไป²²

ดังนั้น การนำเข้าซ้สินค้านั้นมีสิทธิบัตรจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยนั้นสามารถทำได้ โดยไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร เพราะมีบทกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งแล้ว

4.1.5 เปรียบเทียบหลักสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรไทย

ปัจจุบันหลักการสิ้นสิทธิตามกฎหมายประเทศไทย มีบทบัญญัติที่ชัดแจ้งตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 36 วรรคสองอนุมาตรา (7) เท่านั้น (แก้ไขโดยมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542) โดยตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาฉบับอื่น ยังไม่มีหลักการสิ้นสิทธิโดยชัดแจ้ง โดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยที่นานาประเทศได้ทาความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าและจัดตั้งองค์การการค้าโลกได้เสร็จสิ้นลงและมีผลใช้บังคับแล้ว ทำให้ประเทศไทยซึ่งเป็นภาคีสมาชิกองค์การการค้าโลก มีพันธกรณีที่จะต้องออกกฎหมายอนุวัติการให้สอดคล้องกับความตกลงดังกล่าว เพื่อให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและโดยที่การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพจะต่าให้นักประดิษฐ์ได้รับผลตอบแทนความมานะอุตสาหะอย่างเหมาะสม อันจะทำให้ นักประดิษฐ์มีกำลังใจที่จะประดิษฐ์คิดค้นเพื่อความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้มีบทบัญญัติว่าด้วยอนุสิทธิบัตร ซึ่งให้การคุ้มครองการ

²² ภัทรวัตร นครานุรักษ์, การสิ้นสิทธิ (Exhaustion of Rights) กับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา.

ประดิษฐ์ที่มีเทคโนโลยีไม่ถึงขนาดที่จะได้รับสิทธิบัตรนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สูงขึ้นและแพร่หลายยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้²³

โดยจากเหตุผลดังกล่าวจึงมีการบัญญัติหลักการสิทธิขึ้น และแนวโน้มของหลักการสิทธิตามพระราชบัญญัติ สิทธิบัตร พ.ศ. 2522 อาจเป็นแนวทางในการบัญญัติเรื่องหลักสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยบัญญัติในลักษณะเป็นข้อยกเว้น ของสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Right) ในมาตรา 15 เรื่องการทำซ้ำ ดัดแปลง งานอันมีลิขสิทธิ์ หรือ เผยแพร่งานดังกล่าวต่อสาธารณชนได้ และ ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนา งาน โดยลักษณะในการบังคับใช้หลักการสิทธิในกฎหมายในลิขสิทธิ์ ควรมีแนวทางเดียวกับแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา เช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18294/2555 ซึ่งได้กล่าวมาแล้ว และควรมีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับกฎหมายสิทธิบัตร เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการนำเข้าซอมสินค้าอันมีลิขสิทธิ์

ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบหลักการสิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร นั้นควรจะมีหลักการที่คล้ายๆกัน โดยกฎหมายลิขสิทธิ์ควรมีแนวบทบัญญัติเช่นเดียวกับกฎหมายสิทธิบัตร เพื่อความชัดเจนในการบังคับใช้ และควรเป็นไปตามแนวคำพิพากษาได้วินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานไว้

4.2 การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับหลักสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร

4.2.1 ความจำเป็นและแนวทางในการบังคับใช้หลักกฎหมายเกี่ยวกับหลักสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร

4.2.1.1 ความจำเป็นของการบังคับใช้หลักกฎหมายเกี่ยวกับการสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร

หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Exhaustion Doctrine) เป็นหลักกฎหมายที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ และเพื่อส่งเสริมการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ภายใต้หลักนี้ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่เหนือผลิตภัณฑ์โดยอมระงับสิ้นไป เมื่อผู้ทรงสิทธิได้นำผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายใต้การคุ้มครองของสิทธินั้นออกจำหน่าย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เมื่อผู้ทรงสิทธิได้จำหน่ายสินค้าไปแล้ว ผู้ทรงสิทธิก็ไม่มีสิทธิที่จะบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาต่อผู้ซื้อสินค้านั้นอีก เนื่องจากสินค้าดังกล่าวได้ปลอดจากสิทธิผูกขาดใดๆตามหลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และผู้ซื้อสินค้าก็มีสิทธิที่จะจัดการอย่างใด ๆ กับสินค้านั้นได้ รวมทั้งอาจนำสินค้านั้นออกจำหน่ายแข่งขันกับสินค้าของผู้ทรงสิทธิได้ด้วย²⁴

²³ หมายเหตุ ของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542.

²⁴ จักรกฤษณ์ ควรพจน์, กฎหมายสิทธิบัตร แนวความคิดและบทวิเคราะห์, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2543), 324.

และหากไม่มีหลักกฎหมายเช่นนี้ก็ทำให้บุคคลอื่นนอกจากผู้ทรงสิทธิไม่สามารถแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างเต็มที่ แม้ว่าผลิตภัณฑ์สินค้าที่ผู้ซื้อหรือบุคคลที่สามได้รับมานั้นจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่แท้จริงซึ่งผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้นำออกจำหน่ายด้วยตนเองหรือให้ความยินยอมในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านั้นก็ตาม²⁵

4.2.1.2 แนวทางในการบังคับใช้หลักกฎหมายเกี่ยวกับหลักสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร

แนวทางในการบังคับใช้หลักการสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรไทย มีอยู่ 2 ทฤษฎี คือ

4.2.1.2.1 ทฤษฎีการอนุญาตโดยปริยาย (implied license)

ภายใต้หลัก การอนุญาตโดยปริยาย การที่ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานำผลิตภัณฑ์สินค้าภายใต้สิทธินั้นออกจำหน่าย ย่อมมีความหมายโดยปริยายว่า ผู้ทรงสิทธิได้ให้ความยินยอมแก่ผู้ซื้อ ในอันที่จะแสวงหาประโยชน์อย่างใด ๆ จากผลิตภัณฑ์นั้น โดยกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จะมีบทบัญญัติ หรือมีแนวคำพิพากษา ว่าด้วยหลักการสิทธิ เกือบทั้งสิ้น โดยหลักการอนุญาตโดยปริยายนี้ใช้ในประเทศอังกฤษ²⁶

โดยศาลไทยอาจนำหลักดังกล่าวมาใช้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ทรงสิทธิกำหนดห้ามมิให้ผู้ซื้อทำการใช้ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งในผลิตภัณฑ์สินค้า เช่น การเขียนไว้ในฉลากผลิตภัณฑ์สินค้าว่า ห้ามผู้ซื้อนำสินค้าออกจำหน่ายต่อไป หากผู้ซื้อสินค้าฝ่าฝืนข้อตกลงดังกล่าว ถือว่าผู้ซื้อสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ทรงสิทธิ

4.2.1.2.2 ทฤษฎีการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

โดยกฎหมายไทย ตามพระราชบัญญัติ สิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 36 วรรคสองอนุมาตรา (7) ได้บัญญัติหลักการสิทธิไว้โดยชัดแจ้งแล้ว ดังนั้นในการวินิจฉัยเรื่องนี้จึงเป็นไปตามกฎหมายสิทธิบัตรและการนำไปใช้กับกฎหมายลิขสิทธิ์นั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรเป็นไปตามแนวเดียวกัน แม้ปัจจุบันพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ยังไม่ได้บัญญัติโดยชัดแจ้ง แต่ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ได้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกา เรื่อง ร่มโดราเอมอน วางเป็นบรรทัดฐานในเรื่องหลักการสิทธิเอาไว้ ซึ่งก็มีหลักการเช่นเดียวกับหลักการสิทธิตามกฎหมายสิทธิบัตรและมีแนวทางเดียวกันกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกา คดี ปัดตะเลียน ในชื่อเครื่องหมายการค้า WAHL โดยมีหลักดังนี้ เมื่อผู้ผลิตสินค้าที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้จำหน่ายสินค้าของตนในครั้งแรก ซึ่งได้รับประโยชน์จากการใช้เครื่องหมายการค้า นั้นจากราคาสินค้าที่จำหน่ายไปเสร็จสิ้นแล้ว จึงไม่มีสิทธิหวงห้ามมิให้ผู้ซื้อสินค้าซึ่งประกอบการค้าปกติ

²⁵ นันทน อินทนนท์, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา, 210.

²⁶ จักรกฤษณ์ ควรพจน์, กฎหมายสิทธิบัตร แนวความคิดและบทวิเคราะห์, 327.

สินค้านั้นออกจำหน่ายอีกต่อไป และการที่ผู้ซื้อจำหน่ายสินค้าต่อไปนั้นก็ไมถือว่าเป็นการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

4.3. ขอบเขตที่เหมาะสมในการบังคับใช้หลักการสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร

จากบทบัญญัติกฎหมายไทย ตามพระราชบัญญัติ สิทธิบัตร พ.ศ. 2522 โดยมีรายละเอียดในข้อ 1.2.1 และ แนวคำพิพากษาฎีกาที่ 2817/2543 ในคดี ปัตตะเลียน ในชื่อเครื่องหมายการค้า WAHL นั้น แสดงให้เห็นว่า หากผู้ทรงสิทธิได้จำหน่ายสินค้าที่ผลิตขึ้นในประเทศใดประเทศหนึ่งแล้ว ผู้ที่ได้สินค้านั้นมาโดยชอบ ย่อมมีสิทธิที่จะนำสินค้าดังกล่าวเข้าไปยังประเทศใดเพื่อจำหน่ายในประเทศนั้นได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของสิทธิบัตรก่อน หรือที่เรียกว่า หลักการสิ้นสิทธิระหว่างประเทศ (International Exhaustion of Rights)

โดยการนำหลักการสิ้นสิทธิดังกล่าวมาใช้ในประเทศไทยนั้น มีผลอย่างไร มีรายละเอียดที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

เหตุผลที่สนับสนุนหลักการสิ้นสิทธิระหว่างประเทศก็คือ เมื่อเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาได้วางจำหน่ายหรือให้ความยินยอมในการวางจำหน่ายสินค้าไม่ว่าจะในประเทศใด ๆ ก็ตาม เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานั้นย่อมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในความคิดสร้างสรรค์ หรือการประดิษฐ์คิดค้นของตนแล้ว ดังนั้น จึงไม่ควรยินยอมให้เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา ติดตามใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญากับสินค้าที่ตนได้วางจำหน่ายและได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลอื่นโดยชอบต่อไปอีก นอกจากนี้ หลักการสิ้นสิทธิระหว่างประเทศยังช่วยส่งเสริมให้มีการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรีและเป็นธรรม โดยการป้องกันไม่ให้เกิดการกีดกันการเข้าสู่ตลาดของคู่แข่ง ซึ่งย่อมจะส่งผลดีต่อสาธารณชนทั่วไปในที่สุดโดยเฉพาะในแง่ของการก่อให้เกิดการแข่งขันกันทางด้านราคา²⁷

4.3.1 ผลดีของหลักการสิ้นสิทธิระหว่างประเทศ

นักกฎหมายฝ่ายที่สนับสนุนการนำหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศมาใช้บังคับนั้นได้ให้เหตุผลว่า การอนุญาตให้มีการนำเข้าซ้อนโดยนำหลักการสิ้นสิทธิระหว่างประเทศมาใช้จะก่อให้เกิดผลดี ดังต่อไปนี้²⁸

4.3.1.1 หลักการสิ้นสิทธิระหว่างประเทศสามารถจัดอุปสรรคทางการค้าที่เกิดขึ้นจากการใช้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้ในระดับหนึ่งเพราะจะทำให้ผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีทรัพย์สินทางปัญญาจากประเทศหนึ่งสามารถที่จะเคลื่อนย้ายไปยังอีกประเทศหนึ่งได้โดยผู้ทรงสิทธิไม่สามารถขัดขวางการนำเข้าซ้อนสินค้านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีทรัพย์สินทาง

²⁷ ภัทรวัตร นครานุรักษ์, การสิ้นสิทธิ (Exhaustion of Rights) กับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา.

²⁸ นันทน อินทนนท์, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา, 215.

ปัญญานั้นเป็นสินค้าที่มีอายุการใช้งานในเวลาจำกัดหรือเป็นสินค้าที่อาจเสื่อมเสียได้ง่าย การนำเข้าซ้อนจะเป็นการลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจได้ ทั้งยังเป็นการประหยัดทรัพยากรของโลกด้วย

4.3.1.2 การนำหลักการสินค้าสิทธิระหว่างประเทศมาใช้จะทำให้เกิดการแข่งขันด้านราคา ระหว่างสินค้าที่มีการวางจำหน่ายในประเทศกับสินค้าที่ถูกนำเข้าซ้อน ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสได้เลือกซื้อสินค้าในราคาถูกลง

4.3.1.3 หลักการสินค้าสิทธิระหว่างประเทศจะสามารถควบคุมผู้ทรงสิทธิไม่ให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกินไปกว่าที่กฎหมายมุ่งประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครอง เพราะเมื่อมีการนำเข้าซ้อนจะทำให้ผู้ทรงสิทธิไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าในแต่ละประเทศให้มีความแตกต่างกัน โดยอาศัยเหตุผลจากการที่ได้รับความคุ้มครองในทรัพย์สินทางปัญญานั้น

4.3.1.4 หลักการสินค้าสิทธิระหว่างประเทศจะทำให้สินค้าในประเทศที่มีการนำเข้าซ้อน ความหลากหลายยิ่งขึ้น ซึ่งผู้บริโภคจะสามารถเลือกซื้อสินค้าที่มีขนาดบรรจุ ราคา หรือคุณภาพได้ตามความต้องการของตนเอง ไม่ใช่จำกัดอยู่แต่เฉพาะเพียงสินค้าที่ผู้ทรงสิทธินำออกจำหน่ายในตลาดของประเทศนั้นเท่านั้น

4.3.2 ผลเสียของหลักการสินค้าสิทธิระหว่างประเทศ

นักกฎหมายฝ่ายที่คัดค้านการนำหลักการสินค้าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศมาใช้ บังคับนั้นได้ให้เหตุผลว่า การอนุญาตให้มีการนำเข้าซ้อนโดยนำหลักการสินค้าสิทธิระหว่างประเทศมาใช้จะก่อให้เกิดผลเสีย ดังต่อไปนี้²⁹

4.3.2.1 การนำหลักการสินค้าสิทธิระหว่างประเทศมาใช้บังคับจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อการลงทุนของผู้ทรงสิทธิ ทั้งนี้เนื่องจากการได้มาซึ่งทรัพย์สินทางปัญญานั้น ผู้ทรงสิทธิจะต้องใช้งบประมาณจำนวนมากทั้งในการวิจัยและพัฒนาสินค้า และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หากอนุญาตให้มีการนำเข้าซ้อนจะทำให้ผู้ทรงสิทธิสูญเสียรายได้ไป ทั้งที่ยังไม่ได้รับค่าตอบแทนอย่างพอดีต่อการลงทุน เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินทางปัญญานั้น

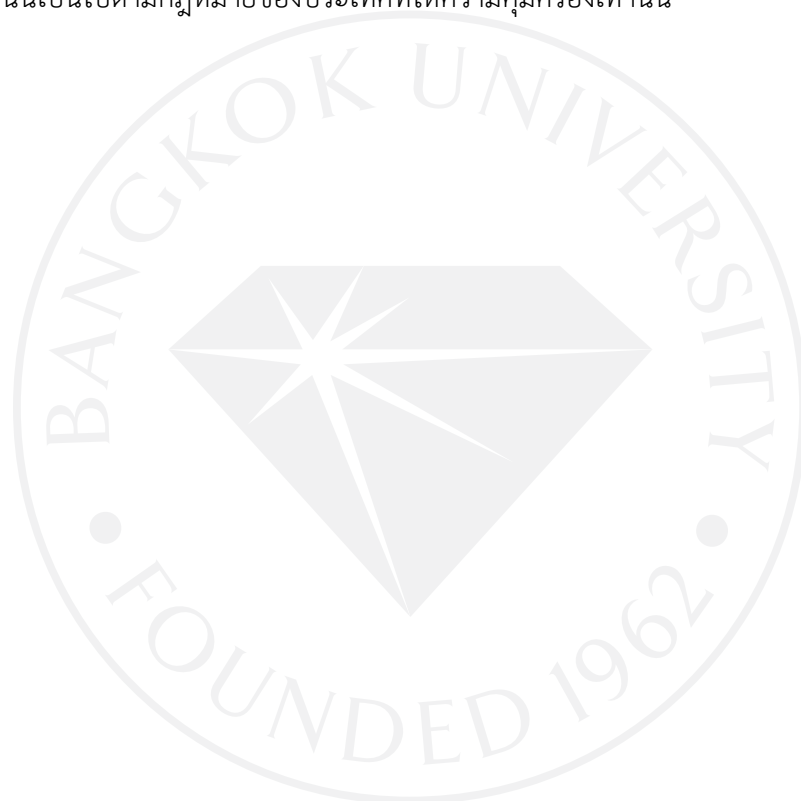
4.3.2.2 หลักการสินค้าสิทธิระหว่างประเทศจะเป็นการขัดขวางต่อการส่งเสริมการประดิษฐ์ในประเทศที่มีการนำเข้าซ้อน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริโภคสามารถที่จะเลือกซื้อหาสินค้าจากต่างประเทศได้ โดยง่ายจึงขาดแรงจูงใจในการประดิษฐ์สินค้าใหม่ ๆ เข้าสู่ตลาด

4.3.2.3 หลักการสินค้าสิทธิระหว่างประเทศจะทำให้เกิดการเอาเปรียบทางการค้า เพราะผู้ทรงสิทธิต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการโฆษณา การบริการหรือส่งเสริมการขาย แต่ในขณะที่ผู้นำเข้าซ้อนจะอาศัยความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ในการกำหนดราคาสินค้าให้ต่ำลง

²⁹ เรื่องเดียวกัน, 216.

4.3.2.4 หลักการสั้นสิทธิระหว่างประเทศจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความสับสนในคุณภาพของสินค้า หากสินค้าที่นำเข้ามีคุณภาพแตกต่างกับสินค้าที่มีการวางจำหน่ายในประเทศ ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบคุณภาพของสินค้า และหากสินค้านั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพต่ำกว่าสินค้าที่มีการวางจำหน่ายอยู่ก่อนหรือสินค้าที่ไม่มีรับประกันหรือให้บริการหลังการขายก็จะเป็นการทำลายชื่อเสียงทางการค้าของผู้ทรงสิทธิด้วย

4.3.2.5 หลักการสั้นสิทธิระหว่างประเทศเป็นการขัดต่อหลักดินแดนของทรัพย์สินทางปัญญา กล่าวคือ ในกรณีนี้เป็นการโต้แย้งตามหลักความเป็นอิสระของสิทธิบัตรและความสมบูรณ์ของสิทธิบัตรนั้นเป็นไปตามกฎหมายของประเทศที่ให้ความคุ้มครองเท่านั้น

บทที่ 5

5.1. บทสรุปและข้อแนะนำ

5.1.1 บทสรุป

การนำหลักการเกี่ยวกับการสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรมาใช้ในแต่ละประเทศนั้น ต้องพิจารณาตามความเหมาะสม ตามสภาพเศรษฐกิจ และกฎหมายในประเทศนั้น ๆ และพิจารณาว่ารัฐประสงค์จะให้ความคุ้มครองผู้ทรงสิทธิหรือผู้บริโภคเป็นสำคัญ โดยจะมีรายละเอียดและข้อจำกัดอย่างไรนั้นคงจะแตกต่างกันไปในแต่ละหลักการที่เลือกใช้ และอาจแตกต่างกันในลักษณะขอบเขตของการนำไปใช้ด้วย กล่าวคือ บางประเทศอาจจะใช้หลักการนี้ โดยแบ่งหลักการสิ้นสิทธิเป็นสามประเภทใหญ่ๆ คือ (1) การสิ้นสิทธิภายในประเทศ (National หรือ Domestic Exhaustion of Rights) (2) การสิ้นสิทธิภายในภูมิภาค (Regional Exhaustion of Rights) และ (3) การสิ้นสิทธิระหว่างประเทศ (International Exhaustion of Rights)

สำหรับในประเทศไทยนั้น ในปัจจุบันมีกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่นำหลักการสิ้นสิทธิมาบัญญัติไว้ชัดเจน คือ กฎหมายตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 ได้มีบทกฎหมายเรื่องหลักสิ้นสิทธิบัญญัติไว้แล้วในมาตรา 36 วรรคสอง(7) (โดยแก้ไขโดยมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542) กรณีจะต่างจาก พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ไม่มีหลักการนี้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน แต่ในกฎหมายลิขสิทธิ์นี้ มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18294/2555 เรื่องร่วมรูปโดราเอมอน เป็นกรณีที่จำเลยได้ซื้อของกลาง พร้อมสินค้าห้อยมีสทินแล้ว ทำให้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้า (ร่วมรูปโดราเอมอน) ของผู้ทรงสิทธิระงับสิ้นไป เมื่อได้จำหน่ายสินค้าแล้ว ซึ่งเป็นการพิพากษาเรื่องหลักการสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์ไว้เป็นบรรทัดฐาน

จากการศึกษาหลักการสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรทั้งจากอนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรในประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเยอรมันนี และการนำเข้าซ้อนในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรในประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เปรียบเทียบกับกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรไทยแล้ว การพิจารณาว่าประเทศไทยจะนำหลักใดมาปรับใช้กับกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าในกรณีกฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ได้นำหลักการสิ้นสิทธิในระดับระหว่างประเทศ (International Exhaustion of Rights) มาบัญญัติไว้ ดังรายละเอียดปรากฏในบทที่ 4 ซึ่งเห็นได้ว่าเหมาะสมดีแล้ว โดยสิทธิของผู้ทรงสิทธิควรมีจำกัด เมื่อจำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของตนก็ถือว่าได้รับประโยชน์จากสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว เมื่อผู้ทรงสิทธิได้ใช้สิทธิจำหน่ายของตนไปแล้ว ผู้ซื้อหรือได้รับโอนสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าวควรมีสิทธิโดยอิสระที่จะใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ตนได้มาโดยชอบนั้น ประกอบกับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในฐานะเป็นผู้บริโภคมากกว่าเป็นผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

การนำหลักดังกล่าวมาปรับใช้จึงเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่า หากพิจารณาสิทธิของผู้ทรงสิทธิเอง อาจกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างสมดุลย์ให้เกิดขึ้นระหว่างสิทธิของผู้ทรงสิทธิกับประโยชน์สาธารณะ กล่าวคือ ผู้ทรงสิทธิยังคงมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในสิทธิอื่น ๆ อยู่ทุกประการ เว้นแต่เพียงสิทธิจำหน่ายเท่านั้นที่มีการจำกัดสิทธิเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภคอันเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศดังกล่าว

กรณีที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม คือ ในกรณีกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งไม่ได้บัญญัติหลักการสิ้นสิทธิไว้นั้น ควรนำหลักใดมาปรับใช้ ในกรณีนี้ เห็นว่าเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายฉบับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ควรนำหลักการสิทธิสิ้นสิทธิในระดับระหว่างประเทศ (International Exhaustion of Rights) มาปรับใช้ โดยควรบัญญัติไว้ให้ชัดเจนเช่นเดียวกันเพื่อกำหนดให้เป็นอย่างเดียวกันและป้องกันปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในภายหลัง

สิทธิของผู้ทรงสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรนั้น คือ สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการที่จะกระทำการใดๆ ตามบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดเหนือผลิตภัณฑ์สินค้าภายใต้ทรัพย์สินทางปัญญาของตนโดยบุคคลอื่นจะมีสิทธิเช่นว่านั้นได้ก็เฉพาะแต่ในกรณีเป็นการกระทำตามข้อยกเว้นของกฎหมายเท่านั้น เช่น ใช้การประดิษฐ์ของบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการศึกษาตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2535 และ 2542 หรือการคัดลอกงานลิขสิทธิ์บางส่วนโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์งานนั้นตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นต้น ซึ่งสิทธิข้างต้นนี้รวมถึงสิทธิจำหน่ายด้วยการที่กฎหมายให้ถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิมีผลทำให้ผู้ทรงสิทธิสามารถบังคับใช้สิทธิไปในทางที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าเสรีระหว่างระหว่างประเทศได้ บุคคลใดต้องการแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นต้องได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิในทุกกรณี แม้ว่าบุคคลนั้นจะได้กระทำต่อผลิตภัณฑ์ที่ผู้ทรงสิทธิได้นำออกจำหน่ายหรือให้ความยินยอมในการจำหน่ายนั้นก็ตาม กฎหมายของประเทศต่าง ๆ จึงต้องมีบทบัญญัติหรือแนวคำพิพากษาของศาลในการให้ความคุ้มครองผู้ซื้อหรือบุคคลที่สามในการแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์สินค้านั้น หากปรากฏว่าผู้ซื้อหรือบุคคลที่สามดังกล่าวไม่ได้รับอนุญาตให้แสวงหาประโยชน์ในผลิตภัณฑ์สินค้านั้นจากผู้ทรงสิทธิโดยชัดแจ้งซึ่งแบ่งได้เป็น 2 แนวทางคือ

1. ทฤษฎีการอนุญาตโดยปริยาย

กล่าวคือ ทฤษฎีนี้ถือว่าเมื่อผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้จำหน่ายหรือให้ความยินยอมในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าอันมีทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว ย่อมถือว่าผู้ทรงสิทธิได้รับอนุญาตให้ผู้ซื้อใช้หรือนำผลิตภัณฑ์สินค้านั้นออกจำหน่ายต่อไปได้โดยปริยาย และเมื่อผู้ซื้อได้จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านี้ให้แก่บุคคลที่สาม ในกรณีเช่นนี้ก็ถือว่าผู้ทรงสิทธิมีสัญญาต่อบุคคลที่สามนั้นโดยปริยายให้บุคคลที่สามนั้นสามารถใช้หรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านั้นได้ แต่ภายใต้ทฤษฎีการอนุญาตโดยปริยายนี้ผู้ทรงสิทธิสามารถที่จะควบคุมการใช้หรือการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้นได้หากผู้ทรงสิทธิได้กำหนดเงื่อนไขอย่างใด ๆ ไว้

โดยชัดแจ้ง และเงื่อนไขเช่นว่านี้จะมีผลผูกพันถึงบุคคลที่สามด้วย หากบุคคลที่สามได้ทราบเงื่อนไขที่ผู้ทรงสิทธิกำหนดไว้ในขณะที่ซื้อผลิตภัณฑ์สินค้านั้น

2. หลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

กล่าวคือ เมื่อพิจารณาในแง่ผลประโยชน์ของผู้ทรงสิทธิ ในกรณีนำหลักการสิ้นสิทธิมาใช้ สิทธิของบุคคลดังกล่าวจะถูกจำกัดลงทันทีที่มีการขายครั้งแรก ทำให้ได้รับผลกระทบคือไม่สามารถควบคุมการจำหน่ายได้อีกต่อไป เพราะสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเหนือผลิตภัณฑ์สินค้าที่ถูกวางจำหน่ายนั้นย่อมระงับสิ้นไปในทันที ผู้ทรงสิทธิไม่สามารถกำหนดเงื่อนไขกับผู้ซื้อหรือบุคคลที่สามในการใช้หรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านั้น ผู้ซื้อหรือบุคคลที่สามจึงแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์สินค้านั้นได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิต่อไป

การนำหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้นั้นมีความแตกต่างจากการใช้หลักการอนุญาตโดยปริยาย กล่าวคือ ถ้านำหลักการสิ้นสิทธิ มาปรับใช้ ผลที่เกิดขึ้นคือ เกิดการจำหน่ายได้ต่อไปโดยเสรีทันทีที่มีการจำหน่ายครั้งแรกของผู้ทรงสิทธิ ส่วนหลักการอนุญาตโดยปริยาย นั้น การจำหน่ายต่อไปโดยเสรีสามารถกระทำได้ตลอดเวลาตราบเท่าที่ผู้ทรงสิทธิมิได้กำหนดเงื่อนไขในการจำหน่ายไว้ ความแตกต่างของหลักทั้งสองจึงอยู่ที่ปัจจัยในการกำหนดการสิ้นสุดของสิทธิในการจำหน่าย โดยหลักการสิ้นสิทธิ จะเป็นตัวกำหนดการสิ้นสุดของสิทธิในการจำหน่าย ในขณะที่หลักการอนุญาตโดยปริยาย ผู้ทรงสิทธิเป็นผู้กำหนดการสิ้นสุดด้วยตนเองโดยกำหนดเงื่อนไขในการจำหน่ายสินค้านั้น การสิ้นสุดของสิทธิจึงเกิดที่เวลาต่างกัน อย่างไรก็ดี เมื่อมีการขายครั้งแรกตามหลักการสิ้นสิทธิ หรือผู้ทรงสิทธิ มิได้กำหนดเงื่อนไขใด ๆ เกี่ยวกับการจำหน่ายไว้ ตามหลักการอนุญาตโดยปริยาย แล้วผลในทางปฏิบัติย่อมเหมือนกัน คือ มีการจำหน่ายสินค้านั้นได้ต่อไปโดยเสรี โดยมีคำพิพากษาศาลฎีกาคดี Kirtsaeng v. John Wiley & Sons ที่กล่าวถึงเรื่อง หลักการขายครั้งแรก และการนำเข้าซ้อน ดังรายละเอียดปรากฏตามบทที่ 3

5.1.2 ข้อเสนอแนะ

การที่ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์นั้น ก่อให้เกิดปัญหาในทางทฤษฎีว่าการใช้หรือการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านั้นมีลิขสิทธิ์ภายหลังจากผู้ทรงสิทธิได้จำหน่ายหรือให้ความยินยอมในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านั้นเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติมีแนวคำพิพากษาวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐาน ให้มีการสิ้นสิทธิภายหลังจากผู้ทรงสิทธิได้จำหน่ายหรือให้ความยินยอมในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้านั้น ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ดังนั้นปัญหาเกี่ยวกับหลักการสิ้นสิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์นั้นมิปัญหาว่า ควรนำหลักการสิ้นสิทธิแบบใดมาใช้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยในกรณีของกฎหมายสิทธิบัตรนั้นได้บัญญัติหลักการสิ้นสิทธิไว้

ในมาตรา 36 วรรคสอง (7) โดยชัดแจ้งแล้ว โดยเป็นการตีความตามตัวอักษรในลักษณะของหลักการสิ้นสิทธิในแบบ International Exhaustion ซึ่งเหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยแล้ว เพราะประเทศไทยยังเป็นประเทศกำลังพัฒนา ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและ

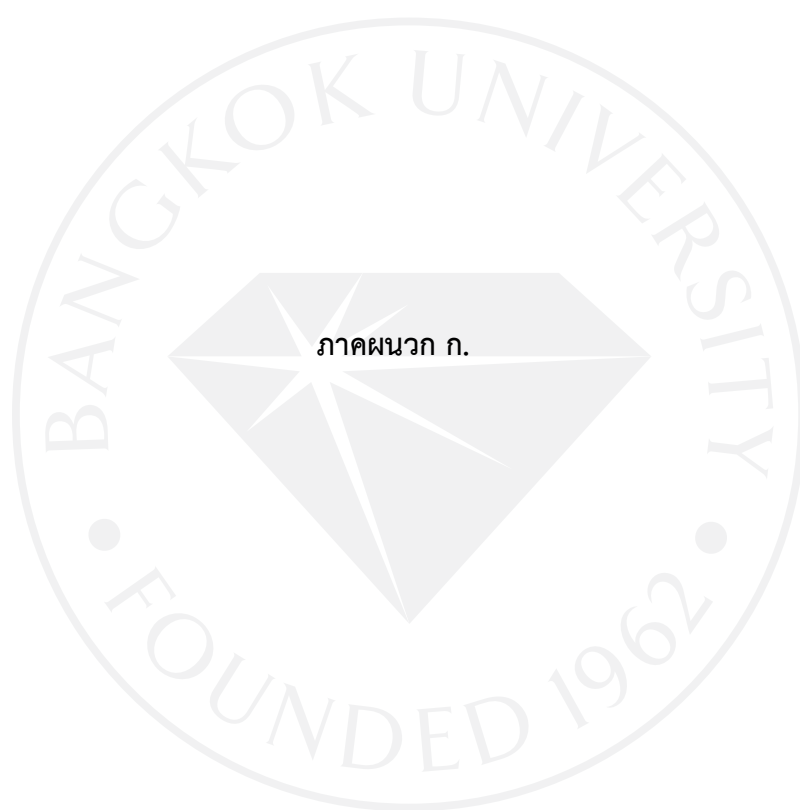
เศรษฐกิจของประเทศไทยมีขนาดเล็ก และยังต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังเป็นผู้นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ ดังนั้นการที่จะหลักการสิทธิแบบใดมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกฎหมายประเทศไทยนั้น ต้องเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะและต่อผู้บริโภคและผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์สินค้า การนำหลัก International Exhaustion มาบัญญัตินั้นจึงสอดคล้องกับเหตุผลดังกล่าว โดยกฎหมายลิขสิทธิ์ เห็นควรนำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติไว้ให้เป็นลายลักษณ์อักษรเช่นเดียวกับกฎหมายสิทธิบัตร

บรรณานุกรม

- คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2556). รายงานผลเสวนา เรื่อง คดี ดร.สุภาพ เกิดแสง.
กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- จิตฤดี วีระเวสส์. (2555). สรุปลย่อหลักกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ.
กรุงเทพฯ: อภิโชติ.
- จิรศักดิ์ รอดจันทร์. (2555). สิทธิบัตร หลักกฎหมายและแนววิธีปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองการประดิษฐ์
และการออกแบบผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริน.
- จักรกฤษณ์ ควรพจน์. (2537). ความสัมพันธ์ระหว่างหลักกฎหมายว่าด้วยการ ระบุสินค้าของสิทธิ
ในทรัพย์สินทางปัญญากับการค้าเสรีระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- จักรกฤษณ์ ควรพจน์. (2543). กฎหมายสิทธิบัตร แนวความคิดและบทวิเคราะห์.
กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- จันทิมา ธนาสว่างกุล. (2529). การใช้งานลิขสิทธิ์โดยชอบธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2539). รายงานผลการวิจัยปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- เดชา กิตติวิทยานันท์. (2552). การป้องกันการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เผยแพร่ทาง
อินเทอร์เน็ต. สืบค้นจาก <http://www.decha.com/main/showTopic.php?id=2123>.
- ดารารวรรณ ปีกกาสิง. (2551). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการค้าซึ่งสิทธิในเครื่องหมายการค้า
และการนำเข้าซึ่งสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้า. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดำรงควิฑ์ รัตน์พวงศ์. (2555). Parallel import หรือการนำเข้าซ้อน คืออะไร. สืบค้นจาก
<http://okmart.igetweb.com/index.php?mo=59&action=page&id=278911>.
- ธัชชัย ศุภผลศิริ. (2539). คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- นิวัฒน์ มีลาภ. (2529). กฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายเครื่องหมายการค้าและกฎหมายสิทธิบัตร.
กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- เนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2555). ตำรากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา. กรุงเทพฯ:
ด้านสุทธาการพิมพ์.
- นันทน อินทนนท์. (2541). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการค้าซึ่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภัทรวัตร นครานุรักษ์. (2550). การสิ้นสิทธิ (Exhaustion of Rights) กับกฎหมายทรัพย์สินทาง
ปัญญา. สืบค้นจาก www.l3nr.org/posts/236843.

- ฝ่ายพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 2. (2556). *การสันนิษฐานใน
ทรัพย์สินทางปัญญา*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ยรรยง พวงราช. (2533). *สิทธิบัตร: กฎหมายและวิธีปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- วัส ดิงสมิตร. (2545). *คำอธิบาย กฎหมายเครื่องหมายการค้า*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- สรียา กาฬสินธุ์. (2544). *หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: สิทธิในการจำหน่าย*.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครนิวยอร์ก. (2556). *The New York Times*. ม.ป.ท:
ม.ป.พ.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2552). *กฎกติกา WTO เล่มที่ห้า: ทรัพย์สินทางปัญญา*
โครงการ WTO Watch (จับกระแสองค์การการค้าโลก). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- อรรษา สิงห์สงบ. (2555). ปัญหาของการใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ในการกีดกันสินค้าตลาดเกรย์ *วารสาร*
กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18294/2555

วันที่ 3 เดือน ธันวาคม พุทธศักราช 2555

ระหว่าง	พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด	โจทก์
	บริษัทฟูจิโกะ-เอฟ-ฟูจิโอะ โปร จำกัด	โจทก์ร่วม
	นางสาวดวงพร เอกพรผดุง	จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

โจทก์ร่วม	อุทธรณ์คัดค้าน	คำพิพากษา	ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง
ประเทศกลาง	ลงวันที่ 20	เดือน กันยายน	พุทธศักราช 2554
ศาลฎีกา	รับวันที่ 4	เดือน เมษายน	พุทธศักราช 2555

โจทก์ฟ้องว่า บริษัทฟูจิโกะ-เอฟ-ฟูจิโอะ โปร จำกัด ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคล ตามกฎหมาย ประเทศญี่ปุ่นและมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศญี่ปุ่นตลอดระยะเวลาการสร้างสรรค์งาน ผู้เสียหายเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในฐานะผู้สร้างสรรค์โดยเป็นผู้ทำหรือก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ ประเภทงานศิลปกรรม ลักษณะงานจิตรกรรม ภาพการ์ตูน โดราเอมอน และได้มีการโฆษณาครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2512 ที่ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ที่ประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2553 เวลากลางวัน จำเลยละเมิดลิขสิทธิ์ในงานดังกล่าวของผู้เสียหาย โดยการนำ ร่ม 19 คัน ที่มีภาพการ์ตูน โดราเอมอน ซึ่งมีผู้ทำซ้ำหรือดัดแปลงขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ ของผู้เสียหาย ออกขาย เสนอขาย หรือมีไว้เพื่อขายแก่บุคคลทั่วไป อันเป็นการกระทำเพื่อแสวงหากำไรในทางการค้า โดยจำเลยรู้อยู่แล้วหรือมีเหตุอันควรรู้ว่าสินค้าดังกล่าว เป็นงานที่ได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้เสียหาย และโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้เสียหาย เหตุเกิดที่แขวงทวิวัฒนา เขตทวิวัฒนา กรุงเทพมหานคร เจ้าพนักงานจับกุมจำเลยพร้อมยึดร่ม 19 คัน ดังกล่าวเป็นของกลาง และขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4, 6, 8, 15, 27, 31, 61, 70, 75, 76, 78 ให้ของกลางที่ละเมิดลิขสิทธิ์ ตก เป็นของเจ้าของลิขสิทธิ์ และสั่งจ่ายเงินค่าปรับฐานละเมิดลิขสิทธิ์กึ่งหนึ่งให้แก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นเจ้าของ ลิขสิทธิ์

จำเลยให้การปฏิเสธ

ระหว่างพิจารณา บริษัทฟูจิโกะ-เอฟ-ฟูจิโอะ โปร จำกัด ผู้เสียหาย ยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีคำสั่งอนุญาต

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพิจารณาแล้วพิพากษายกฟ้อง

โจทก์ร่วมอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา

ศาลฎีกาแผนกทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังเป็นยุติได้ว่า โจทก์ร่วมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในฐานะผู้สร้างสรรค์ประเภทงาน ศิลปกรรม ลักษณะงานจิตรกรรมภาพการ์ตูนโดราเอมอน ตามวันเวลา เกิดเหตุจำเลยขายร่วมที่มีภาพ การ์ตูนโดราเอมอนของกลางตามวัตถุพยานหมาย ว.จ.1 จำนวน 19 คัน โดยร่วมของกลางดังกล่าวบริษัท แอนนิเมชันแนล (ประเทศไทย) จำกัด ได้รับอนุญาตให้บริษัทเขียนหัวให้ จำกัด ใช้สิทธิในภาพการ์ตูนโดราเอมอน เพื่อนำไปผลิตร่วมเพื่อส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ห้อยมีสทิน โดยมีเงื่อนไขว่า ในการซื้อผลิตภัณฑ์ ดังกล่าวคราวหนึ่งคราวใดในราคา 300 บาท ลูกค้าสามารถแลกซื้อร่วมดังกล่าวได้ในราคา 59 บาท ระยะเวลาส่งเสริมการขายเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2552 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2552 ตามสัญญา อนุญาตให้ใช้สิทธิในการส่งเสริมการขายเอกสารหมาย จ.ร.1 ร่วมดังกล่าวสามารถจำหน่ายได้ตามที่ระบุไว้ในเงื่อนไขตามสัญญาหมาย จ.ร.2

มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ร่วมว่า จำเลยกระทำความผิดตามฟ้องโจทก์หรือไม่ โดยโจทก์ร่วมอุทธรณ์ว่า เงื่อนไขตามสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิในการส่งเสริมการขายเอกสารหมาย จ.ร. 1 ระบุให้สามารถจำหน่ายสินค้าได้ตามเอกสารหมาย จ.ร. 2 เท่านั้น จำเลยซื้อสินค้าห้อยมีสทินพร้อมร่วมของ กลาง จึงมีสิทธิเพียงใช้สอย ไม่สามารถนำมาจำหน่ายได้ การที่จำเลยนำมาจำหน่ายเพื่อการค้าจึงเป็นการ ละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์ร่วม เห็นว่า คดีนี้โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์ร่วมด้วย การนำสินค้าร่วม 19 คัน ที่มีภาพการ์ตูนโดราเอมอน ซึ่งมีผู้ทำซ้ำหรือดัดแปลงขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของ โจทก์ร่วมออกขาย เสนอขายหรือมีไว้เพื่อขายแก่บุคคลทั่วไปเพื่อแสวงหากำไรทางการค้า อันเป็นความผิด ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 31(1) ประกอบมาตรา 70 วรรคสอง แต่เมื่อความ ปรากฏว่าภาพการ์ตูนโดราเอมอนที่อยู่บนร่วมของกลางเป็นภาพที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ได้เพื่อส่งเสริมการขาย ผลิตภัณฑ์ห้อยมีสทินโดยถูกต้องแล้ว ร่วมของกลางจึงไม่ใช่สินค้าที่มีภาพการ์ตูนที่มีผู้กระทำขึ้นโดยละเมิด ลิขสิทธิ์ของโจทก์ร่วม ดังนั้น ไม่ว่าจำเลยจะนำร่วมของกลางไปขาย เสนอขายหรือมีไว้เพื่อขายแก่บุคคลอื่น ย่อมไม่เป็นความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์ร่วมตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 31(1) ที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพิพากษายกฟ้องจึงชอบแล้ว อุทธรณ์ ของโจทก์ร่วมฟังไม่ขึ้น

พิพากษายืน

นายสมควร วิเชียรวรรณ

นายอร่าม เสนามนตรี

นายไมตรี ศรีอรุณ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2817/2543

ระหว่าง	บริษัท วอห์ล คลิปเปอร์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด กับพวก	โจทก์
	บริษัท พี.ซี.แอล. จำกัด	จำเลย

โจทก์ที่ 1 ซึ่งจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นผู้ผลิตสินค้าปัดตะเลี่ยนโดยใช้เครื่องหมายการค้าจดทะเบียนในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย คำว่า "WAHL" โจทก์ที่ 1 ย่อมเป็นผู้มีสิทธิแต่ผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าปัดตะเลี่ยน ทำให้โจทก์ที่ 1 มีสิทธิหวงกันไม่ให้ผู้อื่นนำเครื่องหมายการค้าของโจทก์ที่ 1 ไปใช้โดยมิชอบ วัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าก็เพื่อแยกความแตกต่างระหว่างสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้ากับสินค้าของผู้อื่นและเพื่อระบุว่าสินค้านั้นเป็นของเจ้าของเครื่องหมายการค้าดังกล่าว ซึ่งเป็นประโยชน์ในการจำหน่ายสินค้าของตนการที่มีผู้ซื้อสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้าเพื่อนำไปจำหน่ายต่อไป ก็เป็นเรื่องปกติธรรมดาในการประกอบการค้า เมื่อผู้ผลิตสินค้าที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้จำหน่ายสินค้าของตนในครั้งแรก ซึ่งได้รับประโยชน์จากการใช้เครื่องหมายการค้าจากราคาสินค้าที่จำหน่ายไปเสร็จสิ้นแล้ว จึงไม่มีสิทธิหวงกันไม่ให้ผู้ซื้อสินค้าซึ่งประกอบการค้าปกตินำสินค้านั้นออกจำหน่ายอีกต่อไป โจทก์ที่ 1 ไม่มีสิทธิหวงกันไม่ให้จำเลยนำเข้าซึ่งสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าที่แท้จริงที่จำเลยซื้อจากตัวแทนจำหน่ายสินค้าของโจทก์ที่ 1 ในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์มาจำหน่ายในประเทศไทยได้ แม้กล่องบรรจุสินค้าปัดตะเลี่ยนซึ่งมีเครื่องหมายการค้าคำว่า "WAHL" จะมีของกระดาษที่มีเครื่องหมายการค้าเดียวกัน ห่อหุ้มกล่องและมีใบรับประกันที่มีเครื่องหมายการค้าเดียวกันระบุชื่อที่อยู่ของจำเลยว่าเป็นศูนย์บริการ ก็เป็นเครื่องหมายการค้าที่แสดงว่าสินค้าปัดตะเลี่ยนในกล่องหรือหีบห่อนั้นเป็นสินค้าของโจทก์ที่ 1 จำเลยเพียงแต่เป็นผู้ให้บริการรับซ่อมปัดตะเลี่ยนให้เท่านั้น มิใช่แสดงว่าจำเลยเป็นเจ้าของหรือผู้มีสิทธิใช้เครื่องหมายการค้าของโจทก์ที่ 1 การกระทำของจำเลยไม่เป็นการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าคำว่า "WAHL" ของโจทก์ที่ 1 โจทก์ที่ 2 เป็นผู้นำเข้าซึ่งสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า "WAHL" ของโจทก์ที่ 1 จากประเทศสหรัฐอเมริกามาจำหน่ายในประเทศไทยโจทก์ที่ 1 ไม่ได้ตั้งให้โจทก์ที่ 2 เป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าดังกล่าวของโจทก์ที่ 1 ในประเทศไทยแต่เพียงผู้เดียว โจทก์ที่ 2 จึงเป็นเพียงผู้นำเข้าซึ่งสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าดังกล่าวจากโจทก์ที่ 1 มาจำหน่ายในประเทศไทยผู้หนึ่งเท่านั้น

จึงฟังไม่ได้ว่า การที่จำเลยนำเข้าซึ่งสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า "WAHL" เข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยเป็นการใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ที่ 2 อันเป็นการละเมิดต่อโจทก์ที่ 2 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 421 โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ทั้งสองเป็นเงิน 4,000,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันฟ้อง

เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ ให้จำเลยชำระเงินแก่โจทก์ที่ 2 เดือนละ 1,000,000 บาท นับแต่วันฟ้อง เป็นต้นไปจนกว่าจำเลยจะหยุดจำหน่ายสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" รวมทั้งห้ามสั่งหรือนำเข้ามาจำหน่ายหรือเสนอจำหน่ายซึ่งปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" หรือใช้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวของโจทก์ที่ 1 ไม่ว่าด้วยประการ ใดๆ ต่อไป และห้ามพิมพ์ข้อความ ใดๆ บนเอกสารโดยมีชื่อยี่ห้อ " WAHL" กับให้จำเลยรวบรวมเก็บสินค้าปัดตะเลี่ยนที่ละเมิดสิทธิของโจทก์ทั้งสอง ซึ่งวางจำหน่ายในท้องตลาดและอยู่ในความครอบครองของจำเลยส่งมอบต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อจัดการทำลายเสีย

จำเลยขอให้ยกฟ้อง

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพิพากษายกฟ้องโจทก์ทั้งสอง
โจทก์ทั้งสองอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา

ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศวินิจฉัยว่า"ข้อเท็จจริงเบื้องต้นที่คู่ความมิได้โต้แย้งกันในชั้นนี้ฟังได้ว่า โจทก์ที่ 1 จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ผลิตสินค้าปัดตะเลี่ยนโดยใช้เครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" ซึ่งโจทก์ที่ 1 จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าวไว้ในประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว และเมื่อปี 2527 โจทก์ที่ 1 ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" สำหรับใช้กับสินค้าปัดตะเลี่ยนในประเทศไทย ทั้งได้ขอต่ออายุการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเมื่อปี 2537 ด้วย ตามทะเบียนเครื่องหมายการค้าเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2538 โจทก์ที่ 1 มอบให้โจทก์ที่ 2 เป็นตัวแทนยื่นคำขอแจ้งความจำนงขอรับความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการส่งสินค้าออกไปนอกและการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2530 โจทก์ที่ 2 เป็นผู้นำเข้าซึ่งสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" จากโจทก์ที่ 1 มาจำหน่ายในประเทศไทยนานประมาณ 12 ปี แล้ว โดยจะบรรจุในวัสดุห่อหุ้ม 2 แบบ คือแบบบรรจุอยู่ในกล่องพลาสติกใสพร้อมหวีและบรรจุอยู่ในลังโฟมห่อหุ้มด้วยกล่องกระดาษ เมื่อปี 2537 จำเลยได้นำเข้าซึ่งสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" จากบริษัทที่เป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าของโจทก์ที่ 1 ในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์เข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยด้วย ตามใบขนสินค้าขาเข้า ต่อมาเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2539 โจทก์ที่ 2 นำเจ้าพนักงานตำรวจไปตรวจค้นบริษัทโอ.เอ.ไอ. จำกัด พบสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" ที่บรรจุในวัสดุห่อหุ้ม 2 แบบเช่นเดียวกับที่โจทก์ที่ 2 นำเข้ามาจำหน่าย แต่ได้เพิ่มซองกระดาษห่อหุ้มกล่องกระดาษบรรจุสินค้าปัดตะเลี่ยนอีก

ชั้นหนึ่ง โดยซองกระดาษห่อหุ้มข้อความโฆษณาเป็นรูปปัดตะเลี่ยนช้อนอยู่บนธงชาติประเทศสหรัฐอเมริกาและมีภาษาไทยกำกับว่า "ของแท้ต้องมีใบรับประกัน 1 ปี"กับที่มุมล่างด้านขวามีเครื่องหมายการค้าของโจทก์ที่ 1 เป็นภาษาอังกฤษคำว่า " WAHL" สีขาวบนพื้นสีเหลืองสีแดง และยังมีใบรับประกันสินค้าซึ่งมีชื่อและที่อยู่ของจำเลยระบุว่าเป็นศูนย์บริการพิมพ์ไว้ โจทก์ที่ 2 ไม่ได้ไปค้นและยึดสินค้าปัดตะ

เลียนที่มีเครื่องหมายการค้า คำว่า " WAHL" ที่สำนักงานของจำเลย มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยขั้นนี้ว่า การที่จำเลยนำเข้าซึ่งสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้า คำว่า " WAHL" เข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย เป็นการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าของโจทก์ที่ 1 กับละเมิดต่อโจทก์ที่ 2 และจะต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ทั้งสองหรือไม่เพียงใด โดยโจทก์ทั้งสองอุทธรณ์ว่า การใช้หลักกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าจำเป็นต้องพิจารณาพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าควบคู่กับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะลักษณะของสิทธิในเครื่องหมายการค้าอันเป็นสิทธิเด็ดขาดที่กฎหมายให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จะใช้เครื่องหมายการค้าอันได้แต่ผู้เดียว ดังนั้นการละเมิดสิทธิจะเกิดขึ้นเมื่อผู้อื่นได้ใช้เครื่องหมายการค้าอันโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ว่าจะการใช้นั้นจะได้กระทำโดยจงใจให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าเสียหาย หรือโดยประมาทเลินเล่ออันเป็นผลให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าเสียหายหรือไม่ และไม่ว่าจะเกิดผลเสียหายแก่เจ้าของเครื่องหมายการค้าขึ้นจริงหรือไม่ การที่จำเลยซื้อสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" จากประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์และนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยแข่งกับโจทก์ทั้งสอง โดยมีการทำหีบห่อและซองกระดาษที่พิมพ์รูปปัดตะเลี่ยนเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" และข้อความว่า "ของแท้ต้องมีใบรับประกัน 1 ปี"กับใบรับประกันซึ่งระบุชื่อที่อยู่ของจำเลยเป็นศูนย์บริการโดยไม่ได้รับอนุญาตจากโจทก์ทั้งสอง ทำให้โจทก์ทั้งสองจำหน่ายสินค้าในประเทศไทยได้น้อยลงเป็นการละเมิดสิทธิของโจทก์ทั้งสอง โจทก์ทั้งสองยอมมีอำนาจฟ้องร้องบังคับจำเลยให้ระงับการละเมิดสิทธิหรือชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นได้นั้น เห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าโจทก์ที่ 1 เป็นผู้ผลิตสินค้าปัดตะเลี่ยนโดยใช้เครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" ซึ่งโจทก์ที่ 1 ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าวไว้ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และเมื่อปี 2527 โจทก์ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าวสำหรับใช้กับสินค้าปัดตะเลี่ยนในประเทศไทย แล้วได้ต่ออายุการจดทะเบียนในปี 2537 ตามทะเบียนเครื่องหมายการค้า โจทก์ที่ 1 ผู้ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าดังกล่าวยอมเป็นผู้มีสิทธิแต่ผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าปัดตะเลี่ยนตามที่จดทะเบียนไว้ ส่วนการที่โจทก์ที่ 2 ได้ไปยื่นคำขอแจ้งความจำนงรับความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าตั้งที่โจทก์ที่ 2 นำสืบก็ทำในฐานะเป็นตัวแทนของโจทก์ที่ 1 จึงไม่ทำให้โจทก์ที่ 2 มีส่วนเป็นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าร่วมกับโจทก์ที่ 1 แต่อย่างใด โจทก์ที่ 2 คงเป็นเพียงผู้นำเข้าซึ่งสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" ของโจทก์ที่ 1 เข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยเท่านั้น ดังนั้น จึงมีปัญหาที่ต้องแยกพิจารณาประการแรกว่า จำเลยละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าของโจทก์ที่ 1 หรือไม่ และประการที่สองว่า จำเลยกระทำละเมิดต่อโจทก์ที่ 2 อย่างไรหรือไม่ ในปัญหาที่ว่าจำเลยละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าของโจทก์ที่ 1 หรือไม่นั้น แม้ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 44 จะให้การคุ้มครองสิทธิของโจทก์ที่ 1 ในฐานะที่เป็นเจ้าของเครื่องหมาย

การค้าคำว่า " WAHL" ตามที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วก็ตาม แต่ก็ก็เป็นเพียงการคุ้มครองโดยให้สิทธิแก่โจทก์ที่ 1 เพียงผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าปัดตะเลี่ยนตามที่ได้จดทะเบียนไว้

ซึ่งทำให้โจทก์ที่ 1 มีสิทธิหวงกันไม่ให้ผู้อื่นนำเครื่องหมายการค้าของโจทก์ที่ 1 ไปใช้โดยมิชอบเท่านั้น และเมื่อพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 4 ที่บัญญัติว่า "เครื่องหมายการค้าหมายความว่า เครื่องหมายที่ใช้หรือจะใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับสินค้า เพื่อแสดงว่า สินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้นแตกต่างกับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น" ย่อมเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องหมายการค้าตามบทบัญญัติดังกล่าวคือการใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าเพื่อแยกความแตกต่างระหว่างสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้ากับสินค้าของผู้อื่นและเพื่อระบุว่าสินค้านั้นเป็นของเจ้าของเครื่องหมายการค้าดังกล่าว ซึ่งเป็นประโยชน์แก่เจ้าของเครื่องหมายการค้าในการจำหน่ายสินค้าของตน เพราะการใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าเช่นนี้ทำให้ประชาชนที่นิยมเชื่อถือในสินค้าและเครื่องหมายการค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้อาศัยเครื่องหมายการค้าดังกล่าวในการพิจารณาเลือกซื้อสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้อาศัยเครื่องหมายการค้าดังกล่าวในการพิจารณาเลือกซื้อสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้าเพื่อนำไปจำหน่ายต่อไปก็เป็นเรื่องปกติธรรมดาในการประกอบการค้า ดังนี้ เมื่อผู้ผลิตสินค้าที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้จำหน่ายสินค้าของตนในครั้งแรกซึ่งเป็นการใช้สิทธิแต่ผู้เดียวในการใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าของตนเพื่อประโยชน์ในการจำหน่ายสินค้าโดยได้รับประโยชน์จากการใช้เครื่องหมายการค้าจากราคาสินค้าที่จำหน่ายไปเสร็จสิ้นแล้ว จึงไม่มีสิทธิหวงกันไม่ให้ผู้อื่นซื้อสินค้าซึ่งประกอบการค้าตามปกตินำสินค้านั้นออกจำหน่ายอีกต่อไป คดีนี้ข้อเท็จจริงรับฟังได้ยุติว่า สินค้าปัตตะเลียนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL " ที่จำเลยนำเข้ามาวางจำหน่ายในประเทศไทยเมื่อปี 2537 ตามใบขนสินค้าขาเข้าเป็นสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าที่แท้จริงของโจทก์ที่ 1 โดยจำเลยซื้อสินค้าจากผู้ขายสินค้าให้จำเลยที่ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ซึ่งเป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าของโจทก์ที่ 1 เช่นกัน กรณีจึงเป็นเรื่องที่จำเลยซื้อสินค้าดังกล่าวของโจทก์ที่ 1 เข้ามาจำหน่ายโดยมิได้กระทำการใด ๆ โดยมีขอบไม่ว่าจะเป็นการปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL " ของโจทก์ที่ 1 หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร จำหน่าย เสนอจำหน่ายหรือมิไว้เพื่อจำหน่ายซึ่งสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าปลอมหรือที่เลียนเครื่องหมายการค้าของโจทก์ที่ 1 ดังกล่าว อันอาจเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 108, 109 และมาตรา 110(1) หรือประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 273, 274 และมาตรา 275 แต่อย่างไรก็ดี ทั้งการที่จำเลยซื้อสินค้าของโจทก์ที่ 1 จากตัวแทนจำหน่ายสินค้าของโจทก์ที่ 1 ในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์และนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยนั้น ก็เกิดจากการที่โจทก์ที่ 1 ได้ใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้าของตนโดยใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าเพื่อจำหน่ายโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนในการขายสินค้านั้นเสร็จสิ้นไปแล้ว นอกจากนี้เครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL " ที่ติดอยู่ที่สินค้าของโจทก์ที่ 1 นั้นก็ยังคงเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงแหล่งกำเนิดและความเป็นเจ้าของสินค้าของโจทก์ที่ 1 ตามที่โจทก์ที่ 1 ได้ใช้เครื่องหมายการค้าเพื่อจำหน่ายสินค้าของตนอยู่เช่นเดิม ดังนั้น โจทก์ที่ 1 จึงไม่มีสิทธิหวงกันไม่ให้จำเลยนำเข้าซึ่งสินค้าปัตตะเลียนที่แท้จริงที่มีเครื่องหมาย

การค้าของโจทก์ที่ 1 ซึ่งมีใช้เครื่องหมายการค้าปลอมหรือที่เลียนเครื่องหมายการค้าของโจทก์ที่ 1 มาจำหน่ายในประเทศไทยได้การกระทำของจำเลยดังกล่าวถือไม่ได้ว่าเป็นการใช้เครื่องหมายการค้าอันเป็นการละเมิดสิทธิแต่ผู้เดียวของโจทก์ที่ 1 ในการใช้เครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" สำหรับสินค้าปัดตะเลี่ยนตามที่ได้จดทะเบียนไว้ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 44 ดังที่โจทก์ทั้งสองอุทธรณ์ ส่วนกรณีที่กล่องบรรจุสินค้าปัดตะเลี่ยนซึ่งมีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" ที่โจทก์ทั้งสองอ้างว่าจำเลยนำเข้ามาจำหน่ายด้วย ซึ่งมีของกระดาศพิมพ์รูปปัดตะเลี่ยนช้อนอยู่บนธงชาติประเทศสหรัฐอเมริกา มีข้อความรับประกันกับมีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" ห่อหุ้มกล่องและมีใบรับประกันระบุชื่อที่อยู่ของจำเลยว่าเป็นศูนย์บริการเพิ่มขึ้นมานั้น ก็เป็นสินค้าที่ยึดได้จากบริษัทโอ.เอ.ไอ. จำกัด แม้ใบรับประกันจะมีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" อยู่ก็เป็นเครื่องหมายการค้าที่ยังแสดงว่าสินค้าปัดตะเลี่ยนในกล่องหรือหีบห่อนั้นเป็นสินค้าของโจทก์ที่ 1 เช่นกัน จำเลยเพียงแต่เป็นผู้ให้บริการรับซ่อมปัดตะเลี่ยนให้เท่านั้น มิใช่เป็นการแสดงว่าจำเลยเป็นเจ้าของหรือผู้มีสิทธิใช้เครื่องหมายการค้าของโจทก์ที่ 1 ดังกล่าวแต่อย่างใด ส่วนการที่โจทก์ที่ 1 ได้รับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" ตามที่ได้ยื่นคำขอแจ้งความจำนงขอรับความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าไว้เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2539 นั้น ก็ปรากฏว่าในข้อ 5 ของเอกสารดังกล่าวได้ระบุไว้ชัดเจนว่า เป็นการคุ้มครองที่มีให้ผู้ใดนำสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" ปลอมหรือเลียนแบบเข้ามาในหรือส่งออกจากประเทศไทยเท่านั้น มิได้ให้ผู้ใดนำเข้าหรือส่งออกสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" ที่แท้จริงของโจทก์ที่ 1 แต่อย่างใด การกระทำของจำเลยดังวินิจฉัยมาข้างต้น จึงไม่เป็นการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" ของโจทก์ที่ 1 ส่วนปัญหาที่ว่าจำเลยกระทำละเมิดต่อโจทก์ที่ 2 หรือไม่นั้น เห็นว่า แม้ตามทางนำสืบของโจทก์ที่ 2 จะได้ว่าความว่า โจทก์ที่ 2 เป็นผู้นำเข้าซึ่งสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" ของโจทก์ที่ 1 ซึ่งสั่งโดยตรงจากโจทก์ที่ 1 ที่ประเทศสหรัฐอเมริกามาจำหน่ายในประเทศไทยเป็นเวลาประมาณถึง 12 ปี แล้วก็ตามแต่โจทก์ที่ 2 ก็มีได้มีเอกสารใด ๆ มานำสืบยืนยันว่าโจทก์ที่ 1 ได้ตั้งให้โจทก์ที่ 2 เป็นผู้แทนจำหน่ายสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" แต่ผู้เดียวในประเทศไทย ในทางตรงกันข้าม นางสาวอารียา พรประเสริฐกุลผู้รับมอบอำนาจโจทก์ที่ 2 กลับเบิกความตอบทนายจำเลยรับว่า ก่อนวันที่ 19 กรกฎาคม 2539 โจทก์ที่ 1 ไม่ได้ตั้งให้โจทก์ที่ 2 เป็นผู้แทนจำหน่ายสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" ของโจทก์ที่ 1 ในประเทศไทยแต่เพียงผู้เดียวเมื่อปรากฏว่าก่อนวันที่ 19 กรกฎาคม 2539 โจทก์ที่ 1 ไม่ได้ตกลงตั้งโจทก์ที่ 2 ให้เป็นผู้แทนจำหน่ายสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" ของโจทก์ที่ 1 เพียงผู้เดียวในประเทศไทยแล้ว โจทก์ที่ 2 จึงเป็นเพียงผู้นำเข้าซึ่งสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" จากโจทก์ที่ 1 มาจำหน่ายในประเทศไทยผู้หนึ่งเท่านั้นและจากหลักฐานการนำเข้าซึ่งสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" ตามใบขนสินค้าขาเข้าปรากฏว่า จำเลยนำเข้าซึ่งสินค้าปัดตะเลี่ยนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" จากตัวแทนจำหน่ายของโจทก์ที่ 1 ที่ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์มาจำหน่ายใน

ประเทศไทยในวันที่ 28 มกราคม 2537 ซึ่งนางสาวพจนีย์ สมณะ กรรมการจำเลยที่เป็นทั้งพยานโจทก์ที่ 2 และพยานจำเลยก็เบิกความว่า เมื่อสั่งสินค้ามาแล้ว จำเลยไม่ได้สั่งสินค้าเข้ามาอีกเลย ดังนั้น จึง

ฟังไม่ได้ว่า การที่จำเลยนำเข้าซึ่งสินค้าปดตะเลียนที่มีเครื่องหมายการค้าคำว่า " WAHL" เข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยดังกล่าว เป็นการใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ที่ 2 อันเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย จึงยังถือไม่ได้ว่าจำเลยได้กระทำละเมิดต่อโจทก์ที่ 2 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 421 ที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางวินิจฉัยว่าจำเลยไม่ได้ละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าหรือกระทำละเมิดต่อโจทก์ทั้งสองแล้วพิพากษายกฟ้องโจทก์ชอบแล้ว อุทธรณ์ของโจทก์ทั้งสองฟังไม่ขึ้น"

พิพากษายืน

พินิจ เพชรรุ่ง

สมคิด ไตรโสรัส

สุรชาติ บุญศิริพันธ์

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายณัฏพล สุวรรณเวช
อีเมล	i_chitaka74@hotmail.com
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ พ.ศ. 2549 เนติบัณฑิตไทย

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ข้อตกลงว่าด้วยการอนุญาตให้ใช้สิทธิในวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

วันที่ 9 เดือน มกราคม พ.ศ. 2558

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว) ณัชพล สงกรานต์ อยู่บ้านเลขที่ 659/49

ซอย อุดมวิท 80 ถนน อุดมวิท ตำบล/แขวง วังทองหลาง

อำเภอ/เขต วังทองหลาง จังหวัด กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10310

เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ รหัสประจำตัว 955040002 X

ระดับปริญญา ตรี โท เอก

หลักสูตร นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา นิติศาสตร์ คณะ นิติศาสตร์

ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า “ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ” ฝ่ายหนึ่ง และ

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ตั้งอยู่เลขที่ 119 ถนนพระราม 4 แขวงพระโขนง เขตคลองเตย
กรุงเทพมหานคร 10110 ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า “ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ” อีกฝ่ายหนึ่ง

ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ และ ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ตกลงทำสัญญากันโดยมีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิขอรับรองว่าเป็นผู้สร้างสรรค์และเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานสารนิพนธ์/
วิทยานิพนธ์หัวข้อ ปัญหาการรับสิทธิ อักตปนวิเทศ กาชัญญาและวิธีใช้ และสิทธิบัตร

ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร นิติศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ
(ต่อไปนี้เรียกว่า “สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์”)

ข้อ 2. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิตกลงยินยอมให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิโดยปราศจากค่าตอบแทนและไม่มี
กำหนดระยะเวลาในการนำสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ ซึ่งรวมถึงแต่ไม่จำกัดเพียงการทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่
ต่อสาธารณชน ให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนาอื่น ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น อนุญาตให้ผู้อื่นใช้
สิทธิโดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดด้วยหรือไม่ก็ได้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน หรือการ
กระทำอื่นใดในลักษณะทำนองเดียวกัน

ข้อ 3. หากกรณีมีข้อขัดแย้งในปัญหาสิทธิในสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ระหว่างผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิกับ
บุคคลภายนอกก็ดี หรือระหว่างผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิกับบุคคลภายนอกก็ดี หรือมีเหตุขัดข้องอื่นๆ
เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ อันเป็นเหตุให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิไม่สามารถนำงานนั้นออกทำซ้ำ เผยแพร่ หรือโฆษณา
ได้ ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิยินยอมรับผิดชอบและชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในความเสียหาย
ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิทั้งสิ้น

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้นสองฉบับ มีข้อความเป็นอย่างเดียวกัน คู่สัญญาได้อ่านและเข้าใจข้อความในสัญญาโดยละเอียดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อให้ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน และเก็บรักษาไว้ฝ่ายละฉบับ

ลงชื่อ ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ
(*สีทอง* *สุพรรณกุล*)

ลงชื่อ ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ
(ดร.ชนันนา รอดสุทธิ)
ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดและศูนย์การเรียนรู้

ลงชื่อ พยาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวพร หวังพัฒนวงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ลงชื่อ พยาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรยา สิงห์สงบ)
ผู้อำนวยการหลักสูตร/ ผู้รับผิดชอบหลักสูตร